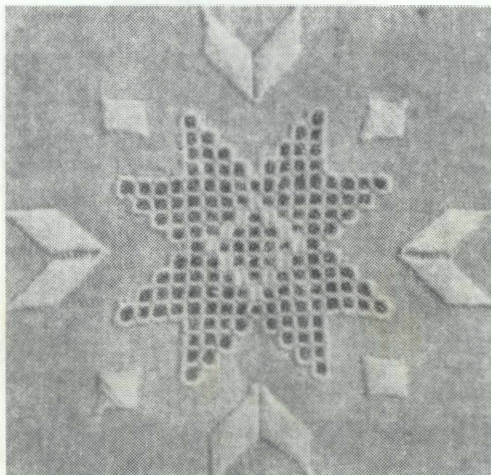


ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΥΠΡΙΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ, 'Αρ. 3
Διευθυντής - Έπιμελητής: Δρ. Κ. Γ. Γιαγκουλλής

Κ. Γ. ΓΙΑΓΚΟΥΛΛΗ, δ.φ.

ΛΑΪΚΕΣ ΠΗΓΕΣ
ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Τόμος Α΄



ΛΕΤΚΩΣΙΑ 1979

The aim of the book is to present a number of folk poems from which the historian could derive valuable information about some events which tormented the people of Cyprus throughout the British administration.

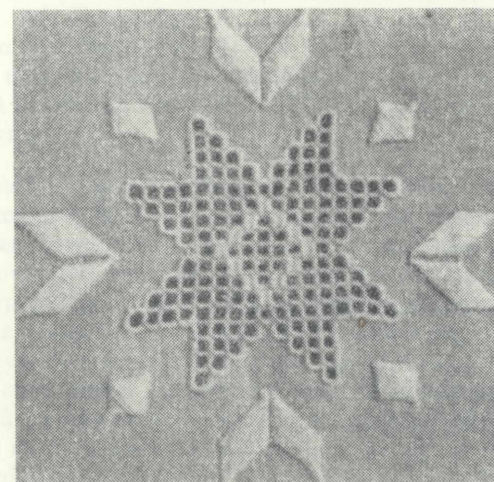
The poems are related to the taking of tithes, the usurers, the poverty of the villagers etc. Tragic events like droughts, floods, earthquakes and other calamities are also included.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΥΠΡΙΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ, 'Αρ. 3
Διευθυντής - Έπιμελητής: Δρ. Κ. Γ. Γιαγκουλλής

Κ. Γ. ΓΙΑΓΚΟΥΛΛΗ, δ.φ.

ΛΑΪΚΕΣ ΠΗΓΕΣ
ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Τόμος Α΄



ΛΕΤΚΩΣΙΑ 1979

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἔνα ἔργο τέχνης εἶναι ἄξιο μόνο σὰν ξεπηδάει ἀπὸ μιᾶν ἀνάγκη. Γιὰ γὰ τὸ κρίνεις, πρέπει γὰ δεῖς ποιὰ εἶν' ἡ πηγὴ του.

Rainer Maria Rilke.

Ὅσοι καταπάστηκαν ἴσαμε τώρα μὲ τὴν Ἱστορία τῆς Κύπρου, ἐλάχι-
στη σημασία ἔδωσαν στὶς λαϊκὲς πηγὲς τῆς· εἶδαν τὰ προϊόντα τῆς λαϊκῆς
ποιητικῆς μας παράδοσης μέσα στὰ στενὰ πλαίσια τῆς λογοτεχνικῆς καὶ καλ-
λιτεχνικῆς μας παραγωγῆς. Τὴ λαϊκὴ λογοτεχνία ὅμως δὲν πρέπει νὰ τὴν προ-
σεγγίζουμε μονομερῶς, δηλαδὴ μόνο ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ τῆς πλευρὰ. Τὰ
κείμενα ποὺ τὴ συναπαρτίζουν εἶναι καλὸ νὰ τὰ βλέπει κανεὶς κυρίως ἀπὸ τὴν
πλευρὰ τῆς πνευματικῆς μας παράδοσης, γιατί πέρα ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ καὶ φι-
λολογικὴ τους ἀξία, ποὺ εἶναι ἐξώφθαλμη, ἔχουν καὶ ἱστορικὴ καὶ κ ο ι ν ω
ν ι κ ῆ σημασία: ἀποτελοῦν, ἐπαναλαμβάνω μνημεῖα τῆς πνευματικῆς μας
ἱστορίας. Ἡ μελέτη τους θὰ ρίξει φῶς σὲ ἐντελῶς ἄγνωστες καὶ σημαντικὲς
πτυχὲς τοῦ κοινωνικοῦ μας βίου καὶ θὰ συμβάλλει σὲ μιὰ ὀλοκληρωμένη ἀντί-
ληψη τῆς ἱστορικῆς πορείας τοῦ νησιοῦ μας.

Τέτοιες λαϊκὲς πηγὲς ἀποτελοῦν κι οἱ φυλλάδες τῶν ποιητάρηδων, ποὺ,
ὅπως ἔγραψε τὸ 1928 ὁ Κ. Καραμάνος, ἐπιτελοῦν πράγματι ἐθνικὸ καθῆκον
(Βλ. πρόλογό του στὰ *Τραγούδια τοῦ νησιοῦ μου*, τοῦ Π. Λιασιῶδη). Πολλὲς
ἀπὸ τὶς φυλλάδες αὐτὲς βέβαια δὲν ἔχουν καὶ μεγάλη ἢ καμιά ποιητικὴ ἀξία,
διασώζουν ὡστόσο τὴ συγκίνηση ποὺ προκάλεσαν στοὺς λαϊκοὺς ποιητὲς διά-
φορα γεγονότα καὶ συμβάντα, ποὺ στοὺς ἄλλους ἴσως πέρασαν ἀπαρατήρητα
καὶ δὲν καταγράφηκαν.

Τὸ πρόβλημα ποὺ ἐγείρεται βέβαια εἶναι κατὰ πόσο, πέρα ἀπὸ τὶς πολύτι-
μες πληροφορίες ποὺ μᾶς δίνουν οἱ ποιητάρηδες γιὰ διάφορα γεγονότα, ὅπως
σεισμούς, πλήμμυρες, ἀνομβρίες, τοκογλυφία κ.ά., οἱ ἀπόψεις καὶ οἱ θέσεις ποὺ
παίρνουν ἐκφράζουν μόνο τοὺς ἴδιους ἢ ἀπηχοῦν τὶς ἀπόψεις καὶ θέσεις εὐ-
ρύτερων λαϊκῶν στρωμάτων. Γιὰ ν' ἀπαντήσουμε στὸ ἐρώτημα αὐτὸ δὲν εἶναι
δύσκολο, ἂν ἔχουμε ὑπόψη πῶς λειτουργεῖ ἡ παράδοση, μιὰ καὶ ἡ τέχνη τοῦ
ποιητάρη εἶναι τέχνη παραδοσιακὴ. Πρέπει νὰ τονίσουμε εὐθὺς ἐξαρχῆς ὅτι
οἱ λαϊκοὶ ποιητὲς εἶναι πολὺ εὐαίσθητοι στὶς ἀντιδράσεις τοῦ ἀκροατηρίου
τους, ποὺ πρέπει νὰ τὸ ἐκφράζουν. Μὲ ἄλλα λόγια μεταξὺ δέχτη καὶ πομποῦ
πρέπει νὰ ὑπάρχει ψυχικὴ ἐνότητα καὶ ἐπαφή. Δὲ θὰ ἦταν ὑπερβολὴ ἂν λέ-
γαμε ὅτι ὁ ρόλος τοῦ ἀκροατηρίου εἶναι ρυθμιστικὸς πολλὰς φορές, ἐπηρεάζει
δηλ. στὴ διαμόρφωση καὶ στὸν αὐτοσχεδιασμὸ τῶν τραγουδιῶν. Οἱ ἀποδέκτες
τῶν τραγουδιῶν εἶναι ἀπαιτητικοὶ καὶ εἰδήμονες καὶ ὁ ρόλος τους εἶναι ἐλεγ-
κτικός. Πῶς τώρα ὁ ἀκροατὴς (=παθητικὸς φορέας τῆς παράδοσης) ἐλέγχει
τὸ λαϊκὸ ποιητὴ (=ἐνεργητικὸς φορέας τῆς παράδοσης) εἶναι σ' ὄλους μας

γνωστό. Ὁ ἔλεγχος τοῦ παθητικοῦ φορέα γίνεται μὲ μιὰ μορφή ἀποδοκίμα-
σίας καὶ ἀπόρριψης ἢ ἐπιδοκίμασίας καὶ ἐπιβράβευσης τοῦ ἔργου τοῦ ποιητῆ.
Εἶναι λοιπὸν φυσικὸ ὁ ἐνεργητικὸς φορέας, ὁ ποιητάρης, γιὰ νὰ πετύχει ἀ-
ποδοχὴ τοῦ ἔργου του καὶ τὴν ἐπιδοκίμασίαν τοῦ ἀκροατηρίου του, ν' ἀνταπο-
κριθεῖ στὶς προσδοκίαις του, νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰ γούστα, τὶς ἀπαιτήσεις, τὶς
ἐπιθυμίες καὶ τὶς ἀνάγκες του. Ὁ λαϊκὸς ποιητὴς π.χ. μπορεῖ νὰ μεγαλώσῃ ἢ
νὰ μικρᾶναι τὸ τραγούδι του, ἀνάλογα μὲ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ του· νὰ
τραγουδήσῃ, γιὰ χάρη του, ἐκεῖνο ἢ τοῦτο τὸ τραγούδι· νὰ προσθέσῃ στὸ
τραγούδι του μοτίβα πού ἱκανοποιοῦν ἢ διασκεδάζουν τὸ κοινὸ του κἄ. Ὁ
λαϊκὸς ποιητὴς τραγουδᾷ ὅ,τι ἀρέσει στὸ κοινὸ του κι ὅχι ὅ,τι ἀρέσει στὸν
ἴδιον! Ἀπ' ἐδῶ πηγάζει κι ὁ ὀ μ α δ ι κ ὸ ς (ὅχι ἄ τ ο μ ι κ ὸ ς) χαρα-
κτῆρας τῆς λαϊκῆς του τέχνης. Ἀφοῦ ὅμως ἡ ἀποδοχὴ καὶ ἐπιδοκίμασίαν τοῦ
ἔργου του ἀπὸ τὸ ἀκροατήριό του εἶναι τὸ μέτρο τῆς ἐπιτυχίας του, πρέπει νὰ
δεχτοῦμε ὅτι ὁ λαϊκὸς ποιητὴς ἐκφράζει τὸ ἀκροατήριό του.

Ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω ἐδῶ ὅτι οἱ πληροφορίες πού παρέχουν οἱ ποιητά-
ρηδες γιὰ κάθε θέμα πού ἐξετάζεται ἐδῶ δὲν εἶναι, οὔτε καὶ μπορεῖ νὰ εἶναι,
ἐξαντλητικὲς. Οὔτε καὶ ἐπισημαίνονται ὅλες στὰ εἰσαγωγικά μου σημειώματα
πού προτάσσω, γιὰ τὴ διευκόλυνση τοῦ ἐρευνητῆ, κάθε ὀμάδα τραγουδιῶν.
Ἀφήνεται ἔτσι στὸ μελετητὴ περιθώριο γιὰ περαιτέρω προσωπικὴ ἔρευνα.

Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ ἐκφράσω κι ἀπ' ἐδῶ τὶς εὐχαριστίαις μου
σὲ ὄλους ἐκείνους πού ἐνίσχυσαν τὴν ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου αὐτοῦ. Πρῶτα τὴν
Ἑταιρεία Κυπριακῶν Σπουδῶν γιὰ τὴν ἀγορὰ ἀντιτύπων ἀξίας £100, τὴν
ΕΔΟΝ Ἀμμοχώστου, τὶς Λαϊκὲς Ὀργανώσεις Λιοπετρίου κἄ.

Δρ. Κ. Γ. Γιαγκουλλῆς

Α'

Ποίημα θρησκευτικὸν ὑπὸ Χριστοφόρου Γ. Κωστάκη ὑποδηματοποιοῦ ἐκ τοῦ χω-
ρίου Μελίνη. Τύποις «Προόδου» Λεμεσός 1915, 11.5 X 15.5, σελ. 5+1 λευκὴ
στ. 174.

(Τὸ τραγούδι ὑπ' ἀριθ. Α1 τοῦ Χριστοφόρου Γ. Κωστάκη ἀναφέρεται στὴν ἐπιδρο-
μὴ ἀκρίδας στὰ χωριά Ἁγιοὶ Βαβατοινιάς, Ὁρὰ καὶ Μελίνη, τῆς ἐπαρχίας Λεμεσοῦ, τὸ
1915. Ὁ ποιητάρης ἀποδίδει τὴ συμφορὰ στὴν ἀσέβεια τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους προ-
τρέπει νὰ ἐπανέλθουν στὴν ὁδὸ τῆς χριστιανικῆς ἀρετῆς.

Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἀκρίδας ἐπιστρατεύθηκαν μικροὶ καὶ μεγάλοι· χτυπώντας
τενεκέδες τὶς ἀνάγκαζαν ν' ἀλλάξουν κατεύθυνση. Στὴ συγκεκριμένη ὡστόσο περίπτωση
οἱ ἀκρίδες προκάλεσαν ζημιὰς ἀξίας £300 στ' ἀμπέλια καὶ στὶς ἐλιές τῶν χωρικῶν.

Ἀξίζει νὰ σημειώσουμε ἐδῶ ὅτι οἱ ἀκρίδες αὐτὲς ἔρχονταν ἀπὸ τὸ Νότο καὶ σὲ
ἀντίθεση πρὸς τὶς ντόπιες, πού ἦταν μικρὲς καὶ καταπολεμοῦνταν μὲ τὶς ἀπόκες, αὐτὲς
ἦταν μεγαλόσωμες καὶ δυσκολοπολέμητες. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις δὲ δίστασε ν' ἀγοράζῃ
ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς ἀκρίδα σὲ κάπως ὑψηλὲς τιμὰς (2,5 — 4 γρ. τὴν ὀκά), γιὰ τὴν ἐξο-
λόθρευσίν της. Μποροῦμε ὡστόσο νὰ πούμε ὅτι ἡ ἀκρίδα ἐξουδετερώθηκε μὲ τὰ φάρμακα,
παρὰ μὲ τὰ πρωτόγονα μέσα καταπολέμησίν της πού χρησιμοποιοῦσαν οἱ χωρικοί. Εἶναι
γνωστὸ ἐξάλλου ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἐπέβαλαν πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ καὶ τὸ γνωστὸ φόρο τῆς
ἀκρίδας. Ὁ φόρος αὐτὸς ἴσχυε τὸ 1925. Γι' αὐτὸ οἱ ὑποψήφιοι βουλευτὲς τῆς χρονιάς
αὐτῆς, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Χρ. Θ. Παλαίσης, ἀνάμεσα στὶς ἄλλες ὑποσχέσεις πού
ἔδιναν στὸ λαὸ, ἦταν καὶ ἡ κατάργησις τοῦ φόρου αὐτοῦ, (βλ. τραγούδι ὑπ' ἀριθ. Β1, στ.
43) μὰ καὶ ἡ ἀκρίδα ἐξολοθρεύτηκε, ἡ ἀγγλικὴ ὁμοίως κυβέρνησις δὲν ἐννοῦσε νὰ κα-
ταργήσῃ τὴ σχετικὴ φορολογία).

Σπέρνουμεν, δὲν θερίζουμεν, κλαδεύουμεν κι ἔν τρουοῦμεν,
ἔν' πού τες ἁμαρτίαις μας καὶ τέλεια θὰ καθοῦμεν.

Καὶ τὸ ψωμὶν πού τρώγομεν ἔννα ὑστερηθοῦμεν,

ἂν δὲν μετανοήσομεν καὶ νὰ παρακαλοῦμεν

τὸν παντοδύναμον Θεὸν πλέον γιὰ νὰ ξεχάσει

τὴν ὀργὴν του πού ἔβαλεν ὄλους γιὰ νὰ μᾶς χάσει.

Γιατὶ ἔφθασεν ὁ καιρὸς, ἄνθρωπε, συλλογίστου,

πού τὰ βιβλία γράφουσιν αὐτοῦ τοῦ ἀντιχρίστου·

νὰ βασιλεύσει μόνος του κι ὄλους νὰ μᾶς κερδίσει,

στὸ πὸ βασιανιστήριον ἔννα μᾶς βασανίσει.

Λοιπὸν ὄλοι [οἱ] χριστιανοὶ μετανοᾶτε τώρα,

ἵσως ὁ Παντοδύναμος μᾶς λυπηθεῖ μιὰν ὥρα

καὶ πού τὰ χέργια τοῦ ἐχθροῦ νὰ μᾶς ἐλευθερώσει,

στὰ χέργια τ' ἀσυγχώρητου διὰ νὰ μὴ μᾶς δώσει.

Ὅμως τὸν λησμονήσαμεν καὶ θὰ μᾶς βασανίσει,

ἔτο, μᾶς στέλλει 'δὰ στὴν γῆν γιὰ νὰ μᾶς τιμωρήσει.

Εἶναι ὅμως καὶ χάκκιν μας τὰ βάσανα πού εἶδα

καὶ πάνω 'ς τοῦτον δὲν ἔχει κανένας μας ἐλπίδα,

πὼς ἔννα ζήσομεν καιρὸν, μὲ νὰ γυρίσει ἔτος,

ἀκρίδαν εἰς τὰ δένδρα μας [μᾶς] ἔστειλεν ἐφέτος.

στ. 11: Λοιπὸν ὄλοι Χριστιανοί/στ. 20: ἀκρίδαν εἰς τὰ δένδρα μας ἔστειλεν ἐφέτος/

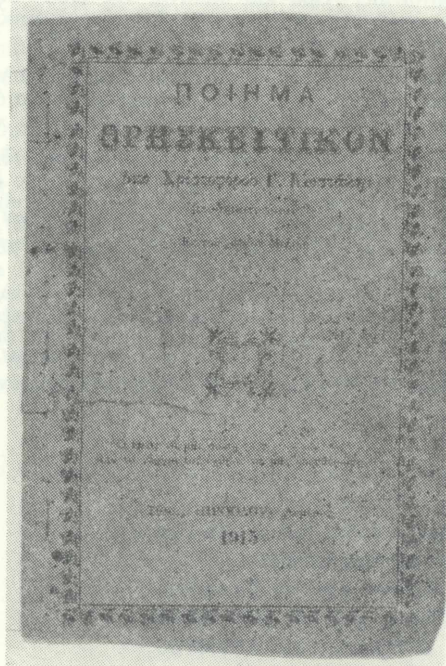
Τοιαύτη στὰς δεκαεπτὰ εἰς τὰ χωργία μας ἦλθεν
καὶ γὰρ τὴν καταδιώξιν αὐτῆς κόσμος πολὺς ἐξῆλθεν.

Δευτέρα μέρα ἤτανε, πρῶν, ἡ ὥρα δέκα,
πά' στὰ <δενδρά μας κάθισεν> καὶ τοὺς καρποὺς πελέκαν.

Ἄνδρες, γυναῖκες κλαίασιν, σὰν τὰ μικρὰ τὲς μάνες,
ἐδώσασι πυρκαϊῆς καὶ παῖξαν οἱ καμπάνες. 25

Τριῶν χρόνων μικρὰ παιδιὰ ττενεκκέδες <κτυποῦσαν>,
νὰ τὴν καταδιώξωσι πολλὰ ἐπροσπαθοῦσαν.

Ἡ ὥρα δέκα, εἶπασιν, πᾶνναι βροχὴ μεγάλη,
λέγαμεν ὅτι ὁ Θεὸς πὼς θὰ τὴν χάσει πάλιν. 30



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγουδιοῦ Α¹

Ἡ ὥρα ἐντεκάμιση τὸ ψύχος σταματάει,
ἀκαταπαύστως ἄρχισεν ψηλὰ γὰρ νὰ πετάει.

Λαῶσαν τὴν πού τοὺς Ἁγίους, Ὁρὰν καὶ ἀντινάκτην,
τῷ εἰμέσα στὸ χωρίον μου, Μελίνην, ἐπειτάκτην.

Τέσσερα μίλια ἀγγλικά οἱ τόποι ἐγεμίσαν,
δένδρα, ἀμπέλια καὶ βουνὰ ὅλα ἐκοκκίνισαν. 35

Τὴν νύκτα ὅμως ἔμεινε μὲς στὰ δικά μας μέρη,
ποὺ τὸ πρῶν σηκώθησαν μέχρι τὸ μεσημέρι.

Τὴν καταδιώξαμεν πού τὰ δικά μας ὄρη
καὶ πὼς τὴν ἀποφύγαμεν, ὁ κόσμος δὲ ἀπόρει. 40

στ. 24: πά στὰ δενδρά μας ἐκάθισεν/στ. 27: ἐκτυποῦσαν/.

Ἐλιές, ἀμπέλια καὶ λοιπά, λέγω σας εἶναι τόσες,
οἱ χωργιανοὶ ἐκτίμησαν σωστὲς λίρες τρακόσιες.

Ἄμπέλια σκάλες νὰ σᾶς πῶ τρακόσιες γὰρ νὰ πάγει,
ἄνθρωπος ρώθαν δὲν βρίσκει, σᾶς βεβαιῶ, νὰ φάγει.

Ἔστειλέν τὴν ὁ Πλάστης μας γὰρ νὰ μᾶς ἐρημώσῃ,
ὁ κόσμος δὲ ἀπίστησεν καὶ θὰ τὸν ἀναγιώσῃ. 45

Ἐρήμωσεν τὴν Κύπρον μας, νὰ σᾶς τὸ πῶ κοπέλια,
ἐν' πού τὲς ἁμαρτίες μας καὶ θὰ μᾶς χάσει τέλεια.

Διότι ἐπολλύνασι τὸν κόσμου τὰ κακὰ μας,
ὅμως, σὰν βλέπομεν, τῶρ εἶναι τὰ ὕστερά μας. 50

Ἐν' πού τὲς ἁμαρτίες μας καὶ ἔννα μᾶς τὰ κόψει
καὶ κεῖνα πού μᾶς ἔστειλεν ἔννα μᾶς τὰ στερέψει.

Ὁ παντοδύναμος Θεὸς ἔννα μᾶς καταστρέψει,
χρήματα πάνω εἰς τὴν γῆν πλέον δὲν θὰ μᾶς πέψει. 55

Διότι τὸν ξεχάσαμεν καὶ ἔννα μᾶς ξεχάσει,
ἔννα μᾶς στείλει ἄγρια θεριά διὰ νὰ μᾶς φᾶσι.

Ἄπὸ τὰ κέργια τοῦ Θεοῦ ποῖδς ἔννα μᾶς ἔποσπάσει,
ἐνῶ αὐτὸς ἠθέλησεν πλέον γὰρ νὰ μᾶς χάσει;

Χρόνον μὲ χρόνον βλέπομεν λίγα λίγα στερεύει,
μὲ τούτην τὴν σκληρότητα ὅλους θὰ μᾶς παιδεύει. 60

Ὁλος ὁ κόσμος τὰ καλὰ πάντοτε θὰ γυρεύει,
ἀλλὰ πλέον ἐν' μάτια, ὅλους μᾶς κυριεύει.

Ἔτσι θὰ βασανίζεται ὁ κόσμος ὅλον ἔνα,
ὡς οἷον νὰ ἴθουν τὰ γραφτὰ τὰ προσδιορισμένα.

Ὡς οἷον νὰ ἴθῃ ὁ καιρὸς πού γράφουν τὰ βιβλία,
διότι ὅλοι ἔχομεν μίαν ψυχὴν ἀθλίαν. 65

Ποὺ δὲν τρέχουμεν πάντοτε μέσα στὴν ἐκκλησίαν,
δὲν ξεύρουμεν πὼς θὰ γινεῖ Δευτέρα Παρουσία.

Καὶ θὰ μᾶς κρίνει ὁ Θεὸς τὴν ὥραν πού θὰ κρίνει,
κατὰ τὰ ἔργα του καθεὶς, ἔτσι τόπον νὰ μείνει. 70

Κανεὶς ὅταν τὸν φίλον του ἢ γεῖτον του μισήσει,
καὶ ἐναντίον εἰς αὐτὸν θὰ ψευδομαρτυρήσει.

Καὶ προσπαθεῖ καθημερινὰ γὰρ νὰ τὸν ἀδικήσῃ,
μὲ ἀδικίες προσπαθεῖ γὰρ νὰ τὸν φυλακίσῃ.

Νὰ ξεύρει πού πίννει νερὸν ἔκομα δὲν θὰ τὸν ἴφῃσει,
ἐν' τοῦτα πού μᾶς κάμασι καὶ θὰ μᾶς λησιμονήσῃ. 75

Ὁ παντοδύναμος Θεὸς καὶ πλέον ἔννα χύσει
τὸ ὕδωρ τὸ βραστότατον καὶ θὰ μᾶς ἀφανίσῃ.

Π' ἀρνήστησαν τὴν ἱερὰν κι ἔνδοξον ἐκκλησίαν
καὶ δὲν ἀκούομεν ποτὲ τι γράφουν τὰ βιβλία, 80

πού ἔχει μὲς στὲς ἐκκλησιὰς γὰρ νὰ μᾶς ὀδηγοῦσιν,
κεῖνοι πού ξεύρουν γράμματα γὰρ νὰ τὰ μελετοῦσιν.

Σ' ἐκείνους πού δὲν ξεύρουσιν, διὰ νὰ τοὺς λαλοῦσιν,
νὰ τρέχουσιν στὲς ἐκκλησιὰς, δίκως νὰ ἀμελοῦσιν.

Μὰ ἔχει ὅμως κάμποσους πού τὰ καταπατοῦσιν,
ἐν' τοῦτα πού μᾶς κάμασι ὅλα γὰρ νὰ καθοῦσιν. 85

Καὶ προϊόντα εἰς τὴν γῆν τίποτε δὲν θὰ πέμψει,
κι' ἂν πέψει πάλε καὶ νερόν, ἔπο μὲς μᾶς τὸ παίρνει.

Τοῦ κόσμου εἶναι χάκκιν του ὅ,τι καὶ ἂν παθαίνει,
 ἐὰν μετανοήσομεν, αὐτὸς μᾶς ὑποφέρει. 90
 Δὲν ἔχει πλάσμαν πᾶ' στήν γῆν γιὰ νὰ χαρεῖ καθόλου,
 διότι ὅλοι τρέχουμεν στὰ ἔργα τοῦ διαβόλου.
 Ὁ δρόμος ποὺ ἐπήραμεν εἶναι τῆς ἀπωλείας,
 διότι ἀρνηστήκαμεν πλέον τὰς ἐκκλησίας.
 Ὅλοι παντοῦ οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν κτυποῦσιν, 95
 κάθονται μὲς στὸν καφενέν, δίχως νὰ κινηθοῦσιν.
 Οὔτε σταυρὸν νὰ βάλουσιν, οὔτε σχεδὸν νὰ ποῦσιν
 μὲ πᾶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, γιὰ νὰ προσευκηθοῦσιν.
 Διὰ τὰς ἁμαρτίες μας ἴσως ἀπολεσθοῦσιν,
 ὀλίγες ἴσως κόψομεν καὶ δὲν διαιρεθοῦσιν. 100
 Μὲ προσευχὲς στοὺς Ἅγιους, ἴσως μᾶς λυπηθοῦσιν,
 τὰ βάσανα ποὺ βλέπομεν λίγον ἀφαιρεθοῦσιν.
 Ὅμως αὐτὰ ἔν' θεϊκὰ ποὺ βλέπομεν σημεῖα,
 ὁ λόγος ποὺ ἀρνήστημεν αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν.
 Καὶ τρέχουμεν καθημερὶς μέσα στὰ καφενεῖα, 105
 τὸ χρῆμα μας ξοδιάζομεν δίχως οἰκονομία.
 Εἶναι τὸ πῶδ ἁμάρτημα, ἡ πλέον ἀταξία,
 ὀλημερὶς καθήμεθα εἰς τὴν χαρτοπαιξίαν.
 Ἄκομα καὶ εἰς τὰς ἐκκλησιὰς βαργοῦνται γιὰ νὰ πᾶσιν,
 εἶναι αὐτὰ ποὺ κάμνουμεν Θεὸς καὶ θὰ μᾶς χάσει. 110
 Ἔχομεν κι ἄλλα πράγματα ὅπου μᾶς κυριεύουν
 καὶ μέσα στὴν καρδίαν μας ὅλους μας βασιλεύουν.
 Ἀγάπην ποὺ δὲν ἔχομεν στὸ ἀναμεταξύ μας,
 φθόνος καὶ μίσος, καὶ τὰ δύο, εἶναι πάντα μαζί μας.
 Αὐτὰ τὰ δύο πράγματα πρέπει γιὰ νὰ μισοῦμεν, 115
 διότι μᾶς ἐκάμασιν καίριν κι ἔν' θωροῦμεν.
 Πρῶτον ἡ περηφάνεια, δεῦτερον ἡ μοισία
 καὶ δὲν τὸ αἰσθανόμεθα πὼς ἔν' ἀνοησία
 ποὺ κάμνουμεν, οἱ ἄσκεπτοι, καὶ δὲν παρακαλοῦμεν
 τὸν παντοδύναμον Θεὸν μέραν καλὴν νὰ δοῦμεν. 120
 Νὰ σταματήσει τὸν θυμὸν ποὺ θύμωσεν μὲτά μας,
 ἀπὸ τὰς ἁμαρτίες μας καὶ ἀπὸ τὰ κακά μας.
 Ἀδέλφια μου χριστιανοί, ἀφήστε τὰς κακίες,
 ἀφήστε ὅλοι τὰς κλοπὰς καὶ τὰς φιλονικίες.
 Ἀφήστε τὸ νὰ κάμνομεν πάντοτε ἀτιμίες, 125
 πρέπει νὰ λησμονήσομεν αὐτὰς τὰς ἀδικίες.
 Ἀλλάξατε, παρακαλῶ, τὰς γνώμες τὰς ἰδίες,
 νὰ τρέχουμεν μὲ προσοχὴν μέσα στὰς ἐκκλησίας.
 Νὰ παύσομεν ποὺ κάμνομεν ὅλοι χειρονομίες
 καὶ μόνον νὰ κοιτάξομεν δικές μας ἐργασίες. 130
 Νὰ κάμνομεν στὰ σπάταλα πλέον οἰκονομίες,
 νὰ δίδομεν εἰς τοὺς πτωχοὺς κι ἀνήμπορους ὀλίγες.
 Ἐκεῖνος ὅπου δύνεται καθεὶς ἐλεημοσύνης
 καὶ σταματήσει ὁ Θεὸς τότε αὐτὰς τὰς πεῖνες,
 Ὅ εἰς τ' ἄλλου νὰ κάμνομεν ὀλίγες καλοσύνες, 135
 βεβαίως δὲν θὰ πάγουσιν χαμένες δὲ ἐκεῖνες.

Ἐὰν μοῦ κάμεις τὸ καλὸν, θὰ σοῦ τὸ ἀποδώσω
 κι ἂν δὲν μπορέσω, ἄλλως πὼς ἔννα σοῦ τὸ πληρώσω.
 Αὐτὰ ἀρέσουν τοῦ Θεοῦ ἡ κόμη κι ἄλλα σημεῖα,
 νὰ μὴν κάμνομεν κανενοῦ τὴν πῶδ μικρὰν ζημίαν. 140
 Τ' ἄλλα ἀρέσουν μας καὶ μᾶς, δίχως ἀμφιβολία,
 νὰ εὐπρεπίζομεν λαμπρῶς ὅλοι μας τὰ σχολεῖα.
 Νὰ κτίζουσιν ὅπῃ ἔχει εἰς ὅλα τὰ χωρία,
 διὰ νὰ συμμορφώνονται τῆς Κύπρου τὰ παιδία.
 Νὰ δεῖξομεν στὸ Ἔθνος μας ὅλοι μας τὴν ἀνδρείαν, 145
 νὰ τὸ ὑπερασπίζομεν πάντοτε μὲ ζηλίαν.
 Ὅλοι μας οἱ χριστιανοὶ ἀγάπην νὰ ἔχομεν
 καὶ τοὺς μεγαλυτέρους μας <πάντα>ν' ἀκούομεντε.
 Κάθε γιορτὴν, Κυριακὴν ὅλοι νὰ τρέχουμεντε
 μὲ προσοχὴν στὰς ἐκκλησιὰς, διὰ νὰ στέκομεντε. 150
 Αὐτὰ ἔν' τ' ἀκούσομεν, θὰ ὠφεληθοῦμεντε,
 θὰ στείλει χρόνους εὐτυχεῖς Θεὸς νὰ ζήσομεντε.
 Ἐὰν αὐτὰ ἀφήσομεν καὶ ὅλες τὰς κακίες,
 θὰ στείλει ὁ Πανάγαθος στὸν κόσμον εὐλογίες.
 Κι ὅλον τὸ πράγμαν εἰς τὴν γῆν εἰς τὴν τιμὴν νὰ πάγει, 155
 ὅχι σὰν τώρα πῶν μπορεῖ πτωχὸς ψωμὶν νὰ φάγει.
 Πηγαῖνναν κι ἀρκατεύκουνταν καὶ τὶ τοὺς ἐδιοῦσαν;
 ψωμὶν δὲν τοὺς ἐμείνισκεν νὰ φᾶν τὴν ἐπιούσαν.
 Ἐπαῖρναν μεροκάματον τέσσερα πέντε γρόσια,
 ἡ Κύπρος μας κατήγησεν εἰς μιὰν μεγάλην φτώσιαν. 160
 Λοιπὸν ὅλοι μας τὸν Θεὸν νὰ τὸν παρακαλοῦμεν
 καὶ μὲ καιρὸν οἱ δυστυχεῖς ἴσως ὠφεληθοῦμεν.
 Ἄν θέλουσιν οἱ Ἅγιοι καὶ ὅλες αἱ Ἄγιες,
 θὰ σώσουν ὅλον τὸν λαὸν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίες.
 Λοιπὸν ὅλοι οἱ χριστιανοὶ πρὸς τὸ παρὸν ὀρίστε, 165
 ἐπαῖρνετε ποιήματα καὶ μὴν στενοχωρῆστε.
 Τὸ γρόσιον ποὺ θὰ δώσετε ἂν τύχει καὶ λυπάστε,
 μὴν δώσετε καλλύτερα καὶ ὅμως πάλε πιάστε.
 Διότι δὲν τὸ ἔβγαλα διὰ νὰ πλουσιέπω,
 μόνον τοῦ κόσμου τὴν αἰσχρὰν γνώμην νὰ ὀλιγοστέπω. 170
 Δεύτερον νὰ γνωρίσετε τὸν ποιητὴν ποὺ γίνη,
 τὸ ὄνομα Χριστόφορος, ἀπὸ τὸ χωργιὸν Μελίνη.
 Πάρτε, ὦ δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, καὶ μὲ καλὴν ὑγείαν
 νὰ ἔχετε στὸ σπίτι σας ἴπὸ τούτα τὰ βιβλία.

ΤΕΛΟΣ ὁ Θεὸς νὰ μᾶς σώσει.

B¹

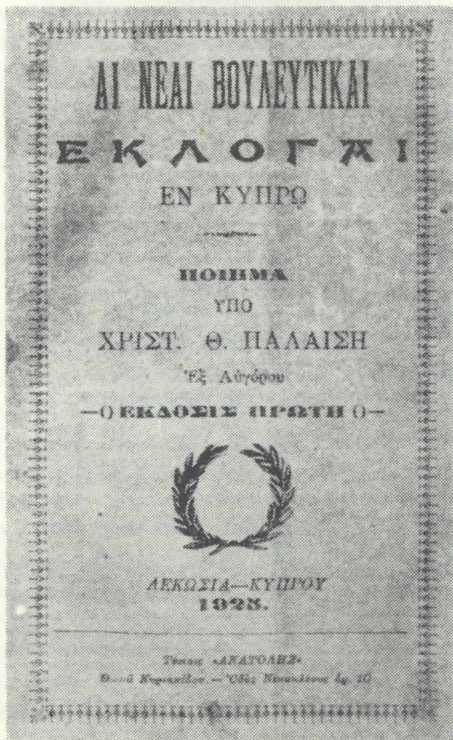
Αἱ νέαι βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ ἐν Κύπρῳ. Ποίημα ὑπὸ Χριστ. Θ. Παλαίση Ἐξ Αὐγόρου. Ἔκδοσις πρώτη. Λευκωσία — Κύπρου 1925. Τύποις «Ἀνατολῆς» Θωμᾶ Κυριακίδου, 15.5 X 23.5, σελ. 10, στ. 322.

(Στὸ ὑπ' ἀριθ. Β1 τραγοῦδι τοῦ Χρ. Θ. Παλαίση μποροῦμε νὰ ἐπισημάνουμε μερικὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα ποὺ βασάνιζαν τὸ λαὸ γύρω στὰ 1925. Συνοπτικὰ τὰ προβλήματα αὐτὰ εἶναι τὰ ἑξῆς: α) καταπολέμησις τοκογλυφίας β) ἴδρυσις Γεωργικῆς Τράπεζας γ) λύσις ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος δ) ἴδρυσις ἐργοστασίων γιὰ τὴν ἀπασχόλησιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς νήσου.

Ἀπὸ τὴν ὑποσχέσιν ὡστόσο τῶν ὑποψήφιων βουλευτῶν πρὸς τὸ λαὸ, φαίνεται ὅτι αὐτὸς ἀπαιτοῦσε: α) κατασκευὴ ἀσφαλῶν λιμανιῶν β) ἀπελευθέρωσις τῶν «κουκωμένων» (χαλίτικων) κτημάτων γ) κατάργησις τοῦ φόρου τῆς ἀκρίδας δ) κατάργησις τῆς ἐπαχθοῦς δεκατίας κ.ά. Ὅπως εἶναι γνωστὸ, ἡ δεκατία ὑπῆρχε ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ συνεχίστηκε ἐπὶ ἀγγλοκρατίας. Τὴ δεκατία ἐπὶ τῶν οἰτηρῶν κατάργησαν οἱ Ἄγγλοι τὸ 1926. Ὁ θεσμὸς αὐτὸς ἦταν πολὺ μισητὸς στὸ λαὸ, ποὺ κάθε φορὰ ποὺ ἀντίκριζε τὸν «κοιτζή» (<τουρκ. Koi-cu) καὶ τὸ μεμούρη, (<τουρκ. memur), ὑπαλλήλους ποὺ σφραγίζαν στ' ἄλωνα καὶ λογάριαζαν τὴν παραγωγὴ, τὸν ἔβανε πραγματικὴν ἀτάθλιψιν).

(Ἀπόσπασμα)

(....)
 Ὅλοι ἐλησημονούσασι τὰς τόσας ὑποσχέσεις,
 ποὺ λέγαν πρὶν νὰ πιάσουσιν εἰς τὴν Βουλὴν τὰς θέσεις.



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγοῦδιου Β¹

Ἐγὼ θὰ κάμω Τράπεζαν, ὑπόσχετον ὁ ἕνας,
 ὁ ἄλλος δρόμους, γέφυρας καὶ ἀσφαλεῖς λιμένας. 40

Ὁ τρίτος πάλε ἔλεγεν· ἐγὼ θὰ κατορθώσω
 τὰ κουκωμένα κτήματα νὰ τὰ ἐλευθερώσω.

Θὰ καταργήσω ἔλεγεν ὁ ἄλλος τὴν ἀκρίαν
 κι ἂν μοῦ περάσει μάλιστα κι αὐτὴν τὴν δεκατίαν.

Πέμπτος καὶ ἕκτος εἶπασιν ὅτι θὰ τοὺς περάσει
 νὰ μείνουν γιὰ τὰ πρόβατα ἐλεύθερα τὰ δάση. 45

Ὁ ἕβδομος ὑπόσχετον πὼς δύναται καὶ ξέρει
 ἀκόμη καὶ τὴν Ἐνωσιν στὴν Κύπρον μας νὰ φέρει.
 (....)

Ἄφοῦ τοὺς λέγουν λαϊκοὺς, τὴν δράσιν τοὺς ἄς δείξουν
 καὶ ὄλον τὸν πτωχὸν λαὸν ἄς τὸν ὑποστηρίξουν.

Τὴν μάναν ὄλων τῶν τεχνῶν πρῶτον τὴν γεωργίαν
 ἂν τὴν ὑποστηρίξουσιν, θὰ ἔβρουν σωτηρίαν.

Ν' ἀπαλλαχθεῖ ὁ γεωργὸς ποὺ τὴν τοκογλυφίαν,
 ποὺ φέρνει τὴν καταστροφὴν κι ὄλην τὴν δυστυχίαν. 300

Τοὺς φόρους, τὰ προστίματα, ἔαν τὰ καταργήσουν
 καὶ Τράπεζαν Γεωργικὴν στὴν Κύπρον μας ἰδρῶσουν

καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα ἂν τὸ λύσουν
 καὶ ὄλα τὰ ζητήματα ἔαν τὰ κανονίσουν, 305

νὰ κάμουν οἱ φτωχοὶ ψουμὴν καὶ ροῦχον νὰ φορήσουν,
 τότε νὰ πῶ πραγματικῶς πὼς θὰ μᾶς ὠφελήσουν.

Καθῆκον τῆς Κυβέρνησης καὶ τῶν Ἀντιπροσώπων
 νὰ κάμουν ἐργοστάσια, τῆς εὐκολίας τρόπον, 310

γὰ νὰ μεινίσκει τακτικὰ τὸ χρεῖμα εἰς τὸν τόπον.
 Τὴν Ἐταιρείαν κοίταξε εἰς τὸ Καραβοστάσιον

ἔρχονται πῶξω, πᾶννουσιν τὸ χρεῖμα μας καὶ πᾶσιν,
 σὰν νὰ ἴτουν τοῦ πατέρα τοὺς καὶ βρίσκουν τὸ μοιράσιον

καὶ μᾶς ὀδαμέσα οἱ φτωχοὶ δὲν ἔχουσιν νὰ φᾶσιν. 315

Αὐγόρου τῆ 20 Ὀκτωβρίου 1925.

B²

Ἀρέστη Νικολάου, Ἡ τοκογλυφία καὶ ἡ κατάστασις τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ
 τῆς Κύπρου, Λεμεσὸς 1925, 15.5 X 23.5, σελ. 8.¹

(Θέμα τόσο τοῦ ὑπ' ἀριθ. Β2 ὅσο καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. Β3 τραγοῦδιου εἶναι ἡ τοκογλυφία, ποὺ βρισκόταν σὲ μεγάλη ἔξαρση στὸ πρῶτο τέταρτο τοῦ αἰῶνα μας. Ὁ Ἀρέστης Νικολάου ἂν ἀποδίδω σωστὰ σ' αὐτὸν τὴν πατρότητα τοῦ τραγοῦδιου ὑπ' ἀριθ. Β2, εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους ποιητὰς τῆς Κύπρου ποὺ μέσα ἀπὸ τοὺς στίχους του προβάλλει κοινωνικὲς διεκδικήσεις. Οἱ πληροφορίες ποὺ μᾶς δίνει στὸ τραγοῦδι του εἶναι πράγματι συγκλονιστι-

1. Δὲν εἶμαι βέβαιος κατὰ πόσο ἀποδίδω σωστὰ τὸν τίτλο καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ποιητῆρα, καθότι ἀπὸ τὴ φυλλάδα ποὺ ἔχω ὑπόψη μου λείπει τὸ ἐξώφυλλο καὶ οἱ πρῶτες δύο σελίδες. Ἀναλόγου περιεχομένου ποίημα σύνθεσε τὸ 1903 κι ὁ Χρ. Τζαπούρας.

κές. Ὡστόσο ὁ ποιητῆρς δὲν ὑψώνει μόνο φωνὴ διαμαρτυρίας γιὰ τὰ βάσανα ποὺ κατατρύχουν τὸ γεωργικὸ μας κόσμο. Εἰσηγεῖται ἴδρυση Ἀγροτικῆς Τράπεζας καὶ ψήφιση τοῦ χρεοστάσιου, γιὰ νὰ πάψουν οἱ πλούσιοι νὰ γίνονται πλουσιότεροι καὶ οἱ φτωχοὶ φτωχότεροι. Ἡ γῆ νὰ παραμείνει στοὺς φυσικοὺς τῆς δικαιοῦχους καὶ νὰ μὴ περιέλθει στοὺς ἐπιτήδειους ἐμπόρους καὶ τοκογλύφους. Ὅπως εἶναι γνωστὸ, πολλοὶ γεωργοί, ὅταν τὰ κτήματά τους ἔβγαιναν «σηκουέσιτρο» (<ἰταλ. sequestro= κατάσχεση) ἢ στὸ ντελάλη, ὅπως λέει ὁ λαός, ἀναγκάζονταν νὰ πίνουν δουλειὰ στὰ μεταλλεῖα τῆς Φουκάσας καὶ τοῦ Ἀμάντου, γιὰ ἓνα κομμάτι ψωμί).

(Ἀπόσπασμα)

(....)

Ἐδόθηκεν ἡ ἄδεια καρπάνες νὰ κτυποῦσιν,
στὲς ἐκκλησιῆς νὰ μπαίνουσι πού θὰ προσευχηθοῦσιν.

Καὶ κάθε ἔθνος καὶ φυλὴ ἐδῶ πού κατοικοῦσαν
μὲ ἓναν νόμον, μιὰν ἀρχὴν ἐξίσου διοικοῦσαν.

Ἄρχισεν καλλυτέρευσις κι εἰς μιὰν δεκαετίαν
ἐφάνην ὁ πολιτισμὸς σὲ πόλεις καὶ χωριά.

Σιδηροδρόμοι καὶ σταθμοὶ κι ἀμαξητοὶ ἐστρῶσαν,
τὴν Κύπρον πού τὴν μιὰν ἄκραν στὴν ἄλλην τὴν ἐζῶσαν.

Πλαγιάζομεν καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ μᾶς ξεπνήσει,
οὔτε στὸ σπίτιν μας νὰ μπεῖ καὶ νὰ μᾶς ἐνοχλήσει.

Σαράντα χρόνια καὶ ἑπτὰ ὥς τώρα πού περάσαν,
πόλεις, χωριά τῆς Κύπρου μας τέθοικον βαθμὸν ἐφθάσαν.

Καλλωπισμὸν, ξευγενισμὸν γυναῖκες καὶ ἀνθρώποι
καὶ τὰ μωρὰ μὲ γράμματα σὰν εἶναι στὴν Εὐρώπην.

Τόσες σφαγὲς πού γίνησαν σ' Ἀνατολὴν καὶ Δύσειν,
τῆς Κύπρου δὲν ἠμπόρησεν κανένας νὰ τῆς ἴγῃσει.

Ἡ Ἀγγλία εἶναι εὐγενῆς καὶ δίκαιη ἀκόμη,
εἶθε ὁ ὕψιστος Θεὸς αὐτοὺς νὰ δυναμώνει.

Εἶναι οἱ Ἀγγλοὶ πού ἔδωσαν τὸ φῶς εἰς τὸ νησίν μας
καὶ νὰ βρεθοῦν τὰ μέταλλα, νὰ βραβευθοῦν καρποὶ μας.

Ἐναν σπουδαῖον ζήτημα ὅμως παραμελήθην,
ἡ Κύπρος καὶ τὰ τέκνα τῆς μαύρην στολὴν ἐντύθην.

Οἱ Ἀγγλοὶ δὲν ἰπταίουσιν, πταίουσιν οἱ δικοὶ μας
κι οἱ πρῶτοι καὶ οἱ παλαιοὶ πού μπαίνουσι στὴν Βουλὴν μας.

Χίλιες κρεμμάλλες καὶ σπαθιά νὰ θάλουν στὸν λαιμὸν μου,
ἐννὰ σταθῶ καὶ νὰ τὰ πῶ κι ἂς ἔν' ὁ θάνατός μου.

Ἐναν πρὸς ἓναν τακτικὰ στὸν χάρτην νὰ τὸ γράψω
καὶ εἰς τὸν Μέγαν Ἀρμωστὴν σχεδὸν νὰ τὸ φωνάξω.

Εἶναι λοιπὸν τὸ ζήτημα γιὰ τὴν τοκογλυφίαν,
καταστραφῆκαν τὰ χωριά καὶ κάθε πολιτεία.

Οἱ ἡμῖσοι τῆς Κύπρου μας τώρα πού κατοικοῦσιν
ἐκατηντήσασιν σχεδὸν νὰ πᾶ' νὰ διακονοῦσιν.

Οἱ πέτρες νὰ γενοῦν χρυσοὺς, ἀσήμιν νὰ ἴν' τὸ κῶμαν
νὰ τρῶσιν οἱ τοκογλύφοι, δὲν θὰ χορτάσουν ἴκομα.

Οἱ ὄρνιθές τους δὲν γεννοῦν πού ἴναι τὸ φυσικόν τους,
αὐτοὺς γεννοῦν οἱ πέννες τους εἰς τὸν λογαριασμὸν τους.

Βλέπει τα ἡ Κυβέρνησις καὶ ἀδιαφορεῖ μας,
ἀλλὰ τωρὰ ἐλπίζομεν νὰ γένει βοηθὴ μας.

Νὰ κάμει χρεοστάσιον τοὺς τόκους νὰ ἴλατῶσουν,
ἴσως μπορέσουν οἱ πτωχοὶ τὰ χρέη νὰ πληρώσουν.

Δεύτερην μιὰν Τράπεζαν Γεωργικὴν νὰ στήσει,
νὰ φκολυθεῖ ὁ γεωργὸς καὶ χρέος νὰ ξεφλήσει.

Ἄφου κανέναν δὲν ἔχει γιὰ νὰ τοὺς εὐκολύνει,
ὁ δυστυχὴς ὁ γεωργὸς ἀπένταρος θὰ μένει.

Θέλει ψουμὴν στὸ σπίτιν του νὰ σπεῖρει, νὰ θερίσει,
ἀναγκασμένος τὸ λοιπὸν χρήματα νὰ τραβήσει.

Οἱ ἡμῖσοι τῆς Κύπρου μας τώρα πού κατοικοῦσιν
ἐκατηντήσασιν σχεδὸν νὰ πᾶ' νὰ διακονοῦσιν
Ἡ πέτρες νὰ γενοῦν χρυσοὺς ἀσήμιν νᾶν τὸ κῶμαν
νὰ τρῶσιν οἱ τοκογλύφοι δὲν θὰ χορτάσουν ἴκομα
Ἡ ὄρνιθές τους δὲν γενοῦν πού ἴναι τὸ φυσικόν τους
αὐτοὺς γεννοῦν ἡ πέννες τους εἰς τὸν λογαριασμὸν τους
Βλέπει τα ἡ Κυβέρνησις καὶ ἀδιαφορεῖ μας
ἀλλὰ τωρὰ ἐλπίζομεν νὰ γένει βοηθὴ μας
Νὰ κάμει χρεοστάσιον τοὺς τόκους νὰ ἴλατῶσουν
ἴσως μπορέσουν οἱ πτωχοὶ τὰ χρέη νὰ πληρώσουν

Φωτοτυπία τοῦ τραγουδιοῦ Β² (στ. 31 - 40)

Θὰ πάγει σ' ἓναν τοκιστὴν χρήματα νὰ τοῦ δώσει,
ἕως νὰ θγάλει γέννημαν διὰ νὰ τὸν πληρώσει.

Ἄλλὰ αὐτὸς ὁ τοκιστὴς τίτλους θὰ τοῦ ζητήσῃ,
χέρια καὶ πόδια τὸν πτωχὸν ὀλοτελῶς νὰ δῆσει.

Ὡσπου ἐβλέπαν ἀκριθὸν σιτᾶριν καὶ κριθάριν,
τέσσερις λίρες τὸ κρασὶν καθέκαστον γομάριν,

γυρίζαν μέσα στὰ χωριά τὲς λίρες νὰ τοκίσουν,
μὲ ὄρκους καὶ ὑπόσχεσες δὲν θὰ τοὺς ἐνοχλήσουν.

Σήμερον εἶδαν τὲς τιμὲς λοιπὸν πού χαμηλῶσαν,
σὰν τὰ λιοντάρια ξύπνησαν καὶ πάνω τους ἐδῶσαν.

Οἱ δικασταὶ βαρέθησαν πλέον γιὰ νὰ δικάζουν
κι οἱ μουτιρῆδες τ' ἄλλα τρὲς βραχνιάσαν νὰ φωνάζουν.

Ὁ ἐπιδότης πού ἴναι εἶχεν ροῦχα γιὰ νὰ φορήσει,
ἔκαμεν λίρες γιὰ νὰ τρῶ', ὅσον καιρὸν θὰ ζήσει.

Μὲ λύπην, ἐξοχότατε, κι ἀλήθειαν πού φωνάζω,
βλέπω φρικτὴν κατάστασιν στὴν Κύπρον καὶ στενάζω.

Εἶδα πτωχοὺς πού νηστικοὶ πλαγιάζουσι τὸ βράδυν
καὶ μὲ τὲς πίκρες τῆς φτωχίᾳς θὰ κατεβοῦν στὸν Ἄδην.

Ἐχει ἀνθρώπους πού ἴχασιν κτῆμαν καὶ τόσον χρήμαν,
οἱ τοκογλύφοι κάμαν τους κι ὀλόγυμοι ἐμείναν.

Ὅ,τι εἶχαν τοὺς τὰ πούλησαν, τὰ ὑποστατικά τους,
καὶ πᾶν καὶ μισταρώννουνται νὰ ζήσουν τὰ παιδιὰ τους.

Τὰ βάσανά τους πού τραβοῦν χειμῶναν καλοκαίριν,
ἔν' πράγματ' ἀνιστόρητα, ἓνας Θεὸς τὰ ξεῦρει.

Ἄραγε ἔν' ἡ τύχη μας ἐξ ἄνωθεν γραμμένη,
ἐν ὅσῳ ζοῦμεν νὰ ἴμαστιν πάντοτε χρεωμένοι;

Ὅλας τὰς πόλεις καὶ χωριά, ὄρθην παρπατήσεις,
 στοὺς [καφενέες] ἄμα μπείς, στοὺς τοίχους νὰ δικλήσεις,
 βλέπεις τὰ διατάγματα ἀέρας νὰ τὰ σίῃζει
 καὶ τὸν μουτίρην τ' ἄλα τρὲ πῶξω νὰ τελλαλίξει. 75
 Ἀπὸ τὴν ἄλλην τὸν πτωχὸν ἔλεος νὰ γυρεύκει,
 μὲ κλάματα καὶ στεναγμοὺς στὸ σπῖνι του νὰ φεύκει.
 Γιὰ νὰ ἔβρει τὴν γυνάικαν του, τὰ δύστυχα παιδιά του
 καὶ νὰ τοὺς πεῖ πουλήθησαν ὅλα τὰ κτήματά του. 80
 Στὰ κλάματα, στοὺς σκοτωμοὺς αὐτὸν νὰ βοηθήσουν
 καὶ νὰ σκεφτοῦσιν οἱ πτωχοὶ ποῦ ἐννὰ πᾶν νὰ ζήσουν.
 Ἄραγε κείνος ὁ πτωχὸς εἶντα δουλειὰν νὰ κάμει;
 ψεύτης καὶ κλέφτης θὰ γενεῖ ὡσότου ν' ἀποθάνει. 85
 Ὑπάρχουσιν καὶ μερικοὶ ποὺ δὲν ἐν' χρωμένοι,
 αὐτοὶ περνοῦσιν ἥσυχα καὶ πάντα νεπαμένοι.
 Καὶ κάτι ἄλλους μερικοὺς ποὺ δὲν τοὺς τὰ πουλήσαν,
 νῶθουν τοὺς ἔχουσιν ζουμῖν καὶ δι' αὐτὸν τ' ἀφήσαν.
 Σὰν χρειαστοῦν ὅμως αὐτοὶ χρήματα νὰ σαστοῦσιν,
 εἰς τοὺς ἰδίους θ' ἐννὰ πᾶν πάλιν νὰ δανειστοῦσιν. 90
 Ὅμως αὐτοὶ μὲ τέχνασμαν ἔγγραφα θὰ τοῦ κλείσουν
 καὶ μὲ ἀποζημιώσιν θὰ τὸν ἐπιφορτίσουν.
 Γράφουν καὶ ἀσφαλίζονται μὲ μάρτυρες καὶ ππούλια,
 τὰ πράγματά του ποὺ γιωρκᾶ νὰ τοῦ τὰ φάει οὔλα. 95
 Ἐὰν περάσει ἔξαφνα αὐτοῦ ἡ προθεσμία,
 κάθονται πλέον ἥσυχοι, χωρὶς καμμιάν φροντίδα.
 Φορτώννει τότε ὁ πτωχὸς κρασὶν εἴτε σιτᾶριν,
 νὰ πᾶ' νὰ ἔβρει τὸν δανειστήν διὰ νὰ τοῦ τὸ πάρει.
 Πάγει λοιπὸν καὶ παίρνει το μέσα στὸ μαχαζίν του,
 ἐκεῖνος στέκει θυμωτὸς, γυρίζ' ἄλλοῦ τὸ δεῖν του. 100
 Λέγει του· τί νὰ κάμω γ'ὼ σιτᾶριν καὶ σταφίδα;
 ἄφησ' τὸ ὅτι δὲν φελοῦν, ἔφερές μου καὶ λλία!
 Τὸ πράγμα σου δὲν ἐν' καλόν, κατὰ τὸ ἔγγραφόν μου,
 ἔπαρ' τ' ἄλλοῦ καὶ πούλησ' τα καὶ φύγε τα π' ὄμπρός μου. 105
 Λάμνε, σὲ παρακαλῶ, ἄλλοῦ νὰ τὰ πουλήσεις
 καὶ σᾶσ' μου οὔλον τὸ ποσὸν κι ἔλα νὰ μὲ ξοφλήσεις.
 Ὁ δυστυχὴς ὁ γεωργὸς περίλυπος μεινίσκει
 καὶ δεξιὰ κι ἀριστερὰ λάκκουσ, κρεμμιοὺς εὐρίσκει.
 Μὲ χίλιες παρακάληρες λοιπὸν γιὰ νὰ τὸ πιάσει,
 ἀλλὰ ὅμως στὴν ἡμσην τιμὴν θὰ τὸ περάσει. 110
 Ὁ καημένος ὁ πτωχὸς λαμνίζει στὸ χωρκόν του,
 ἐν' κι ὁ ἴπιδότης κι ἔρχεται μὲ κλῆσιν ταπισὸν του.
 Στρέφεται πλέον ὁ πτωχὸς κοντὰ του πρὶν νὰ φθάσει,
 λάμνε στὸν δικηγόρον μου, γιὰ νὰ σὲ λοαρκάσει. 115
 Ἄμα ν' ἀρχίσει τζ'εἰαχαμαὶ ἡ πέννα ποὺ νὰ στάξει,
 τὴν μάναν καὶ τὰ ἔξοδα πᾶ' στὸ χαρτὶν νὰ γράψει,
 οἱ δέκα λίρες τζ'εἰαχαμαὶ στές εἴκοσι κουμποῦσιν,
 ἄν ἔχουσιν ἀναβολές, σαράντα θὰ γινοῦσιν.
 Ἄμα ξεβεῖ ἀπόφασις πᾶνω στὰ κινητά του,

στ. 74: στοὺς καφενέες

σὰν τὸν ἀνεμοστρόβιλον φεύκουσιν ἴ' ὄμπροστά του. 120
 Ποὺ μὲς σι' ἀλώνια τοῦ πτωχοῦ ἐννὰ τοῦ τὰ σφραγίσουν
 καὶ μὴν ἀμπούσταν ἔσωσ του πιλὲ δὲν θὰ τ' ἀφήσουν.
 Στὸν ὧμον πᾶννει τὴν σαρκάν, στὸ χέριν τὸ θερνάτζιν
 καὶ τρέχουσιν τ' ἀμμάδια του καὶ κᾶμνουσιν αὐλάτζιν.
 Κτῆμαν τῶν ἑκατὸν λιρῶν δέκα θὰ τὸ πουλήσουν 125
 καὶ σὰν πουλλὴν δίχα φτερά τὸν γεωργὸν θ' ἀφήσουν.
 Ποιὸς ἠμπορεῖ τότε νὰ πεῖ τὰ κατορθώματά τους,
 τὲς κοῦζες τους, τὲς μέτρες τους ἢ τὰ ζυάσματά τους;
 Θέλω τὸν οὐρανὸν χαρτίν, τὴν θάλασσαν μελάνιν,
 γιὰ νὰ τὰ γράψω γενικῶς κι ἀκόμα δὲν μὲ φθάννει. 130
 Ὁ δυστυχὴς ὁ γεωργὸς ποὺ ἔχασεν τὰ φτερά του,
 μὲ κλάματα, μὲ στεναγμοὺς θὰ πιάσει τὰ παιδιά του,
 Φουκάσαν γιὰ Ἀμῖαντον νὰ πᾶ' νὰ ἐργαστοῦσιν,
 νὰ βγάλουσιν νάκκον ψουμίν, ὅσον νὰ τρῶν νὰ ζοῦσιν.
 Τίτσιροι κι ἀνυπόλητοι μὲς στὰ βουνὰ πλαγιάζουν,
 τρέχουν κινδύνους ἑκατὸν, μὰ δὲν τοὺς λογαργιάζουν. 135
 Πολλοὶ κρεββάτιν ἔχουσιν κείνον τὸ μαῦρον κῶμαν
 καὶ πάπλωμαν τὸν οὐρανὸν ποὺ δὲν ἔχουσιν στρῶμαν.
 Ἄν δὲν εἶχεν λοιπὸν ἐκεῖ δουλειὰν νὰ ἐργασθοῦσιν,
 πόσες χιλιάδες ἤθελαν πτωχοὶ ποὺ θὰ πεινοῦσιν! 140
 Δέκα χιλιάδες λέγουν μου δουλεύκουν κάθε μέραν,
 ἀκόμα κείνες προσπαθοῦν καὶ μηχανές ἐφέραν.
 Μακάρι καὶ ὁ Ὑψιστος νὰ τοὺς διὰ ὑγείαν,
 νὰ ἔχουν κάθε πρόοδον καὶ κάθε εὐτυχίαν.
 Ὅχι σὰν κάτι πλοῦσιους ποὺ τὸν πτωχὸν θωροῦσιν 145
 καὶ τὸ νερὸν νὰ ἴν' γιατρικὸν νὰ ποῦν δὲν τοὺς διοῦσιν.
 Ἄραγε δὲν ἐσκέπονται, Χάρον δὲν λογαργιάζουν,
 πῶς ἄλλοι θὰ τὰ φάγουσιν ἐκεῖνα ποὺ συνάζουν;
 Σὰν τὸν πτωχὸν, ἔτσι κι αὐτοί, στὸν τάφον κατεβαίνουον
 καὶ μὲ ἀμαρτωλῆν ψυχὴν εἰς τὸν Κριτὴν πηγαίνουον. 150
 Πόσες νησικιές ἐσθήσασιν, πόσους ἐδιακονίσαν,
 ἐπῆραν τόσα κτήματα, πέτε μου τί κερδίσαν;
 Ἄς ἰ-σκεφθοῦν πέντε λεπτὰ τούτην τὴν γῆν ποὺ πιάσαν,
 πόσοι τὴν ἐκερδίσασιν καὶ πόσοι τὴν ἐχάσαν! 155
 Ἡ εἶδον ἢ ἀκούσασιν κανέναν στὴν ζωὴν τους
 ὁ πλοῦτος καὶ τὰ κτήματα ὅτι θὰ πᾶν μαζὶν τους.
 Ἡ θάλασσα κι ὁ οὐρανός, τὰ νέφη ποὺ πετοῦσιν,
 οἱ πέτρες καὶ τὰ κῶματα διαμάντια νὰ γεννοῦσιν,
 ὅλα δικά τους νὰ γενοῦν, στὸ χέριν νὰ βαστοῦσιν,
 πάλιν θὰ μποῦν μέσα στὴν γῆν καὶ κῶμαν νὰ γενοῦσιν. 160
 Αὐτὰ καὶ ἄλλα περισσὰ ὁ τόπος ὑποφέρει,
 ἄλλα, πολλὰ χειρότερα, πῶνας Θεὸς τὰ ξέρει.
 Εἶναι ἀνάγκη τὸ λοιπὸν ἔμεῖς νὰ σηκωθοῦμεν,
 νὰ πᾶμεν στὴν Κυβέρνησιν, τὸ χάλιν μας νὰ ποῦμεν.
 Κι αὐτὴ ἡ φιλελεύθερη καὶ εὐγενὴς Ἀγγλία, 165
 θὰ σπλαχνισθεῖ, θὰ λυπηθεῖ, νὰ κάμει εὐκολίαν.
 Ἄραγε τοῦτον τὸ νησίον ποὺ ἴναι στὴν κατοκίην σου,
 πότε θὰ στρέψει νὰ τὸ δεῖς μὲ τὸ γλυκὺν τὸ δεῖν σου;

Πότε θ' ἀννοίξεις ἄραγε τὸ σπλαχνικόν σου χέριν
σ' αὐτὰ τὰ χάλια τοὺς πτωχοὺς βοήθειαν νὰ φέρεις; 170
Ἐσὸν ποὺ μᾶς ἐφύλαξες ποὺ τόσες δυστυχίες,
ἀπὸ πολέμους φοβεροὺς καὶ αἱματοχυσίες,
Πάλιν σ' ἔσεν θὰ τρέξουμεν, ποὺ σέναν καρτεροῦμεν
καὶ ἀπὸ λόγου σου ἔσεν βοήθειαν ζητοῦμεν.
Ἡ Παναγία κι ὁ Χριστὸς εἶθε νὰ βοηθήσουν 175
τὸν Μέγαν Κυβερνήτην μας ἄμποτε νὰ φωτίσουν,
ἄλα αὐτὰ ποὺ ἔγραψα νὰ μᾶς τὰ κανονίσει
καὶ τ' ὄνομάν τ' ἀθάνατον σὴν Κύπρον θὰ τ' ἀφήσει.
Μικροί, μεγάλοι πάντοτε θὰ τὸν εὐγνωμονοῦμεν
καὶ τ' ὄνομάν του ἀθάνατον σὴν Κύπρον νὰ βαστοῦμεν. 180
Εὐχόμεθα εἰς τὸν Θεόν, μ' ὄλην μας τὴν καρδίαν,
χρόνια καὶ δύναμιν στρατοῦ σὴν εὐγενὴ Ἀγγλίαν.
Ἵπομονὴ χρειάζεται λοιπόν, ἄς καρτεροῦμεν
καὶ μὲ καιρὸν τὸν πόθον μας ἐλπίζομεν νὰ δοῦμεν.
Ἄν παντοδύναμος Θεὸς ποὺ κάμνει <δίκιαν> κρίσιν, 185
νὰ δεῖ τὸ χάλιν τοὺς πτωχοὺς καὶ νὰ τοὺς βοηθήσει.
Λέγω ἄμην στὸν λόγον μου, τελειώνω τὴν εὐχὴν μου
κι ἐλπίζω ὅτι σύμφωνοι θὰ εἴσασιν μαζί μου.
Καὶ ἀπὸ τὰ βιβλία μου ποὺ θὰ σᾶς τὰ ἴποταυρίσω,
δὲν θὰ βρεθεῖ κανεὶς ἴπο σᾶς νὰ μοῦ τὰ δώσει πίσω. 190
Ἐένον τραγούδι δὲν εἶδα ποτέ μου νὰ μ' ἄρῆσει,
ἐκτὸς ποὺ τὰ ποιήματα τοῦ φίλου μου Παλαίσῃ.
Εἶναι καθήκον καὶ αὐτὸν κι ἐλπίζω θὰ τὸ πράξει,
διὰ τὰ χάλια τοὺς πτωχοὺς κανέναν νὰ συντάξει.
Ἄν παντοδύναμος Θεὸς νὰ τοῦ διὰ ὑγείαν 195
κι εἰς ὄλους τοὺς ἄκροατὰς χαρὰν καὶ εὐτυχίαν.

Ἄμην γένοιτο

Β³

Βασίλη Μιχαηλίδη, Ποιήματα, Κύπρος 1972, σ. 74—75.

Η ΤΟΚΟΓΛΥΦΙΑ

Ἄν λαὸς σὶτὸ ὄρος σὸν πεινάσει,
γυρεύκει τίποτε νὰ φάει
τῆς ὀ τῆς ὑνηθὸς γιὰ νὰ τὸν πκιάσει,
σὶτηννεὶ τὴν τσάκραν τῆς εἶ ποὺ πάει.

Βάλλει του πάνω ἕναν κομμάτιν 5
φουμὶν ξερόν νὰ τοῦ γελάσει
τοῦ κακορίζικου σὶτ' ἀμμάτιν,
νὰ ῥτει νὰ φά', γιὰ νὰ τὸν πκιάσει.

στ. 195: δικαίαν/.

Τῆς αἰ τῆς εἶνος κούτῆς ουλα σὶτην ἄκραν
τῆς ἰζει τὰ σῆίλη του νὰ φάει. 10
Πκιάννει τὸ πόδι του ἢ τσάκρα
τῆς αἰ ποῦ νὰ φύει, ποῦ νὰ πάει.

Τὸτ' ἄρκινᾶ πκιδὸν νὰ φωνάζει,
σὸν τὸ σῆυλλιν νὰ παουρίζει,
ἀμμά κανεὶς δὲν τὸν ἴποσπάξει
ὀ τῆς ὑνηθὸς του πκιδὸν τὸν ῥίζει. 15

Ἄντσο εἶναι τῆς ἢ τοκογλυφία:
Ἄντ' ὀ πολίτης τσάκροστιάτης
τῆς αἰ τσάκρα ἢ ὀμολοῖα
τῆς αἰ ὀ λαὸς ἔντ' ὀ κωρκάτης. 20

Ἄνταν πεινάσει ὀ κωρκάτης,
πκιάννει νὰ ρκωθεῖ νὰ φάει.
Μυρίζεται τὸ ὀ τσάκροστιάτης,
βκαίννει σὶτην στράταν του ποὺ πάει. 25

—Ἄν, τῆς αἰ καλῶς ἦρτεν ὀ Γιάννης!
Τῆς αἰρὸν ἀπόσῆι νὰ σὲ δοῦμεν!
ἔλα νὰ δοῦμεν εἶντα κάμνεις.
Γιὰτ' ἔντ' περνᾶς νὰ σὲ θωροῦμεν; 25

—Εἶντα νὰ κάμω ὀ καημένος;
Ἄντσο τῆς ἔγιω ἴσα τυραννιοῦμαι
φτώσῆιαν πολλὴν ὀ καημένος.
—Μοῦ κακοφαίνεται! λυποῦμαι! 30

Θέλεις ριάλια νὰ σοῦ δώσω;
—Θέλω, ἀφέντη, ἀμμά πότε
νὰ εὐκολυθθῶ νὰ σοῦ τὰ δώσω; 35
—Δκιάβου τωρᾶ, καλέ: τῆς ὡς τότε...

Μακάρι νὰ ἴχομεν ὑγείαν
ἐγιω αἰτίαν ἔντ' σοῦ βρίσκω.
Κάμνεις μου μᾶν ὀμολοῖαν,
τῆς αἰ ὡσπου θέλεις ἴπομεινίσκω. 40

Τῆς ἔτσι μὲ τὰ γλυτῆς ἰὰ τὰ λόγια
τῆς αἰ μὲ τὰ γέλια του τὰ τόσα,
κτῆζει του ἄνωγια τῆς αἰ κατώγια,
φορεῖ του σκούφκιες τῆς αἰ κοντόσῆια. 45

Γελά του, ὄσον νὰ τὸν βάλει 45
τὸν καημένον εἰς τὴν τσάκραν
τῆς ὡστερα πκιδὸν νὰ τοῦ τὴν βκάλει
τὴν πέτσαν του μὲ τὴν ζοντάκραν. 19

Ἄμμ' ἄν τοῦ δώσει δκυὸ σ' ἰλιάδες,
γεννοῦν τοῦ χρόνου, κάμνουν πέντε·
πκιὸν ἔν τοῦ ἄρτιροῦν ππαράδες
μήτε σιτάριν μὲς σιτὸ σέντε.

Τοῦ κακορίζικου τοῦ Γιάννη
σηκώννει τοῦ το πού τ' ἄλῶνιν,
κριθάριν, ρόβιν τζ' ὅ, τι κάμνει
οὔλλα πκιὸν κάμνει τού τα σ' ἰόνιν.

Ἄφοῦ πκιαστεῖ πκιὸν εἰς τὴν τσάκραν
καλὰ τζ' αἰ δὲν μπορεῖ νὰ φύει,
τότ' ἄρκινᾶ του πού τὴν ἄκραν
νὰ φάει τέλεια τὸ τζ' ὑνήν.

Πρῶτα γυρεύκει του τὴν μούλαν·
ἄμμ' ἄν κοντζ' ἴσει, ὁ καημένος,
βράζει τῆς χάψης τὴν πεζούλαν
τζ' αἰ τίτοιρος τζ' αἰ πεινασμένος.

Ὑστερα πᾶν τὰ χωραφάτζ'ια,
πᾶν τζ' αἰ τὰ βουδκια τζ' ἡ γαδάρα,
καμμιὰν φορὰν τζ' αἰ τὰ σπιτάτζ'ια·
πκιάννει τζ' ὁ Γιάννης τὴν στραβάραν.

1873

Γ¹

Ποίημα ἡ ἀνομβρία ἐν Κύπρῳ καὶ ἡ δυστυχία τῶν γεωργῶν. Συναχθὲν ὑπὸ Ἀντωνίου Γεωργίου καὶ Γεωργίου Στυλιανοῦ ἀμφοτέρων ἐκ τοῦ χωρίου Φασούλλας 1932. Τύποις «Παρατηρητοῦ», 11.5 X 15.5, σελ. 7+1 λευκή, στ. 239.

(Τὰ τραγούδια ὑπ' ἀριθ. Γ1, Γ2, Γ3 καὶ Γ4 ἀναφέρονται στὴ μεγάλη ἀνομβρία πού ἐπληξε τὴν Κύπρῳ τὸ 1931—32, μὲ ὅλα τὰ οἰκονομικοκοινωνικὰ ἐπακόλουθα. Οἱ πληροφορίες πού μᾶς δίνονται ἀπὸ τοὺς ποιητάρηδες εἶναι ἀρκετὲς γιὰ νὰ σχηματίσουμε μιὰ σωστὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ συμφορὰ πού βρῆκε τοὺς γεωργοκτηνοτρόφους τοῦ νησιοῦ μας τότε. Οἱ ποιητάρηδες θέβαια ἀποδίδουν τὴ θεομηγνία αὐτὴ στὶς ἀμαρτίες τῶν ἀνθρώπων καὶ στὸν πολυτελεῖ τὸν τρόπο ζωῆς τους. Ἐλπίζουν καὶ ὑπολογίζουν πολλὴ στὴ συμπαράσταση τῆς ἀποικιοκρατικῆς κυβέρνησης, πού ἔδωσε σπῆρο καὶ ζωοτροφὲς στοὺς γεωργοκτηνοτρόφους, δὲν ἐπυρρίπτουν ὅμως εὐθύνες στὴν κυβέρνησιν γιὰ τὴν ὀλιγωρία πού ἐπέδειξε σ' ὅ, τι ἀφορᾶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν φτωκῶν ἀπὸ τοὺς πλούσιους στοὺς δύσκολους ἐκεῖνους καιροὺς πού περνοῦσε ὁ τόπος. Γιὰ παράδειγμα, εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ κυβέρνησιν φρόντισε γιὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἀχύρου στὴν Κύπρῳ, γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν οἱ κτηνοτρόφοι τὶς τρέχουσες ἀνάγκες τους. Ἐπίταξε ἐπίσης πολλοὺς ἀχυρῶνες καὶ φρόντισε ἡ ἴδια ὥστε τὸ ἄχυρο νὰ πωλιέται μὲ τὴν ὀκτὰ σὲ καθορισμένη τιμὴ. Αὐτὸ ὅμως ἔγινε πολὺ ἀργά, ὅταν πολλοὶ ἐπιτήδειοι εἶχαν πωλήσει τὰ ἀποθέματά τους πρὸς 3 καὶ 4 γρ. τὸ κοφίνι (=3 κόσκινα), σὲ μιὰ στιγμὴ πού ὁ ἐργάτης ἔπαιρνε 1 σελ. μεροκάματο! Εἶναι ὡστόσο «εἰς πίστιν» τῆς κυβέρνησης, γιὰ τὴν μὲ τὸ χρεοστάσιο ἐμπόδιε τοὺς ἐμπόρους νὰ προβοῦν σὲ ἀναγκαστικὰς πωλήσεις τῶν ὑποθηκευμένων κτημάτων τῶν ὀφειλετῶν τους).

Ὅλοι μεγάλοι καὶ μικροὶ κοντὰ μου μαζευτεῖτε,
ν' ἀκούσετε τὴν ἔγιναν καὶ νὰ συγκινηθεῖτε.

50

Μὲ τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν χάριν
ἔπασα εἰς τὸ χέριν μου χαρτὴν καὶ καλαμάριν.

Ὡ παντοδύναμη Θεέ, θερμῶς παρακαλῶ σε,
γνώσιν εἰς τὸ κεφάλιν μου περισσοτέραν δῶσε.

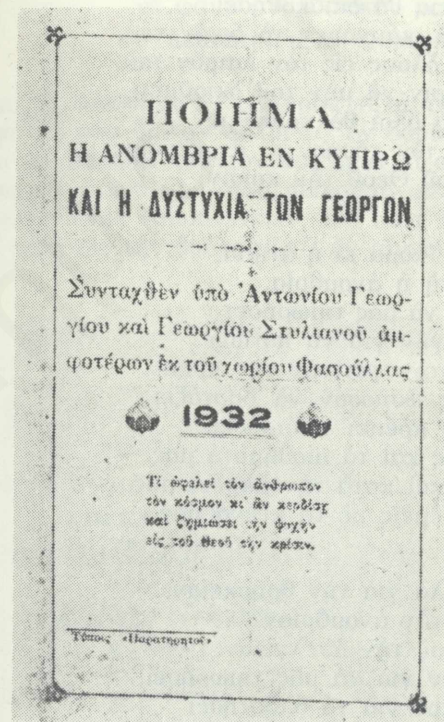
Ὡραῖον νοῦν καὶ φῶτισιν ἔλα, Θεέ μου, δῶσ' μου,
τώρα ἐκαταντήσαμεν στὰ ὕστερα τοῦ κόσμου.

Πρῶτην φορὰν πού θέλησα τὸν ποιητὴν νὰ πράξω,
βοήθη μου, Πανάγαθε, καλὰ νὰ τὸ συντάξω.

55

60

65



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγουδιοῦ Γ¹

Ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοί, ὅσοι μοῦ ἀγροικᾶτε,
ἂν κάμω λάθη μερικά, μὰ μοῦ τὰ συμπαθᾶτε.

Γιατὶ κι αὐτὸ σὰν μηχανὴ εἶναι πού θὰ κουρδίσει,
θὰ κάμει λάθος κατ' ἀρχὰς κι ἔπειτα ν' ἀρχινήσει.

Ἄφοῦ ἐπικαλέσθηκα τ' ὄνομα τῶν Ἁγίων,
θ' ἀρχίσω νὰ διηγηθῶ τὸν ἰδικόν μας βίον.

Τὸ ποίημα πού θὰ σᾶς πῶ δὲν εἶναι διὰ φόνον,
εἶναι γιὰ τὴν θρησκείαν μας καὶ γιὰ τὴν κρίσιν μόνον.

Εἶμαι δεκαοκτῶ ἐτῶν τώρα στὴν ἡλικίαν
κι ἔν ἐνθυμοῦμαι, φίλοι μου, σὰν φέτι ἀνομβρίαν.

Τοὺς ἄλλους χρόνους ὁ Θεὸς ἔβρεχε στὸν καιρόν του,
νὰ συντηρήσει ἡθέλεν τὸν κόσμον τὸν δικόν του.

5

10

15

20

Μὰ φέτι δὲν ἰ-ξέρουμεν εἶντα κακίαν ἔχει
καὶ ὁ χειμῶνας πέρασεν κι ἀκόμα δὲν ἰ-θρέχει.

Ἐν' πού τες ἀνομίες μας τοῦντο κακὸν πού τρέχει,
ὁ κόσμος ἀλησμόνησεν δημιουργὸν πῶς ἔχει
καὶ 'κλούθησεν τοῦ σατανᾶ, ὅπου τὸν κατατρέχει.

Ὁ σατανὰς εἶν' ἀπ' ἀρχῆς, φίλοι μου, μὲς στὴν φύσιν
κι ὅλους μᾶς ἐκυρίευσεν π' Ἀνατολὴν ὡς Δύσιν
κι ἀκόμη ὥσπου προχωρεῖ, κονάκια ἐννὰ κτίσει.

Ἄν δὲν ἀλλάξει ὁ τουνιαὶς καὶ τοῦ Θεοῦ 'κλουθήσει
καὶ πάει μετὸν σατανάν, τέλεια θὰ δκιακονήσει.

Ὁ σατανὰς πού σουξουλαῖ, κάμνομεν τὸ δικόν του,
μὰ 'ννὰ μᾶς πάρει, δυστυχῶς, ὅλους εἰς τὸν λαμόν του.

Προσέξτε τοῦ σατανᾶ χέριν νὰ μὴν τοῦ δκιούμεν,
γιατ' ἔχει δεύτερην ζωὴν, πού ὅλοι θὰ κριθοῦμεν.

Τὶ ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπον τὸν κόσμον κι ἂν κερδίσει
καὶ ζημιώσει τὴν ψυχὴν εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν κρίσιν;

(....)

Νὰ σταματήσουν τὰ κακά, 'κόμα κι ἡ ἀτιμία,
διότι ἴσως νὰ 'ν' 'ποδὰ κι αὐτὴ ἡ ἀνομβρία.

Ἡθέλησεν ὁ Ὑψιστος γιὰ νὰ μᾶς τιμωρήσει
κι ἐν ἔβρεξεν κανονικά, τὴν γῆν γιὰ νὰ ποτίσει
καὶ φθάσαμεν, σὰν βλέπετε, στὴν φεινὴν τὴν κρίσιν.

Ὁ πολυεὐπλαχνος Θεὸς ὥσποσον νὰ βασιτάξει,
αἱ ἀνομίαι πλήθυναν κι αὐτὸν πρέπει νὰ πράξει.

Ἄν εἶχεν τὴν κακίαν μας καὶ τὰ αἰσθήματά μας
κι ἔκαμνεν σὰν τὰ ἔργα μας καὶ κατὰ τὴν καρδιά μας,
ὡς τώρα δὲν θὰ ζούσαμεν μ' ἐμεῖς μετὰ τὰ κτηνά μας.

(....)

Ἄφουτις ὀμιλήσαμεν πολλὰ γιὰ τὴν θρησκείαν,
ἄς ποῦμεν καὶ τὶ ἔγιναν ἀπὸ τὴν ἀνομβρίαν,
πού ὑποθέτω πῶς αὐτὰ εἶν' πού τὴν ἀσελγείαν.

Ὁ Πλάστης μου ἠθέλησεν γιὰ νὰ μᾶς τιμωρήσει,
δὲν ἔβρεξεν νερὰ πολλὰ χόρτον γιὰ νὰ βλαστήσει
κι ὁ κόσμος ἀναγκάστηκεν ζῶα νὰ μὴ ἀφήσει.

Φέρνει τὰ νέφη εἰς τὴν γῆν κι εὐθὺς τὰ στρέφει πίσω,
σὰν νὰ μᾶς λέγει: «ἄπιστοι, ἐννὰ σᾶς τιμωρήσω».

Πολλὰ ἐν' πού ψοφήρασιν κι ἄλλα πολλὰ πωλήσαν,
ὅσα εἶχεν ἡ Κύπρος μας, τὸ τέταρτον ἐζήσαν.

Μὲς στὸν καζάν τῆς Λεμεσοῦ προπάντων δὲν ἐμείναν,
γιατὶ τροφὴν δὲν βρίσκασιν, ψοφήσαν πού τὴν πείναν.

Τὰ πλάσματα ἀπελπίστησαν πού βλέπουν τὰ συμβάντα,
συλλογισμένα περπατοῦν καὶ δὲν εἶναι σὰν πάντα.

Πρέπει νὰ ἴκετεύσομεν ἀπὸ καρδιάς τὸν Πλάστην,
γιατὶ δὲν ἐνθυμούμασιν τέτοιος χρόνος γιὰ νὰ 'ρτει.

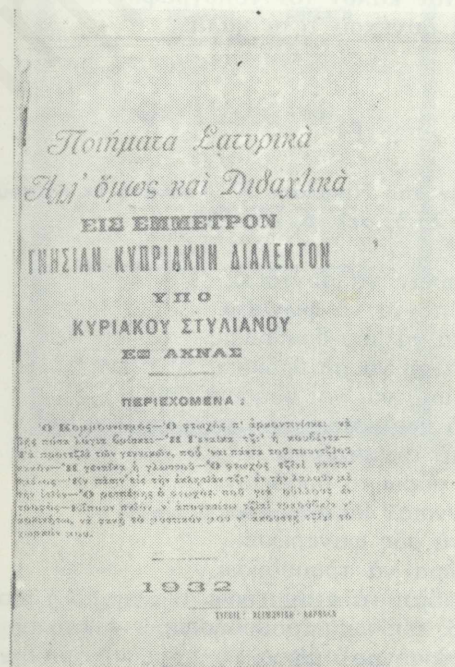
Ἐκτὸς τῶν ζώων, κύριοι, καὶ τὰ σπαρτὰ χαθῆκαν,
μόλις ἐβγήκαν πού τὴν γῆν, ἐκροῦσαν καὶ καῖχαν.

(....)

Ποιήματα σατυρικά ἀλλ' ὅμως καὶ διδαχτικά εἰς ἔμμετρον γνησίαν κυπριακὴν
διάλεκτον ὑπὸ Κυριάκου Στυλιανοῦ ἐξ Ἀχνας. 1932. Τύποις: Χειμωνίδης—Λάρνα-
κα, 15.5 X 23.5, σελ. 24.

Εἴπουν πκιὸν ν' ἀποφασίσω
τζ'αὶ τραοῦδκια ν' ἀρκινήσω,
νὰ φανεῖ τὸ μυστικόν μου
ν' ἀκουστεῖ τζ'αὶ τὸ χωρκόν μου.

Ἐλειψέν με τὸ κλιθάρην, γ' ἄσ'ερον τζ'αὶ τὰ ριάλια
τζ' ἄφησ' το πού βρίζαν οὔλοι τζ' ἐν βοράζουσιν πκιὸν μάλια
νὰ πωλήσω νὰ περάσω τοῦντον ἄσ'ημον τζ'αἰρόν,
νὰ ταῖσω τὰ χτηνά μου, πού πεινοῦσιν μέραν νύχταν
τζ' ἦρταν σ' ἔναν ζαπουννίκκιν, πού ποτγ' ἐν ἐξαναῆρταν
τζ'αὶ ταυρῶ τους εἰς τὴν βούρναν τζ' ἐν πίννουσιν με νερόν.



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγουδιοῦ Γ²

Θέλω λάιν, θέλω ἄλας, θέλω σπίριτα, σαπούνια
τζ'αὶ πουκάμισον τζ'αὶ βράκαν τζ'αὶ γελέκκιν τζ'αὶ ζιμπούνιν.
Τζ' ἄφησ' το πού παραιτήσαν τζ' ἐν διοῦν βερεσιεῖ
τζ' ἔτσι πού 'ν κρατῶ ριάλια ὅ,τι θέλω νὰ βοράσω,

πὸ τὴν συλλοὴν κοντεύκει τζ'αὶ τὸν νοῦν μου νὰ τὸν χάσω.
 Πάλ' ἂν πείς πὼς ἐννὰ κλέψεις, στὸ παρτὶν τοῦ ζαπιτῆ
 ἐννὰ ππέσεις τζ'αὶ νὰ σ' ἔσ'ει μὲς στὴν φυλακὴν νὰ ππέφτεις
 τζ' ὕστερα νὰ σοῦ φωνάζουν ὅπου πᾶς πὼς εἶσαι κλέφτης
 τζ'αὶ νὰ μὲν ἔσ'εις μουτσούναν νὰ ξεβεῖς μὲς στὰ χωρκὰ 15
 τζ' ἄφης' τὸ 'ν τὰ καταφέρνει ἕνας πού 'ν ἔν' μαθημένος
 ἔπρεπεν νὰ ξανακλέψει, νάκκον νὰ 'ν' τιουλεισιμένος
 τζ'αὶ νὰ μὲν τὸν κόφτει θέμα, νὰ λαλ' ἔν' παλλικαρκά.
 Συλλοῖστου, συλλοῖστου, ἔκοψεν τζ' ἔμην ὁ νοῦς μου,
 ζαπιτὶν ἔσ'ει τόσους γρόνους ἔν εἶα μὲ τοὺς δικούς μου 20
 ὅσοι ἔν' ξενιτεμμένοι τζ'αὶ πὸ τὸ χωρκὸν φευκοί,
 νὰ τὸ ρίξω στὰ τραοῦδκια τζ' ἔξω τὰ χωρκὰ νὰ πκιάσω,
 νὰ <δῶ> τζ'αὶ δικούς τζ'αὶ φίλους, τὸ μαράζιν νὰ ξηχάσω.
 τζ' ἡ κακοζζ'αιρκὰ νὰ δοῦμεν τούτη, ὥσπου ἐννὰ θκεῖ.
 (...)

Τζ' ἔτσι ἐτύπωσά τα τοῦτα, γιὰ νὰ δῶ εἶντα 'ννὰ ποῦσιν
 ὅσοι ἐννὰ τὰ δκιαβάζουν τζ' ὅσοι ἐννὰ τ' ἀδροικοῦσιν.
 Τζ' ἄμα ποῦσιν ἡ δουλειὰ μου τούτη πὸ 'καμα φελαῖ,
 ὕστερα τυπώννω τζ' ἄλλα, ἄμα ἔν' ἰ-μπῶ στὸν τάφον.
 Ἔμαθα τὸν Χειμωνίδην, τὸν καλὸν τὸν τυπογράφον 35
 τζ'αὶ τυπώννω ὅσα θέλω τζ'αὶ συνέχου τζ'αὶ καλά.

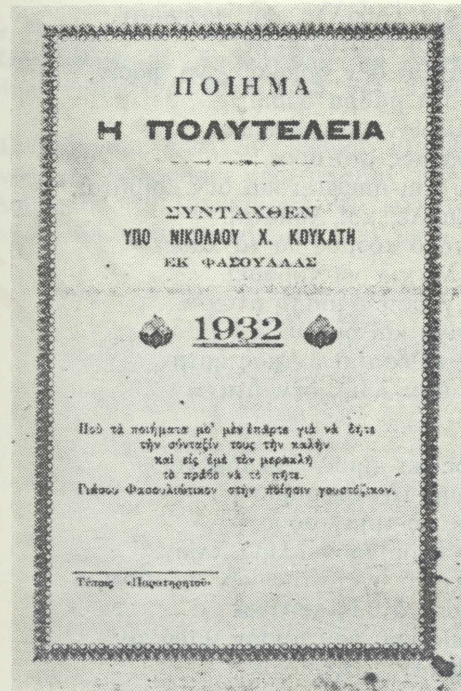
Γ³

Ποίημα ἡ πολυτέλεια. Συνταχθὲν ὑπὸ Νικολάου Χ. Κουκάτη ἐκ Φασούλας. 1932.
 Τύποις «Παρατηρητοῦ». 15.5 X 23.5, σελ. 6, στ. 182.

Σήμερον ἀποφάσισα τραοῦδιν νὰ συντάξω,
 γιὰ τὸν σημερινὸν κόσμον τὰ πάντα νὰ φωνάξω.
 Θεέ μου, σὲ παρακαλῶ, γιὰ νὰ μοῦ βοηθήσεις
 κι εἰς τὴν καλλύτερην ὁδὸν θέλω νὰ μὲ βαδίσεις.
 Ἡ δύναμίς σου, Πλάστη μου, νὰ 'ναι βοήθειά μου 5
 καὶ φώτισιν νὰ μοῦ διᾶς εἰς τὰ ποιήματά μου.
 Γιατὶ ἠθέλησα τωρὰ, εἰς τὸ τριανταδύο,
 νὰ βγάλω ποίημα καλόν, νὰ πάρω τὸ βραβεῖον.
 Τὸ ἰδικόν μου ποίημα ἔννοϊαν θὰ σᾶς δώσει,
 γιὰ πᾶ' στὴν πολυτέλειαν ἐννὰ σᾶς φανερώσει. 10
 Λοιπὸν ἀφοῦ ἀρχίνισα τώρα νὰ τραουδήσω,
 θὰ πῶ καμπόσα κι ὕστερον κι ἔτσι νὰ σταματήσω.
 Γλώσσα μου, ἀφοῦ ἀρχισες τώρα νὰ τραουδήσεις,
 ὅτι ἰ-ξεύρεις νὰ τὰ πείς καὶ νὰ τὰ μολοήσεις.
 Ὅσοι εὐρίσκεστε παρῶν καὶ τάξιν ἀγαπάτε, 15
 παρακαλῶ σας, κύριοι, λλίον νὰ σιωπᾶτε.
 Γιὰ πᾶ' στὴν πολυτέλειαν καμπόσα θὰ συστήσω,
 πὸ μὲχρι τώρα γίνεται κι ὁ κόσμος πάει πίσω.

στ. 23: νὰ τζ'αὶ/.

Αὐτὴ ἡ πολυτέλεια τελείως θὰ μᾶς χάσει,
 στὴν κρίσιν τὴν σημερινὴν 20
 πιλὲ 'ν θὰ βρίσκουσιν ψουμὶν
 τὰ πλάσματα νὰ φᾶσιν.
 Προσέχετε καὶ ὁ καιρὸς ὅπου μᾶς ἔχει φτάσει,
 ἐμίσησέν μας ὁ Θεὸς καὶ πάσχει νὰ μᾶς χάσει.
 Μ' αὐτὴν τὴν πολυτέλειαν πὸ ἐξακολουθᾶτε 25
 ἔσεῖς οἱ γέναικοι τωρὰ,
 δὲν θὰ 'βρετε καμμὴν φορὰν
 ψουμὶν πιλὲ νὰ φᾶτε.



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγουδιοῦ Γ³

Ἡ κρίσις ἡ σημερινὴ ἐννὰ μᾶς κατηντήσει
 νὰ μὲν ἰ-βρίσκουμεν ψουμὶν καὶ πλάσμαν ἔν θὰ ζήσει. 30
 Στὴν κρίσιν τὴν σημερινὴν θὰ ὑποφέρουμεντε
 κι ὅλα τὰ μαθημένα μας νὰ τὰ ξεχάσουμεντε.
 Σὰν τὴν σημερινὴν κρίσιν κανεῖς δὲν ἔχει φτάσει
 καὶ μεῖς πανοῦργοι εἴμαστιν κι ὁ Πλάστης θὰ μᾶς χάσει.
 Ἐμίσησέν μας ὁ Θεὸς μ' αὐτὲς τὲς φαντασίες, 35
 πὸ κἀνουμεν καθένας μας χίλιες ὑποκρισίες.
 Πὸ τὲς γυναῖκες ὁ Θεὸς ὅλους μᾶς ἀποστράφη
 κι ἡ Κύπρος ἔν' πὸ ἄλλους τοὺς τόσον πὸ κατεστράφη.

Εἰς τὴν σημερινὴν κρίσιν ἡ Κύπρος πάει πίσω,
γι' αὐτὴν τὴν πολυτέλειαν ποὺ θέλω νὰ μιλήσω. 40

(....)

Πρέπει νὰ παραιτήσουμε τὴν πολυτέλειάν μας,
γιατὶ κι ὁ Πολυέπλαχνος ἀγγρίστηκε μὲτά μας.

Ποὺ ὄ'ια θωροῦμεν τὸν καιρὸν καὶ νὰ κριθοῦμεν μόνοι,
πὼς δὲν σηκώνουν τίποτε οἱ φεινοὶ οἱ χρόνοι. 65

Οἱ χρόνοι ποὺ ἐφτάσαμεν οὐῖλλα θὰ παραιτήσουν,
γιατὶ κτηνὰ καὶ πλάσματα δὲν θὰ μποροῦν νὰ ζήσουν.

Στὴν ἐπαρχίαν Λεμεσοῦ τραβοῦσιν δυστυχίαν
τὰ ζῶα τὰ πικρόσορτα καὶ χάννουν τὴν ὑγείαν. 70

Γιατὶ ἄσ'ερον δὲν βρίσκουσιν, ζάβαλλε, καὶ ψοφοῦσιν,
διάτι μέσα στὰ βουναὶ πεינוῦν καὶ δυστυχοῦσιν.

Ἄφοῦτις ἔξω παίρνουν τα καὶ δὲν βρίσκουν νὰ φᾶσιν,
ψοφοῦν, τὰ κακορίζικα, μέσα στὰ μαῦρα δάση.

Τῆς ἐπαρχίας Λεμεσοῦ χωρίον Ἔως Θῶρος,
ἔμαθα ὅτι τοὺς ψοφοῦν τὰ ζῶα μὲς στὸ ὄρος. 75

Ὁ κόσμος ποὺ τὴν σκέπιν του πέφτει καὶ δὲν κοιμᾶται,
γιατὶ ψοφοῦν τὰ ζῶα του, ζάβαλλε, καὶ λυπάται.

Ἄποῦ τὴν πείναν τὰ κτηνὰ ὁ κόσμος θὰ τὰ χάσει
κι ὕστερον δὲν θὰ δυνηθεῖ ἄλλα γιὰ νὰ γοράσει. 80

Προπάντων γιὰ τοὺς γεωργοὺς ἔν' μιᾶλη ἀτυχία,
πῶπισον πά' στὰ ζῶα τους πείνα καὶ δυστυχία.

Μᾶν' ποὺ τὲς ἀνομίες μας τὰ ὅσα κι ἂν μᾶς ἦσαν,
γιατὶ πρῶτα στοὺς πρωτινοὺς ἔτσι λοῆς δὲν ἦταν.

(....)

Γιατὶ κι ὁ Πλάστης ἅμα δεῖ κι εἴμεθ' ἀγαπημένοι,
εὐθύς τὰ ρίβκει τὰ νερὰ στὴν γῆν τὴν διψασμένην. 110

Γιατὶ φέτι δὲν ἔβρεξεν εἰς τὸ τριανταδύο
καὶ τὰ σπαρτὰ ποὺ τὴν πυρὰν ξεραίνουσι λλίον λλίον.

Μὲ χόρτον δὲν ἐβλάστησεν νὰ βγεῖ στὴν γῆν ἠποπάνω,
σὸν νὰ μᾶς λέγει ἄπιστοι, θέλω νὰ σᾶς πεθάνω.

Ὡς καὶ τὰ δένδρα ὅλα τους ποὺ τὴν πυρὰν μαράναν
κι ἀπὸ τὴν ἀποτάδαν τους οἱ μοῦττες ἔξεράναν. 115

Τέθοια πυρὰ ποὺ γίνεται καὶ τὰ νερὰ σταθῆκαν
καὶ λλίον λλίον ὥσπου πᾶν τελείως ξηρανθῆκαν.

Ὅλα, τὰ πάντα, σήμερον εἶναι καταστρεμμένα,
προπάντων διὰ τὰ σπαρτὰ τελείως ἔν' χαμένα. 120

Στὴν Κύπρον μας γιὰ τὰ σπαρτὰ, σὸν ἔμαθα καὶ λέγουσι,
ἡ γεωργία δὲν φελᾶ κι οἱ γεωργοὶ τῆς κλαίουσι.

Διότι εἶχαν τὴν σπορὰν καὶ σύραν τὴν σὸν κῶμαν
καὶ κόψαν τὴν, οἱ δυστυχεῖς, ποὺ τὸ δικόν τους στόμαν.

Ἄσ'ερον δὲν θὰ γιωρκηθεῖ, ἀφοῦς δὲν θὰ θερίσουν
καὶ εἰς τὴν Κύπρον τὰ κτηνὰ βεβαίως δὲν θὰ ζήσουν. 125

Πέροι ποὺ ἐθερίσαμεν καὶ τ' ἄσ'ερον γιωρκήθη
καὶ πάλιν φέτος δυὸ γρόσια τὸ κόσσ'ινον πουλήθη.

Καὶ φέτος πῶν θὰ γιωρκηθεῖ κανένας νὰ πουλήσει,
ἐννὰ χαθοῦσιν τὰ κτηνὰ μὲς σὲ τοιοῦτην κρίσιν. 130

Καθένας θὰ καταντηθεῖ κτηνὰ νὰ μὴν ἀφήσει,
διότι δὲν θὰ δύναται πλέον νὰ τὰ ταῖσει.

Ὁ παντοδύναμος Θεὸς ἐξέχασεν τὰ ζῶα
κι ἀφαίρεσέν τους τὴν τροφήν παντοινὰ ποὺ τρῶαν.

Τὰ ζῶα τὰ πικρόσορτα τελείως θὰ χαθοῦσιν, 135
διότι ποὺ τὴν πείναν τους θὰ καταστραφοῦσιν.

Ἔτσι καιρὸν ποὺ φτάσαμεν καὶ μεῖς καὶ τὰ κτηνὰ μας,
ἔν' τιμωρία ἀπ' τὸν Θεὸν ποὺ τ' ἁμαρτήματά μας.

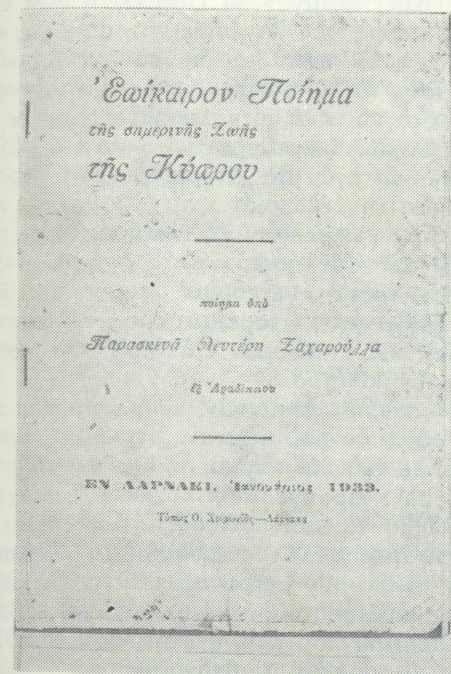
(....)

Γ4

Ἐπικάϊρον Ποίημα τῆς σημερινῆς Ζωῆς τῆς Κύπρου. Ποίημα ὑπὸ Παρασκευᾶ
Λευτέρῃ Ζαχαρούλλα ἐξ Ἀραδίππου. Ἐν Λάρνακι, Ἰανουάριος 1933. Τύποις
Ο. Χειμωνίδη—Λάρνακα, 15.5 X 23.5, σελ. 8, στ. 178.

Ὡ Παντοδύναμε Θεέ, τοῦ κόσμου αὐτοκράτωρ,
τοῦ οὐρανοῦ καὶ θάλασσας, γῆς, πάντων παντοκράτωρ·

μεγαλοῦψιστε Θεέ, δημιουργέ τοῦ κόσμου,
βοήθεια σὲ τὴν ποίησιν, παρακαλῶ σε, δῶσ' μου.



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγουδιοῦ Γ4

Δῶσε μου νοῦν καὶ φώτιση πραότητα κι ἐλπίδα,
γιὰ νὰ μπορέσω νὰ εἰπῶ τὶ ἄκουσα, τὶ εἶδα. 5

Δὲν θὰ σᾶς πῶ γιὰ ἔρωτα, δὲν θὰ σᾶς πῶ γιὰ φόνους,
 θὰ πῶ διὰ τὰ βάσανα, τὲς πληγὲς καὶ τοὺς πόνους,
 π' ἀκούω νὰ στεναζοῦσι καὶ ξένους καὶ γειτόνους,
 Ὅ,τ' ἔρτει πὸν τὸν Πλάστην μου καλόν, νὰ μᾶς ὀρίσει,
 ἀλλὰ δὲν ὑποφέρνεται ἡ φετινὴ ἡ κρίσις,
 Εἶχαμεν τὸ τριανταδυὸ χρόνον δυστυχισμένον,
 ἐφέτος ὅμως ἐλπίζομεν χρόνον εὐτυχισμένον.
 Τὸν πάτσον ὅπου φάγαμεν τὸν φετινὸν τὸν χρόνον,
 σὺν νὰ μᾶς διοῦσιν καρπαζιᾶς στὴν ράχην ἕναν τόνον.
 Περνοῦμεν τὸ τριανταδυὸ, τριαντατρία φτάννει
 κι ἄλλους κωφούς κι ἄλλους βωβούς κι ἀναίσθητους μᾶς κάμνει.
 Εἶχαν νὰ ποῦν οἱ πρωπινοὶ παρὰ κακὸν τὸν γείτον,
 καλύτερα κακὸν γρόνον, εἰς εἶναι τζ'αὶ κανεῖ τον.
 Δὲν εἶναι γιὰ τὸ πρὸς τὸ ζῆν ἑμᾶς καὶ τῶν παιδιῶν μας,
 ἀλλὰ εἶναι ἡ ἔλλειψις τ' ἀχύρου τῶν κτηνῶν μας.
 Ὅποιος ἔχει τὰ ζῶα του καὶ τ' ἄχυρον ἐλείφτην,
 νομίζει ὅτι δέσμος στὰς φυλακὰς ἐρρίφτην.
 Ὅμα Ὁκτώβρης ἔβρεξεν, κάπως τὸ χαμηλῶσαν,
 μὲς στὸ χωρκὸν οἱ χωρκανοὶ τρία γρόσια τὸ δῶσαν.
 Κατόπιν στὰ τριάμιση καὶ τέσσερα τὸ κάμνουν
 καὶ νὰ τὸ ῥήσουν τζ'εἰχαμαὶ ἀκόμη δὲν βαστάχνουν.
 Τέσσερα παίρνει ἕνας φτωχός, ἔκαρμεν τὸ τταμίνι,
 ἀλλὰ λαλοῦν του ἕν' μισὸν κι ἀκόμη δὲν θὰ μείνει.
 Ἦταν καλὰ οἱ χωρκανοὶ ὡς πὸν ἔχασιν καὶ διοῦσαν,
 εἶχαν τὴν εὐχαρίστησιν, ὅλοι τους τὸ λαλοῦσαν.
 Δὲν τὸ νοθεύκασιν αὐτοὶ τζ'αὶ νὰ 'ν' τζ'αὶ κολασμένοι,
 ἀλλ' ἦτουν ἡ κοφίνα τους σι' ἀλήθεια χορτασμένη.
 Σ' ἕναν χωρκὸν ἕν' π' ἀκουσα ἐγὼ μιὰ ἱστορίαν,
 θὰ ἔχουν καὶ πὸν Θεὸν ὅμως τὴν τιμωρίαν.
 Μιὰ πὸν ἔχεν ἄσ'ερον πολλὸν κι ἐμελλεν νὰ πωλήσει,
 τὸν ἑαυτὸν τῆς ἠθελεν πῶς νὰ τὸν ὠφελήσει.
 Δὲν ἐφοβήθη τὸν Θεὸν εἰς τούνην ἀνεδρίαν
 κι ὁ σατανὰς τὴν ἔκαρμεν νὰ δείξει μιὰν ἀνδρείαν.
 Σὺν εἶχεν τὴν κοφίναν τῆς καὶ τ' ἄσ'ερον ἐμέτραν,
 ἐθῶρεν ὅτι ἔσσω τῆς ἦταν χρυσὴ χολέτρα.
 Οἱ καημένοι οἱ πτωχοὶ τὸ ἄσ'ερον ἐπιάνναν,
 τὰ χρήματα ἐδιοῦσαν τῆς καὶ πίσω ἕν πὸν κάμναν.
 Ὁ σατανὰς τὴν ἔκαρμεν ἄλλα διὰ νὰ μέλλει,
 ἄλλην κοφίναν διαμιᾶς πάει καὶ παραγγέλλει.
 Ὅρθα τὰ λέγω, κύριοι, χωρὶς νὰ κάμνω λάθη,
 <τζ'εἶν' ἡ κοφίνα> πὸν ἔφερν ἦτουν ἕναν καλάθιν.
 Μὲ κείνον τὸ καλάθουρὶν τὸ ἄχυρον μετροῦσε,
 τὸν ἑαυτὸν τῆς πράγματι αὐτὴ εὐχαριστοῦσε.
 Μιὰ ἀρκοτταμακκέρισσα, περὶτου πὸν τὴν πρώτην,
 εἶδεν τον πὸν ἔσσω τῆς τὸν μάστρε Λειβαδιώτην.
 Εἶντα αἰτία νὰ βρεθεῖ ἔποτ'εἶ γιὰ νὰ δκιαλλάξει,
 ἐσκέφτηκεν τῆς ὄρνιθας αὐκὰ νὰ πᾶ' ν' ἀλλάξει.

στ. 47: τζ'εἶνη ἡ κοφίνα/.

Εὐτὺς παίρνει τὴν κούππαν τῆς, αὐκὰ ἕν' πὸν τὴν γεμώννει
 καὶ θιαστὴ στὴν πόρταν τῆς τῆς ἄλλης ἀξαμώννει. 55
 Ἄννοίγει, μπαίννει ἔσσω τῆς σὺν τὴν κουφὴν τὴν φίναν,
 σ'εἶτιν εἶχεν τ' ἀμμάτιν τῆς πάνω εἰς τὴν κοφίναν.
 Πάει καὶ τταμινιάζει τὴν κείνη σασ'αρισμένη,
 ππέφτει ἡ κούππα κι ἔμεινε σὺν τὴν ξεχαστιασμένην.
 Χαμαὶ στὴν γῆν ἐπιέσασιν τ' αὐκὰ μαζὶ κι ἡ κούππα, 60
 ὁ σκύλλος πάει διαμιᾶς, γιὰ νὰ ρουφήσει σοῦππαν.
 Οὔτε γιὰ τὰ αὐκὰ ρωτᾶ, οὔτε γιὰ τὴν κοφίναν,
 φεύκει, πααίννει ἔσσω τῆς κι οὔλα μαῦρα ἐμείναν.
 Ἐπῆγεν ἔσσω κι ἕν' εἶχεν πλέον παρηγορίαν,
 ἀλλ' ὅμως ἦτουν τοῦ Θεοῦ τούτη ἡ τιμωρία. 65
 Διότι πὸν τὸν Ὅψιστον ὄλοι ἕννα κριθοῦμεν,
 διὰ τὰς ἀμαρτίας μας ἕννα τιμωρηθοῦμεν
 κι ἂν ἔχομεν μετάνοιαν, ἴσως κι ἀθωωθοῦμεν.
 Ἄλλὰ τὸ κρίμαν τοὺς πτωχοὺς εἰς τούτην ἕν πὸν φάνην
 καὶ πέρκι μετενόησεν καὶ δὲν τὸ ξανακάμει. 70
 Κάθε πτωχὸς ἕν' πὸν ἔκοβκεν πὸν τὸ φαγὶν του πίσω
 καὶ ἔλεγεν τὰ ζῶα μου νὰ ἔβρω νὰ τὰ ταῖσω.
 Πόσα, νομίζεις, ἔπκιαννε ἕνας μὲ δύο ζῶα,
 ὄλον τὸ μεροκάματον <τὰ> ἄλογα τὸ τρῶαν.
 Μὲ δυὸ ζῶα ἄνθρωπος, πότε ἐξαναγίνην, 75
 νὰ παίρνει μεροκάματον μόνον ἕναν σελίνιν!
 Μισὸν σελίνιν τ' ἄσ'ερα πὸν θέλει τῶν κτηνῶν του,
 κλιθάριν τους, ψυμίν, φαγὶν ἀκόμη τῶν παιδιῶν του.
 Καὶ ἂν καμμιὰ περίστασις τοῦ τύχει κι ἀρρωστήσει,
 πέτε μ' αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἕννα κατηντήσει; 80
 Νὰ θέλουν τὰ μωρὰ ψωμίν, νὰ κλαῖν, νὰ τὸ τονίζουν
 καὶ πὸν τὴν ἄλλην τ' ἄλογα ν' ἀκούει ν' ἀγκανίζουν!
 Νὰ ἔχει ἐνέσεις πάνω του τοῦ ἐξακόσια ἔξι,
 ἀδύνατον ἕνας πτωχὸς στὸν κόσμον γιὰ ν' ἀνθέξει.
 Πῶς θὰ περάσομεν λοιπὸν φέτι τοῦνητον χειμῶναν, 85
 πὸν δὲν βαστοῦμεν χρήματα μὲ ζῦα μήτε μόνα;
 Ζητοῦμεν τὴν βοήθειαν, ζητοῦμεν προστασίαν,
 διὰ νὰ μᾶς ἀννοίξουσιν στὸν τόπον ἐργασίαν.
 Θερμῶς παρακαλοῦμεν τους, πλουσίους καὶ πλουσίες,
 νὰ καταθέσουν χρήματα, ν' ἀννοίξουν ἐργασίας. 90
 Ἐφόσον τὰ ἐπίγεια τὰ ἀγαθὰ ἀποκτῆσαν,
 νὰ τοὺς φωτίσει ὁ Θεὸς κι ἄλλα νὰ μελετήσαν.
 Γιὰ τὰ οὐράνια ἀγαθὰ αὐτοὶ νὰ προσπαθήσουν,
 πὸν δὲν μποροῦν οἱ δαίμονες νὰ τὰ ἐξαφανίσουν.
 Καὶ ἅμα τελευτήσωσι καὶ θάψουν τὸ κορμίν τους, 95
 θὰ εὔρει θεῖαν ἀμοιβὴν ἀπάνω ἡ ψυχὴ τους.
 Κι ὁ Μέγας Κυβερνήτης μας, Αὐτοῦ ἡ Ἐξοχότης,
 ὄλοι τὴν θύραν κρούομεν νὰ λυπηθεῖ ἕν πρώτοις.
 Οἱ ἔντιμοι Διοικηταὶ ὄλοι νὰ προσπαθήσουν
 καὶ τὸν στεναζόντα λαὸν τώρα νὰ βοηθήσουν. 100

στ. 74: τ' ἄλογα/.

Ὁ ἔντιμος Διοικητὴς Λάρνακος ἐπαρχίας
 δὲν ἔμεινε ἀμέριμος, κατέβαλε θυσίας.
 Κάθε μουχτάρην τοῦ χωρκοῦ εἶχεν τοῦ ἀναγγεῖλει
 νὰ γράφει ἕναν κατάλογον καὶ κάτω νὰ τὸν στείλει.
 Κάθε μουχτάρης ἔγραψεν πὺς γνῶριζεν τὴν στάσιν,
 105 ὅποιος δὲν ἔχει γιῶρκιν του σπόρον, νὰ πᾶ' νὰ πιάσει.
 Πολλοὶ πτωχοὶ ἐπήρασιν καὶ ὑπερασπιστῆκαν,
 σπόρον ὅπου δὲν εἶχασιν καὶ ἀνακουφιστῆκαν.
 Καὶ ἄχυρον ἔν' πὺς ὄδωσεν στὴν πόλιν καὶ χωρία,
 110 στὰ ζῶα ἔν' πὺς γίνηκεν μιάλη παρηγορία.
 Καὶ ἔγινεν εἰς τοὺς πτωχοὺς μιάλη καλοσύνη,
 βαστοῦσιν σέβας ἄπειρον καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην.
 Καὶ εἴμεθα εὐγνώμονες στὸν Μέγαν Εὐεργέτην,
 ὅπου λυπᾶται τὸν λαὸν καὶ τὸν πτωχὸν ἐπαίτην.
 Πάντες τὸν ἐντιμότατον νὰ τὸν εὐγνωμονοῦμεν,
 115 γιὰ τὰς εὐεργεσίες του νὰ μὴν τὸν ἀγνοοῦμεν.
 Τώρα λοιπὸν ὅλοι [οἱ] πτωχοὶ ἐκείνον πὺς μποροῦμεν
 καὶ τύχουν μας ἐγκλήματα πρέπει νὰ συγχωροῦμεν.
 Σὰν παύσ' ἡ ἀντιπάθεια, ἡ ζήλια καὶ τὸ μῖσος,
 120 τότε θὰ δεῖ ὁ Ὑψιστος καὶ λυπηθεῖ μας ἴσως.
 Εἶδετε πὺς ἀνηλεῶς ἡ κρίσις μᾶς μαστίζει,
 ν' ἀποταθῶμεν στὸν Θεὸν νὰ μᾶς ὑπερασπίζει.
 Ἀγάπη, πίστις καὶ ἐλπίς, αἱ τρεῖς νὰ ἐνωθῶσιν
 καὶ μέσα στὰς καρδίαις μας νὰ ἀφοσιωθῶσιν.
 125 Στὸν μόνον Παντοδύναμον ἡ αἴτησις ἄς γίνῃ
 ὅλοι μὲ καθαρὰν καρδιὰν κι ὁ Πλάστης μας θὰ τείνει
 τὴν δεξιὰν τὴν χεῖραν του πὺς ἔτεινε τελευταίως
 κι εὐθραυσέν του τοὺς ἐχθροὺς τοῦ τότε Μωϋσέως.
 Καὶ ὅταν εἶχεν ἔλλειψιν τροφῆς στὸν ἑαυτὸν του,
 130 εἰς τὸν Θεὸν προσεύχεται
 κι ἡ μάνα τότε ἔρχεται
 καὶ πλούσια ἐτρέφεται
 αὐτὸς μὲ τὸν στρατὸν του.
 Σκεφτεῖτε τὴν ὀργὴν Θεοῦ πῶς τὰ τώρα μιτὰ μας
 135 κι ἔχει μας κι ὑποφέρομεν ἡμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ μας,
 τὸ τόσον δυσκολότατον εἶναι γιὰ τὰ κτηνὰ μας.
 Στὸν μόνον Παντοδύναμον ἐγὼ τώρα αἰτοῦμαι
 ὅτι δικαίως πάσχομεν, αὐτὸ δὲν τὸ ἀρνοῦμαι.
 140 Ὡς πολυέσπλαχνε Θεέ, δέομαι ὡς παιδὶν σου
 καὶ μακροθύμησον πόμᾶς τὴν θεῖαν τὴν ὀργὴν σου.
 Λυπήθου, ὦ Πανάγαθε, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου,
 πὺς βλέπεις ζῶα λογικὰ
 καὶ ἄλογα πὺς ἔν' νηστικὰ
 καὶ τρέμουσιν ἐμπρὸς σου.
 145 Ἀπὸ ἡμᾶς ἐδόθηκεν τούτ' ἡ μεγάλ' αἰτία,
 λυπήσου τὰ μικρὰ παιδιὰ πὺς ἔχουν ἁμαρτίαν.

στ. 117: ὅλοι πτωχοί/.

Ἀφοῦ ἐγεννηθήκασιν αὐτὰ καὶ βαπτιστῆκαν
 150 κι ἀπὸ τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα σωθῆκαν.
 Νὰ βγεῖ νεφέλη νὰ περνᾷ ἀπάνω πὺς τὴν πλάση,
 νὰ βρέξει μέσα στὰ βουνά, νὰ βρέξει μὲς στὰ δάση.
 Ὡς ὅλη ἡ γῆ νὰ πλυμανθεῖ, κάμποι καὶ τὰ λειβάδια,
 155 νὰ κατεβοῦν οἱ ποταμοί, νὰ κατεβοῦν πηγὰδια.
 Νὰ εὐφορήσῃ ἡ νῆσος μας πὺς τὴν μαστίζει πείνα,
 πολλοὶ ἐμετενόησαν, πολλοὶ τὸ γόνυ ἐκλίνα.
 Τζ' αἰ κάμνω τὴν διακοπὴν στὸ ἔργον τὸ δικόν μου
 160 ὅτι πὺς πᾶννουσιν νερὰ βλέπω τα στ' ὄνειρόν μου.
 Πολλὸς λαὸς εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ καρδιάς δεήθη
 καὶ ἀρκετοὶ ἐκλάψασιν κι ὁ Πλάστης ἐλυπήθη
 καὶ ἔβρεξεν νερὰ στὴν γῆν καὶ ἐπαρηγορήθη.
 165 Καὶ ἄσ' ἐρον ἐβρέθηκεν τὼρὰ πολλὸν στὸν τόπον,
 τὸ ἀνακάλυπεν αὐτὸς, πὺς γνῶριζεν τὸν τρόπον
 πὺς ἔναι Θεὸς καὶ Κύριος παντοῦ πάντων ἀνθρώπων.
 Μὰ δὲν τοὺς κατακρίνω ἔγω, λέγω τὸ ἥμαρτόν μου,
 πὺς ξεύρω τὴν φροντίδαν τοὺς ἔξαφνα τῶν κτηνῶν μου.
 170 Τοῦ ζῶου εἶναι κύριος τζ' εἶνος πὺς τὸ δουλεύει
 καὶ νὰ τὸ δώσει κι ὕστερα νὰ πᾶ' νὰ τὸ γυρεύει.
 Δικαίως κατακρίνονται τζ' εἶνοι πὺς τὸ νοθεύκουν
 καὶ πέτε ὅλοι πὺς καρδιάς τ' ἀνάθεμαν γυρεύκουν.
 Ὡς ποιητὴς ἀρχάριος τὸ ποίημα συντάσσω
 175 καὶ τ' ὄνομάν μου στὸ κοινὸν τώρα θὰ τὸ ἐκφράσω.
 Μὲ λέγουσιν Παρασκευὰν Λευτέρη Ζαχαροῦλλα
 καὶ ἂν σὲ λάθῃ ἔππεσα, ἄς συγχωροῦνται οὐλλα.
 Καὶ τὸ χωρίον μου νὰ σᾶς πῶ, ἂν θέλετε ἐν πρώτοις,
 γέννημαν καὶ ἀνάθεμμαν εἶμαι Ἀραδιππιώτης.
 180 Ἡ θεία χάρις μ' ἔκαμεν ἐμὲν νὰ προχωρήσω,
 ὅμως διὰ τὸ ποίημα τιμὴν δὲν θὰ ὀρίσω.
 Τὰ δίδω προαιρετικῶς σ' ὅλους τοὺς ἐγχωρίους,
 πτωχοὺς, μετρίας τάξεως, πλουσίους καὶ πλουσίες.

Τέλος καὶ Θεῶ Δόξα.

Δ¹

(Τὰ κείμενα ὑπ' ἀριθ. Δ1, Δ2 καὶ Δ3, καθὼς καὶ τὰ τραγούδια ὑπ' ἀριθ. Δ4, Δ5, Δ6, Δ7, Δ8 καὶ Δ9 ἀποσκοποῦν στὸ νὰ μᾶς δώσουν μερικὲς ἐπὶ πλέον πληροφορίες γιὰ διάφορες περιόδους ἀνομβρίας ποὺ θρῆκαν τὸ νησί μας (1901—1902, 1939, 1941, 1972—73 κ.ά). Ἀπὸ τὰ κείμενα ἐπίσης αὐτὰ γίνεται φανερὴ ἡ διαρκὴς ἀγωνία τῶν γεωργῶν καὶ τῶν κτηνοτρόφων μας, ποὺ ἐξαρτοῦν τὴν οἰκογενειακὴ τους εὐτυχία καὶ προκοπὴ ἀπὸ τῆς βροχῆς).

Ἄ Γεώργιος Χ. Πίπης. Ἀπεφάσισα νὰ γράψω καὶ πάλιν τὴν βιογραφίαν μου, τὴν ὁποίαν ἔγραψα πρὸ καιροῦ καὶ ἀπωλέσθη, λόγω τῆς τουρκικῆς εἰσβολῆς εἰς Κύπρον. Ἐγεννήθηκα Ἰούνιον 1892.

(...) Ἄ πατέρας μου μ. Χαράλαμπος ἡ σύζυγός του ἦταν θυγάτηρ τοῦ Χατζηχαράλαμπος Κουννάπη. Ἦταν πολὺ ἐργατικός. Τὸ 1901—1902 ἦταν μεγάλες ἀνομβρίες. Ἄ πατέρας μου ἐπειδὴ εἶχεν περιουσίαν, ἔκαμνεν γεωργίαν ἀσφαλισμένην, λόγω τοῦ νεροῦ. Εἶχεν τὸν ἀχερώναν παλαιὸν καὶ νέον ἀχερώναν. Ἄ κόσμος ἄρχιζε νὰ ξηκάμουν τὰ κτηνά. Ἄ πατέρας μου ἐπουλοῦσεν τὸ ἄχερων 2—3 γρόσια τὸ κόσκινον. Τὰ χωράφια χέρσα ἐπουλοῦσαν 1 λίραν τὴν σκάλαν μέχρι 5—6 λίρες. Ἐκαμεν κτηματικὴν περιουσίαν περίπου ἑκατὸν σκαλῶν. Ἐπειδὴ ἐργάζετον τόσον πολλὰ, ἀρρώστησεν μὲ ἄσ<θ>μα καὶ ἀπέθανεν 5 Ἀπριλίου 1905 εἰς ἡλικίαν 35 χρονῶν.

Δ²

Εἶμαι ὁ Γεώργιος Χατζηνικόλα Ἀποστόλη, ἀπὸ τὸν Λυθροδόντα. Ἐγεννήθηκα τὸ 1895. Μέχρι σήμερον εἶμαι 80 γρονῶν.¹

Τὸ 1901 ἦταν μεγάλη ἀστόσια. Ἐτρώαμεν ψουμὶν κριθαρένον, δηλαδὴ ἐλέθαμεν τὸ κριθάριν τζ'αὶ ἐγίνετον ἀλεύριν, ὅπως ἴλεθουμεν τὸ σιτάριν, καὶ τὸ ἐζύμωνεν ἡ μάνα μου καὶ τὰ ἐφούρνιζεν καὶ ἐτρώαμεν.

(...)
Τὸ 1931 μεγάλη ἀστόσια. Δὲν ἔβρεξεν, δὲν ἐσπείραμεν τζ'αὶ δὲν ἐθερίσαμεν. Τὰ κτηνά τὰ ἐταΐζαμεν ἄρκαστιν. Τὴν ἐθκάλλαμεν ποὺ τὴν γῆν μὲ τὴν τσάππαν. Καὶ μὲ τὰ βούδια ἐκάμναμεν ζευκάριν καὶ ἐσυνάαμεν ἄρκαστιν ποὺ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐταΐζαμεν.

(...)

Δ³

Ἦταν κατὰ τὸ '39. Ἦταν ἀνομβρία καὶ δυστυχία καὶ ἀρχὴ τοῦ πολέμου τοῦ '40 ποὺ περιορίζεν τζ'αὶ τὲς δουλειῆς ἡ Κυβέρνησις τότε ἡ Ἀγγλία, γιὰ νὰ πααίνουν στρατιῶτες ἐθελοντές.

Δ. Ττάκκας, Λιοπέτρι.

1. Βλ. Κ. Γ. Γιαγκουλλῆ, Συμβολὴ στὴ μελέτη τῶν τιμῶν βασικῶν εἰδῶν διατροφῆς στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰ., Κυπριακὸς Λόγος 7(1975)351 - 352.

Δ⁴

Κωστὴ Χατζηνικόλα, Τὸ τζ'εφαλόδρυσον, Λευκωσία 1978, σ. 24 [Βιβλιοθήκη Κοκκινόχωριτῶν Λαϊκῶν Ποιητῶν, Ἄρ. 4. Διευθυντῆς Δρ. Κ. Γ. Γιαγκουλλῆς].

ΕΓΕΝΝΗΘΗΚΑ ΡΕΣ'ΠΕΡΗΣ

Ἐγεννήθηκα ρεσ'πέρης ποὺ παπποῦν τζ' ἀποῦ παπάν,
κατοικῶ μὲς στὰ χωράφια, ὄξω ποὺ τὸν κασαπάν.
Τζ' ἡ δουλειά μου 'ν' πάντα τούτη, ποὺ 'βρα παππουγεννικόν,
τ' ἄλετρον τζ'αὶ τὸ ζευκάριν,
ποὺ Γεννάρην ὡς Γεννάρην,
ὡς τῆς ὥρας ταχτικόν. 5

Ἰνιάζω, διολιζῶ, σπέρνω μὲ τὰ σιερένα 'νια,
μέραν νύχταν μὲς στοὺς κάμπους, στὴν πυρὰν τζ'αὶ στὴν σ'ιονιάν.
Πότε πτέφτω μὲς στὸ σπήλιον, πότε π'αὶ στὴν θεμωνιάν
τζ'αὶ δοξάζω τοὺς Ἁγίους πάντα νά 'ν' καλογρονιά. 10
Φέτι ποὺ 'ν' φτανὸς ὁ γρόνος, τὰ χωράφια διψασμένα,
εἶμαι βαωμένος ἔσσω τζ'αὶ μὲ δκυδ σ'εἴλη καμένα.
Ἄμα βκῶ τῆς πόρτας ὄξω νὰ συντύχω μὲ κανέναν,
πρῶτος λόος ποὺ 'ννὰ 'κούσω «ἐξεράναν τὰ σπερμένα»!
Ἐν ἔχει νερὰ ἡ Κύπρος φέτι, τὸ τριάντα ξνα, 15
τζ' ἐννὰ τρώμεν, ὅπως πρῶτα, τὰ ψουμινὰ τὰ κερταρένα.

(1931)

Δ⁵

Κωστὴ Χατζηνικόλα, Τὸ τζ'εφαλόδρυσον, Λευκωσία 1978, σ. 25 [Βιβλιοθήκη Κοκκινόχωριτῶν Λαϊκῶν Ποιητῶν, Ἄρ. 4. Διευθυντῆς Δρ. Κ. Γ. Γιαγκουλλῆς].

ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΡΤΗΝ ΠΟΥ 'Ν Ι-ΒΡΕΣ'ΕΙ
ΤΖ'ΑΙ ΚΑΡΚΙΕΣ ΚΡΟΥΣΜΕΝΕΣ ΕΣ'ΕΙ

Τωρὰ ποὺ θέλει ἡ γῆ νερά, Μάρτη, γιὰτ' ἔν ἰ-βρέσ'εις
τζ'αὶ τοῦ ρεσ'πέρη τὴν καρκιὰν κρουσιμένην νὰ τὴν ἔσ'εις;
Μάρτη! Ἐσοῦ μᾶς ἔφερες φτώσιαν τζ'αὶ κακοσύνην,
ἔδκιωξες τζ'αὶ τὸ κρέπιον τζ'αὶ τὴν ἐμπιστοσύνην. 5
Ἐσοῦ 'σαι τζ'εἶνος ποὺ 'δωκες τὰ γρέη τοῦ ρεσ'πέρη
τζ' ἔμεινεν πείνα, τιτορκὸν στῆς Μεσορκῆς τὰ μέρη.
Ἐσοῦ, ὁ μήνας ὁ καλός, τοῦ γρόνου τ' ἀνοιχτάριν,
κάννεις μας τζ'αὶ βοράζουμεν περατικὸν σιτάριν.
Ἄπως τ' ἀγρέλλιν ἡ σπορὰ 'πομπρύττερα, νυφούλλα,
τωρὰ ἐπῆα τζ' εἶα τα, μαῦρα καψάλιν οὔλα. 10
Ἐχει ρεσ'πέρη ποὺ 'ν βάλλει ὀκκὰν μὲς στὴν σακκούλλαν,
τζ' ἔφερες τὸν κακότυχον πίσω χιλιάδες μέτρα,
γιὰτ' ἔμπης, Μάρτη, τζ' ἔθκηκες τζ' ἔν ἔβρεξεν χολέτρα.

Τζ'εῖνον πού καρτερούσαμεν νὰ σπείρει, νὰ γιωρκήσει,
χτηνά, πουλιά τζ'αἰ πλάσματα ούλους νὰ μᾶς ταῖσει,
τωρὰ πεινᾶ τζ' ὁ ἴδιος, πκοῖος ἐννὰ τὸν ρωτῆσει;
Τίνος τὴν πόρταν, ὁ φτωχός, νὰ πάει ν' ἀχτυπήσει
μέσ' ες τούτην τὴν κατάστασιν; Σκέφτου τζ'αἰ κάμε κρίσιν!

(1941)

Δ⁶

Ν. Χ. Μαυρίδη, Τζ'υπριώτικα τραούδκια, Λευκωσία 1978, σ. 34 [Βιβλιοθήκη Κυ-
πρίων Λαϊκῶν Ποιητῶν, Ἄρ. 1. Διευθυντῆς Δρ. Κ. Γ. Γιαγκουλλῆς].

ΤΟ ΠΕΡΚΙ

Μὲ τὸ πέρκι ζεῖ ὁ ρεσπέρης, μὲ τὸ πέρκι παρπατεῖ,
μὲ τὸ πέρκι τρώ' τζ'αἰ πίννει, μὲ τὸ πέρκι δκιαλοᾶται,
μὲ τὸ πέρκι ἔν' π' ἀρκεύκει τὴν δουλειάν του τζ'αἰ κρατεῖ
τζ'ἔν τὸ θκάλλει πού τὸν νοῦν του, στέκει, ππέφτει ἢ τζ'οιμᾶται.
Γιατὶ ἔνι στὸν ρεσπέρην πίστις μιάλη ριζωμένη,
πού ὄσον τζ'ἄν καταμασκίεται ἀπού φτώσιαν τζ'ἄστοσίαν,
ἢ καρκιά του μὲ τὸ πέρκι γίνεται δρακονγεμένη,
γιατ' ὀρπίζει στοὺς καμούς του νὰ ἔβρει πνάσμαν, ἴποσπασίαν.
Μὲ τὰ λόγια τὰ δικά τους πνάζ' ἢ ἄχαρη καρκιά του
τοῦ ρεσπέρη πὸν τοῦ θκάλλει πού τὸ πείν του τοῦντο πέρκι
τζ'ἄν ψοφήσουν τὰ χτηνά του τζ'ἔν γιωρκήσει μὲ ἢ σπορά του,
τοῦ τζ'αιροῦ καλὸς ὁ χρόνος ἐννὰ πεί πάλε πέρκ' ἔρτει.
Τζ'ἔτσι ἔνε τοῦντο πέρκι στήν καρκίαν τοῦ φυτεμένον
τοῦ ρεσπέρη, πού ἄν τὴν σσίσεις πὸν' καμένη τοῦ νεροῦ,
ἐννὰ δεῖς φορὲς σαράντα μέσα τζ'εῖ, λαλοῦν, γραμμένον,
πέρκι φέτ' ἔν' εὐλοῖα ἢ πέρκ' ἔρτει τοῦ τζ'αιροῦ.

(1948)

Δ⁷

Δημήτρη Ττάκκα, Στύλλωμαν τοῦ μεσομερκοῦ, Λευκωσία 1978, σ. 20 [Βιβλιοθήκη
Κοκκινοχωριτῶν Λαϊκῶν Ποιητῶν, Ἄρ. 7. Διευθυντῆς Δρ. Κ. Γ. Γιαγκουλλῆς].

ΣΤΗΝ ΑΝΟΜΒΡΙΑΝ

Πά' στήν γῆν οἱ ἁμαρτίες ἐπολλύνασιν πολλὰ
τζ'αἰ γιὰ τοῦτον πκιδὸν ὁ κόσμος τίποτ' ἔν πάει καλά.
Ὁ Θεὸς μὲ τιμωρίες ἄρκεψεν νὰ τοῦ χτυπᾶ,
καρτεροῦμεν τὲς βροσές του, ὅμως ἔν μᾶς κουλλουπᾶ,
ἐχαθήκασιν τὰ νέφη, λείπουν πού τὸν οὐρανὸν
τζ' ἔν' ἢ γῆ μας ἔναν χάλιν γέρημον τζ'αἰ σκοτεινόν.
Ἐν' σπερμένα τὰ χωράφκια οὔλα στήν ξεροβολιάν
τζ' ἔν ἐφάνην πραινάιν, μόνον τρωῶσιν τὰ πουλιά.

34

15

Τὰ κουπάδκια μὲς στοὺς κάμπους ζιπιλλεύκου νηστικὰ
τζ'αἰ κατύση τοῦ βοσκοῦ τους πού θωρεῖ τζ'αἰ ὄρωπικᾶ.
Ὡ Θεέ μου, τζ'αἰ λυπήθου τὰ χτηνά τζ'αἰ τὰ μωρὰ
πού 'ν' ἄσύντυχα τζ'αἰ πέψε εἰς τὴν γῆν μας τὰ νερά.

(1972—73)

Δ⁸

Ξενὴ Πάτσαλου, Ποιήματα, «Κλάμπ 2001», Κύπρος 1978, σ. 63.

Ο ΓΕΩΡΓΟΣ

Πόσον τζ'αιρὸν ὁ γεωργὸς μὲς στήδ δουλειάν νὰ δρώννει
νὰ τὴν καλλιεργᾶ τὴν γῆν τζ' ἀγκάθκια νὰ γεμώννει;
Πόσον τζ'αιρὸν οἱ γεωργοὶ νὰ ζοῦθ βασανισμένοι
μέσ' στὲς λαξιές, μέσ' στὰ βουνὰ
κρουσμένοι μέσ' στὰ βάσανα
τζ'αἰ πάλε πεινασμένοι;
Ὁ γεωργὸς μὲς στήδ δουλειάν ἀκούραστος δουλεύκει
μέσ' στὰ νερά, μέσ' στήν πυρὰ σκαλίζει τζ'αἰ φυτεύκει,
τίτσιρος τζ' ἀλυπόλητος καρπούς τῆς γῆς σωρεύκει
τζ' οἱ μερομίσθιοι νὰ τρωῶν τζ'αἰ τζ'εῖνος νὰ νηστεύκει;
Λαλοῦμ πὼς ἔφταισεν Ἀδὰμ πού τὸν τζ'αιρὸν πού πλάστην
μὰ οἱ ἀπόγονοι τ' Ἀδὰμ μόνον ἐμεῖς εἰμάστιν;

5

10

15

10

5

10

Δ⁹

Δημήτρη Ττάκκα, Στύλλωμαν τοῦ μεσομερκοῦ, Λευκωσία 1978, σ. 22 [Βιβλιοθήκη
Κοκκινοχωριτῶν Λαϊκῶν Ποιητῶν, Ἄρ. 7. Διευθυντῆς Δρ. Κ. Γ. Γιαγκουλλῆς].

Πότ' ἐννὰ δοῦμεν τῆς βροσῆς τὰ νέφη παναθκίον μας
τζ'αἰ γύρου γύρου ὁ τζ'αιρὸς νὰ κρυφοπομπουρίζει,
ν' ἀστράφτει τζ'αἰ νὰ βάλλουμεν καθάνας τὸν σταυρόν μας
τζ'αἰ τὸ ψιχάιν ν' ἀρκινᾶ τὴν γῆν νὰ τὴν ραντίζει!
Τζ' ἀπού ψιχάιν ὕστερα νὰ σφίξουν, νὰ κοσμήσουν,
νὰ κατεβοῦν οἱ ποταμοὶ, νὰ τρέχουσιν οἱ σιράτες,
νὰ λάμνουν δκυδ μερόνυχτα τζ' ἔτσι νὰ σταματήσουν
τζ' οἱ ἀβκολιὲς τῶν χωραφικῶν νὰ φαίνονται γεμάτες.
Τζ' ὕστερα πού ὀκτώ μέρες ἢ γῆ πού 'ννὰ στραντζ'ίσει,
σὰν τὸν ἄβρὸν μὲ τ' ἄλειτρον νὰ 'ν' καλοκαμωμένη,
κάθε ρεσπέρης νὰ ξεβεί τὸν σπόρον ν' ἀρκινήσει,
πού 'ν' ἢ καλλύττερη δουλειά, στὸν κόσμον τιμημένη.

5

10

35

Εἶντα χαρὰν ἔχ' ἡ σπορὰ πού 'ννὰ πρωτοβλαστήσει
 τζ' ὄξω οἱ κάμποι, τὰ βουνὰ τσ' αἴρκα νὰ ντυθοῦσιν,
 μὲ τὸ κουπάιν τ' ὁ βοσκὸς νὰ πάει νὰ βοσσίσει 15
 τζ' αἱ χορτασμένες νὰ στραφοῦν, στήν μάντραν τους νὰ μπουῖσιν.
 Θεέ μου, πού 'σαι παναθκιόν, ὁ βασιλιάς τοῦ κόσμου,
 τζ' οὔλα, τὰ πάντα κυβερνᾷς, τὲς φτώσιες τζ' αἱ τὰ πλούτη,
 ἄκου τὸ παρακάλλιον μου τζ' ἔν εἶμαι μανιχὸς μου 20
 τζ' αἱ νὰ τὰ δοῦμεν τὰ νερὰ τὴν ἔβτομίαν τούτην.

Ε¹

Ὁ φοβερὸς πλημμυρισμὸς τοῦ Λευκονοϊκοῦ τὴν 18ην Δεκεμβρίου 1934. Ποίημα
 συνταχθὲν ὑπὸ Γεωργῆ Γ. Καραγιάννη ἐκ Λευκονοϊκοῦ. Τύπ. Κ. Κύρου—Λευκωσία,
 15.5 X 23.5, σελ. 7+1 λευκή, στ. 173.

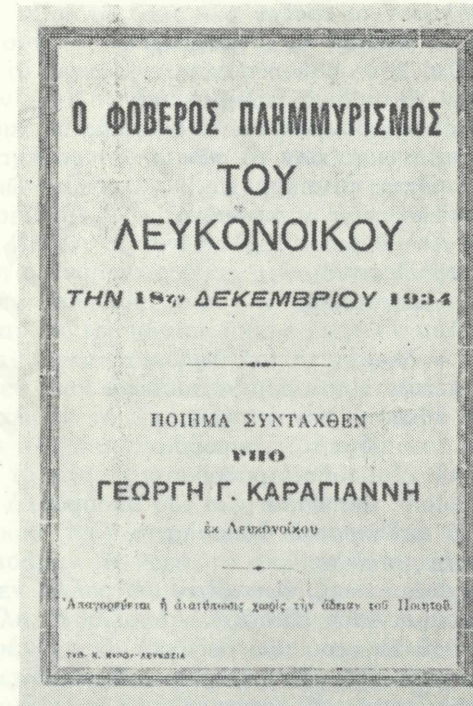
(Μοιραῖες γιὰ τὴν προκοπὴ τοῦ τόπου μας δὲν στάθηκαν μόνο οἱ ἀνομβρίες. Πληροφορίες
 γιὰ τέτοιου εἴδους θεομηνίες μᾶς παρέχουν τὰ τραγούδια ὑπ' ἀριθ. Ε1, Ε2, Ε3, Ε4 καὶ Ε5.
 Καὶ ἀπὸ τὰ κείμενα αὐτὰ φαίνεται ὅτι ἡ φροντίδα γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῶν πληγέντων
 ἐπεφτε περισσότερο στοὺς ὤμους τῆς Ἐκκλησίας, πού ἔσπευδε ν' ἀπαλύνει τὸν πόνο τῶν
 δυστυχημένων. Τὰ φιλόφθωπα αἰσθήματα τοῦ λαοῦ δὲν ἔμεναν ἀπαθῆ μπροστὰ στὸ δράμα
 τῶν θυμάτων τῶν θεομηνιῶν. Πολλοὶ ἔδιναν κι ἀπὸ τὸ ὑστέρημά τους, προκειμένου νὰ
 βοηθήσουν τοὺς συνανθρώπους τους, καθῆκον πού εἶχε ὑποχρέωση ν' ἀναλάβει ἡ ἀγγλικὴ
 κυβέρνησις).

Τὸ χίλια ἐννεακόσια πού τὸ τριανταένα
 τῆς Τζ' ὑπρους τὰ παράπονα ν' ἀκούσετε πού μένα.
 Τὸ χίλια ἐννεακόσια εἰς τὸ τριανταδύο
 ἢ Τζ' ὑπρους μας ἐπέρασεν πολλὰ κακὸν τὸν θίον. 5
 Νὰ σᾶς τὸ πῶ σκοντολογιάν, ἔτσι μὲ λόγια λλία
 τῆς Τζ' ὑπρους μας ἡ φτώσι' α τῆς ἤτουν ἡ ἀνομβρία.
 Τὸ χίλια ἐννεακόσια πού τὸ τριαντατρία,
 ἔλατε νὰ δροικήσετε τῆς Τζ' ὑπρους ἰστορία,
 ὡς τὸ τριαντατέσσερα ἤτουν ἡ ἀνομβρία.
 Οἱ καημένοι [οἱ] γεωργοὶ μὲς 'ς τούντους τρεῖς τοὺς γρόνους 10
 ἐσπέρναν τζ' αἱ πού τὰ φτανὰ ἐπιάννασιν τοὺς σπόρους.
 Ἐγιῶρκαν νακκουρὶν ψουμὶν ἡ Πάφου, τὸ Καρπάσιν,
 ἡ Μεσαρκὰ ἔν ἔκαμνεν μὲ κόλλυφα νὰ φᾶσιν.
 Εἰς τὸ τριαντατέσσερα τὰ νέφη ἔκαμηλῶσαν,
 μὲς στὸν Ὀκτώβρην ἔβρεξεν τζ' ἐπότισεν καμπόσα. 15
 Ἐβρεξεν πάνω στὸν ζυδὸν τζ' ἦρταν οἱ ποταμοὶ μας,
 ὅσα ἤπιαν ἤπιασιν καλὰ τὰ ἄλλα ξερὰ ἡ γῆ μας.
 Ἀκροαστεῖτε νὰ σᾶς πῶ λόγια καλὰ π' ἀνήκουν,
 γιὰ τὸν πολλὸν πλημμυρισμὸν πού 'τουν τοῦ Λευκονοϊκοῦ.
 Εἰς τὸ τριαντατέσσερα, δεκαοχτῶ Δεκέμβρη, 20

στ. 10: Οἱ καημένοι γεωργοί/

ἔθελεν κάθε ποταμὸς τὸ μέρος του νὰ τὸ 'βρει.
 Ἦτουν ἡ ὥρα στὲς ἑφτά, μὰ τοῦ Θεοῦ δυνάμει,
 ἐθέλησεν ὁ Πλάστης μου κατακλυσμὸν νὰ κάμει.

Κρεμμάζει νέφος στὸν ζυδὸν, στράφτει τζ' αἱ πουμπουρίζει,
 ἀκάπαρα τὰ πλάσματα, τὸ ψέμαν εἶνι' ἀξίζει. 25



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγουδιοῦ Ε¹

Τζ' εἶνον τὸ νέφος πῶβρεσ' ἐν σ' ἰάζει κατὰ τὸν Νότον,
 στράφτει τζ' αἱ πουμπουρολοᾶ, βάζει τζ' αἱ φκάλλει κρότον.

Τὰ πλάσματα θωρούσασιν,
 ἄμμὰ παρακαλοῦσασιν
 νὰ μὲν ἰ-σταματήσουν 30

νὰ 'ρτουν γεμάτοι [οἱ] ποταμοί, νὰ πᾶσιν νὰ ποτίσουν.

Ἐσάζαν τοὺς ρησιῶνες τους νὰ ποῦσιν τὰ κρομμύδκια,
 τζ' ἄξυππα ἦρτεν ὁ Κρυδὸς τζ' ἐπάτησεν τὰ σπιδκια.

Ἦρτεν μιὰ θάλασσα νερόν, ἐγέμωσεν τὸν τόπον,
 χαλᾶ τὰ σπιδκια, παίρνει τα, δίχα νὰ κάμει κόπον. 35

Ἐτρεξεν τζ' ἦρτεν τὸν Σ' ἐζ' ἄν τζ' ἐκράτεν πού 'ν' τοῦ Σ' ἤρα,
 ὡς τὸ παζάριν τὸ νερόν μὲς στὸ χωρκὸν πλημμύρα.

Κτυπᾶ γυρὸν πού 'ν' τοῦ Μαρκῆ τζ' αἱ πᾶ' κατὰ τοῦ Τσάκρα,
 τὸν καφενὲν τοῦ Φώτιου ἐτοίλλαν τον μὰ ἄκρα.

στ. 31: νὰ 'ρτουν γεμάτοι ποταμοί/.

Συνάμα ἦρτεν τζ' ὁ Σ'εζ'ας τζ'αὶ τζ'εῖνος κυμωμένος, 40
 πού 'τουν ξερός, κατάξερως, πού γρόνια ξηχασμένος.
 Ὁ κυμωμένος ὁ Σ'εζ'ας, ὁ ξηχασμένος Κότζ'ιας,
 ἐτρύπησέν τους τὴν Τζ'αμὴν πού δικάβαζεν ὁ Χότζ'ιας.
 Τζ'εῖντο γιοφύριν τοῦ Σ'εζ'ᾶ ἐν εἶσ'εν μεϊτάνιν 45
 τζ' ἔμπαιναν ἀμετρον νερόν μες στοῦ Τζ'υπρῆ τὸ χάνιν.
 Ἡ ρήση ἢ ἀνόρπιστη ἐθέλησεν τὰ τρέξει
 τζ' εἶαν τὴν μετ' ἄμμάδκια τους σπιδκια νὰ καταστρέψει.
 Ἐματωθῆκαν τὰ νερά τζ'αὶ τισ'υρολοοῦσαν,
 σὰν ψάρκα μες στὴν θάλασσαν τὰ σπιδκια κολυμποῦσαν. 50
 Γύρνει καμήλους ὁ Κρυός, κουτρομπελλᾶ τὰ σπιδκια,
 τσάμπες, βολίτζ'ια τὸ νερόν παίρνει τὰ σὰν τὰ φιδκια.
 Ἐπῆρεν ρεσπερόσπιτα, σπιδκια κατοικημένα,
 πὼν ἀθθυμοῦνται πρωτινοὶ πότε ἐν' πού 'ν' κτισμένα.
 Κάθ' αὐλοτόπιν ἔφηνεν ἀλλοῦ μισόν, ἀλλοῦ 'ναν' 55
 τοῦ Τρύφωνα, τοῦ Περικλῆ,
 τοῦ Κκαντωνῆ, τοῦ Πιτουλλῆ
 ἐν ἔφηνεν καχόλου
 τζ'αὶ τοῦ Μαντρίτη τοῦ φτωχοῦ ἔκαμέν τα τοῦ βύλου.
 Γιὰ τὸν Μαντρίτην τὸν φτωχὸν εἶπαν μου νὰ πιστέψω 60
 ἐδῆσαν τον μετ' ὁ σ'οῖνιν τζ' ἐβκάλαν τον ἀππέξω.
 Ὅσοι ἐκόψαν ἔσωσ τους τὰ σπιδκια τζ' ἐχωροῦσαν
 ἐδῆσαν τους μετ' ὁ σ'οῖνιὰ τζ' ἔξω τοὺς ἐτραβοῦσαν.
 Τοῦ Ἀντωνῆ τοῦ Σ'ηρουδκιοῦ, τοῦ Φάλα τζ'αὶ τοῦ Βλούρου,
 Βασίλη, Πάκκα, Τζ'υρκακό, τὰ σπιδκια τοῦ Φασούλα, 65
 ὅπου ἐθάρεν τὸ νερόν ἐχάλασέν τα οὔλα.
 Μονόφωνα τὰ πλάσματα ἐκλαῖαν τζ' ἐφωνάζαν
 τζ'αὶ τὸν ἀφέντην τὸν Θεὸν οὔλοι τους ἐδοξάζαν
 τζ' ἐν ἀκουοῦνταν οἱ φωνές πού τὰ νερά πού βάζαν.
 Ἐθώρουν μετ' ἄμμάδκια μου τζ'αὶ μετ' ὁ φκιά μου δροίκουν, 70
 ἐν' δεύτερος Κατακλυσμός πού 'τουν τοῦ Λευκονοίκου.
 Οὔλλα τὰ κατωῖτικα τὰ σπιδκια ἐν' φουσκωμένα,
 ἐπῆα τζ' εἶα τζ' ἐν ἡβρα ἀσάλευτον κανένα.
 Ὅσα 'χουν θεμελιούς ψηλοὺς μπορεῖ νὰ τααντέσουν,
 πὼς ἐξησ'εἰμωνιάσασιν, μὰ τοῦ τζ'αιροῦ 'νὰ ππέσουν. 75
 Κουβέλλες, αἶγες, ὄρνιθες, <γάρους> καταραμένους
 ἐπῆρεν τους ὁ ποταμὸς στοὺς κάμπους μας πνιμένους.
 Ἐσπάσασιν οἱ πότσες τους τζ'αὶ τὰ γυαλιὰ τῶν λάμπων,
 κρεβάδκια τζ'αὶ παπλώματα,
 μαεῖρισες, χαλκώματα 80
 ἐπῆρεν τα στὸν κάμπον.
 Σκάφες τζ'αὶ κουπποσάνια τζ'αὶ χάπιες τζ'αὶ λιχάρκα
 ἐσκόρπισέν τα τὸ νερόν ἀλλοῦ πυκνὰ τζ' ἀνάρκα.
 Ἐπῆρεν τους τὰ ροῦχα τους τζ'οὔλην τὴν καλανκιάν τους
 τζ' ἐμείναν ἀνυπόλητοι, τισίρκα τὰ παιδικιά τους. 85
 Τζ'αὶ ὁ ἀγροτικός γιατρός εἶσ'εν πολλὸν φεκκίριν,
 πῶμπαιναν ἔσωσ του νερόν τζ' ἐν τῶκαμεν χαττίριν.

στ. 75: γαάρους/.

Τοαγκάρηες, σκαρπάρηες
 ἐμπόρους τζ'αὶ μπακκάλληες
 ἔμπην στὰ μαγαζιά τους 90
 ἔστησεν ζάμπαν τὸ νερόν τζ' ἐμάλλωνεν μιτά τους,
 ἐπῆρεν τους τὰ ρύζια τους,
 τὰ λάδκια τζ'αὶ τ'ἀλεῦκα τους
 τζ'αὶ τὰ ζαχαρικά τους.
 Ἄν ἦτον τοῦτοι μανιχὰ, ἴσ'ιαν νὰ πῶ, ἐφκιοῦσαν,
 πού κόψαν τὸ βερεσιέν τρεῖς γρόνους τζ' ἐν ἐδκιοῦσαν. 95
 Ἐπῆρεν τους τὰ ἡμια, δίχα ππαρὰν νὰ δώσει
 τζ' εἶπεν τους νὰ τὰ γράψουσιν τζ'αὶ νὰ τοὺς τὰ πιωροῦσι.
 Εἶπα καμπόσα τοῦ Κρυοῦ τζ' ἐδίκλησα στὴν Δύσιν,
 νὰ σᾶς τὰ πῶ καθεαυτὸν εἶντα 'καμεν ἢ ρήση.
 Ἐπάτησεν τὴν Τζ'υρκακού, τὸν γρουσοφὸν Ἀνδρέαν, 100
 Καντούναν, Ζίγκον τζ'αὶ Φουντζῆν ἔκαμέν τους παρέαν.
 Ἡ ρήση ἢ ἀνόρπιστη εἶπεν τους ἔννα τρέξω
 τζ' ἔμπαιναν ἔσωσ τους νερόν τζ' ἐφκαίννασιν ἀππέξω.
 Ἐβάλλαν εἰς τὲς πόρτες τους σακκοῦλλες τζ'αὶ σανίδια,
 ἔδιωξεν ἕναν μαχαλλὰν ἢ ρήση πού τὰ σπιδκια. 105
 Ἐστησεν μιὰν ὀρκὰν νερόν, ἔκαμα τταιῖνιν,
 πού ἐν τὸ κῶρεν νὰ περνᾶ πουκάτω τὸ γιοφύριν.
 Εἰς τὴν πλημμύραν πάντοτε τὰ λόγια πολλυνίσκουν
 τζ'αὶ τοῦτοι τὰ φταισῆματα τοῦ γιοφυρκοῦ τὰ βρίσκουν.
 Ἀκόμα ἀλλόνα νὰ σᾶς πῶ· κάτω πού 'ν' ἢ περβόλα, 110
 τὰ σπιδκια πού 'τουν στὸν γυρὸν ἐφουσκωσέν τα ὅλα.
 Ἐπονατσάραν τὰ νερά, τὰ σπιδκια ἐπλυμάναν
 τζ' ἔβκαινεν ἄλλος βουνησιμός πού τῶν πλασμάτων κλάμαν.
 Ὀλόπηλα τὰ πλάσματα ἐκλαῖαν τζ' ἐλαλοῦσαν
 τζ'αὶ τὸν ἀφέντην τὸν Θεὸν τὸν ἐπαρακαλοῦσαν 115
 νὰ πάρει ἀέρας βαρετός, τὰ νέφη νὰ σκορπίσει
 τζ'αὶ τὲς δυνάμενες βροσ'ές πάνω νὰ τὲς κρατήσει.
 Οὔλους τοὺς πλημμυροπαθεῖς ἐθώρουν τους κλαμένους,
 οὔλα πού νάην βκάλλουσιν πῶσω τους πεθαμμένους.
 Ἐκλαῖαν γιατί ἐν εἶχαν σπιδκια νὰ κατοικήσουν, 120
 με στρώματα νὰ κοιμηθοῦν, με ροῦχα νὰ φορήσουν.
 Τούτους τοὺς πλημμυροπαθεῖς ὅποιος τοὺς βοηθήσει
 σὰν νάην πιάσει ἐκκλησιάν πού τζ'ἰνουρκῆς νὰ κτίσει.
 Τοῦ Λευκονοίκου οἱ καλοὶ εὐτὲς ἐπροσπαθῆσαν
 τζ' ἐβκάλαν τὲς γεναῖτζ'ες τους τὰ σπιδκια τζ' ἐγυρίσαν 125
 τζ' ἡβραν τους ροῦχα καθαρὰ τζ'αὶ τοὺς οἰκονομῆσαν.
 Τζ'αὶ τζ'εῖνους τοὺς φτωχοὺς φτωχοὺς πού μείνασιν τζ' ἐχάσκαν
 ριάλια τοὺς ἐδώκασιν τζ' ἐκάμασιν τὸ Πάσκαν.
 Ὁ Κυβερνήτης, Δοικητῆς ἤρτασιν τζ' ἐξετάσαν
 εἰς τὲς τριάντα τοῦ μηνὸς τὰ σπιδκια πού χαλάσαν. 130
 Ἄμαν τὲς εἶαν τὲς ζημιές πού κάμαν οἱ πλημμύρες,
 ὁ Κυβερνήτης ἔδωκεν τσ'έκκιν γιὰ δέκα λίρες.
 Τζ' ἔφερεν τζ' ὁ Τοποτηρητῆς ἀλλὸ τριάντα λίρες.
 τζ' εἶπαν στοὺς πλημμυροπαθεῖς νὰ τοὺς τὲς κάμουν μοῖρες.
 Εἰς τὲς τριάντα τοῦ μηνὸς τὰ νέφη ἐποτζ'ιαλάραν 135
 τζ'αὶ γιὰ τοὺς πλημμυροπαθεῖς ἐπιτροπὴν ἐβάλαν.

Ἐβάλασιν ἐπιτροπὴν τζ' ἐβκῆκαν τζ' ἐγυρίσαν,
 σπῖτιν πὸν σπῖτιν τοῦ σπιδιοῦ τὰ ἐπαρτηρήσαν
 τζ'αὶ τρεῖς χιλιάδες χασιμὲς λίρες τοὺς ἐκτιμῆσαν.
 Τὲς πόρτες ἐξηπόρτισεν τζ' ἔκαμεν τες σανίδια, 140
 ἐπάτησεν, ἐπάττισεν τρακόσια δέκα σπῖδια.
 Ὡς τζ'αὶ τὲς σιερόπορτες πὸν τὲς ἐστερεῶσαν,
 ἐκτύπησέν τοὺς τὸ νερόν τζ' ἐγεῖραν τζ' ἐζαῶσαν.
 Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις πέρκι τοὺς βοηθήσει
 τζ'αὶ πολιτεῖες τζ'αὶ χωρὰ κάθε φτωχοῦ τζ'αὶ χτίσει. 145
 Φροντίζει τὸ Λευκόνοικον ὅσον τζ' ἂν ἰ-μπορήσει,
 νὰ δώκει λίρες περισσές, σπῖδια νὰ τοὺς ἰ-χτίσει.
 Εἶπαν μου τέλεια ὕστερα, ἔν ἔγραψα τὴν ὥρα,
 ἔψωπεν ἀλλὸ ἑκατὸν ἐννία λίρες ἡ Χώρα.
 Ὁ ἐπουράνιος Θεὸς νὰ 'ν' πάντα βοηθός τους, 150
 ὅσοι ἐβοηθήσασιν, ἄξιος ὁ μιοθός τους.
 Ποὰ π' ἀππέξω τοῦ χωρκοῦ, τὴν στράταν τοῦ Ψελλάτου,
 οὔλα πὸν νὰ 'σ'εν θάλασσαν στοὺς κάμπους τζ' ἐτζ'οιμάτου.
 Πῶξω πὸν τὸ Λευκόνοικον πὸν πᾶν εἰς τὸ Ψελλάτον,
 ἡ θάλασσα πὸν τὸν βορκὰν σὰν πὸν κατέβην κάτω. 155
 Ἐτρεξεν ὁ Γεννήτερος τζ' ἦρτεν πὸν πάνω κάτω
 τζ' εἶπαν μου πὸς ἐχάλασεν τὸ ἤμισον Ψελλάτον.
 Τζ'αὶ μὲς στὸν Μαραθόβουνον, καθὼς μοῦ ἱστορίσαν,
 πὸν τὴν πλημμύραν τὴν πολλήν, ὁ κόσμος ἐπατίσαν.
 Τῆς μηχανῆς τοῦ Τζ'υρκαλλῆ ἔχωννεν τὰ λιχάρκα 160
 τζ'αὶ τὸ νερόν ἐπῆρεν τα στοὺς κάμπους τὰ γομάρκα.
 Ὡς τὲς ἀβάτζ'ηες τὸ νερόν ἐσκούλλιζεν τοὺς μύλους,
 κρεβάδκια τζ'αὶ παπλώματα,
 μαείρισσες, χαλκώματα,
 ἐπῆρεν τζ'αὶ τοὺς σοίρους. 165
 Ὡς ἑκατὸν λίρες ἡ μιὰ εἶπαν μου ἐκτιμῆσαν,
 ἀλλὰ 'ν ἰ-ξέρω τοῦ φτωχοῦ, ἂν τοῦ ἐβοηθήσαν.
 Τὸν ἐπουράνιον Θεὸν ὁ κόσμος νὰ δοξάσει,
 ἔτσι βροσ'ὴ δυνάμενη νὰ μὲν ἰ-ξαναπιάσει.
 Εἶμαι φτωχὸς ἀνήμπορος τζ'αὶ ὅσοι μὲ λυπάστε, 170
 τὸν κόπον πὸν τὸ σύνταξα πᾶναν χαρτὴν γοράστε.
 Τζ'αὶ πάρτε το σὸν σπῖτιν σας τζ' ἀννοίξετε δκιαβάστε
 τζ'αὶ τὸν ἀφέντην τὸν Θεὸν ἀπὸν καρδιάς δοξάστε.

ΤΕΛΟΣ

E²

Τὸ τσάρκι τοῦ ποταμοῦ τῆς Ἀσέλειας καὶ τὰ τέσσερα θύματά του. Συμβὰν τὲς 4 Δεκεμβρίου 1936. Ποίημα ὑπὸ Χ. Μ. Ἀζινοῦ Ἐκ Φιλοῦσης Πάφου 1937. Τύποις Χρ. Γ. Σταυρινίδη—Λευκωσία, 15.5 X 23.5, σελ. 8, στ. 245.

Πὸν Δύσιν ὡς Ἀνατολὴν καὶ πὸν Βορρὰν ὡς Νότον
 καὶ κάθε πίστιν καὶ φυλὴν τὸν κόσμον προσκαλῶ τον.

Νὰ σωρεχτοῦν τριγύρω μου, μὲ τάξιν νὰ σταθοῦσιν,
 γι' αὐτὰ πὸν πρόκειται νὰ πῶ νὰ μοῦ ἀκροαστοῦσιν.

Ὡς ποιητὴς πὸν βρίσκουμαι, τὸ θεωρῶ καθῆκον 5
 νὰ γράψω τοῦντο ποίημα, ἐνθύμιον νὰ τὸ 'φῆκω.

(...)

Λοιπὸν τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς ἀρκίνησεν νὰ βρέσ'ει 30
 καὶ τὸ νερόν τοὺς ποταμοὺς πολλύτερον νὰ τρέσ'ει.



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγουδιοῦ E²

Μέχρι τὴν Πέμπτην τὸ πρωῖν ἡ γῆ ἦταν ζυμάρην
 τζ' οἱ ποταμοὶ ἐτρέχασιν σκεδὸν ἕναν καράριν.

Παρασκευὴν πὸν τὰ νερά πιλὲ 'ν ἐσταματήσαν,
 οἱ ποταμοὶ τῶν γιοφυρκῶν σκεδὸν ἐξεσ'εἰλῆσαν.

Τ' ἀρκατζ'ια κατηντήθησαν δεντρά τζ' ἐξεριζῶναν 35
 τζ'αὶ τὰ νερά τοὺς ποταμοὺς παμπόρκα ἐσηκῶναν.

Δκιαρίζος, ἕνας, ὁ Ξερός, πὸν 'ταν κατεβασμένοι
 καὶ τῆς Ἀσέλειας τοῦτοι [οἱ] τρεῖς ἦταν ξησ'εἰλισμένοι.

στ. 38: τοῦτοι τρεῖς/.

“Όσον τοῦ τρίτου τὰ νερά, τὰ μαῦρα, τὰ κλεισμένα,
πὸ κάμαν μάνες τζ’αὶ παιδιὰ σήμερ’ ὄρφα νεμένα. 40

Πάνω στὸ πόδι, φαίνεται, τοῦ γεφυρκοῦ ἔχεν ὕλην
τζ’ ἐκτύπαν πάνω τὸ νερὸν στοῦ γεφυρκοῦ τὰ σ’εἴλη.

Μέσα στὴν μέσην ἔππεσεν, ἐγίνην κουκουφέλλα
τζ’ οἱ πάντες ἔκομα στέκουντο σκεδὸν σὰν τὴν οὐμπρέλλαν. 45

Λοιπὸν τὰ αὐτοκίνητα σὰν ποντικοὶ στὴν τσάκραν
ἔναν ἔναν ἀρκέψασιν νὰ ρέσσουν πὸ τὴν ἄκραν.

Πρῶτος ἐφτάνει ὁ Σαλήχ στοῦ γεφυρκοῦ τὸν πόρον
μαζὶ μὲ τὸν Σουλεῦμὰν Σεφκέτ, τὸν δικηγόρον.

(....)
“Ὁ μακαρίτης ὁ Σεφκέτ μαζὶν μὲ τὸν Σαλήχην 67
ἦταν τὰ πρῶτα θύματα κατὰ κακὴν τους τύχην.

(....)
Δεύτερον ἐπιβατικὸν ὁ Σταῦρος ὁ σωφέρης 88
τζ’ ὁ Λύσανδρος ὁ πκιρωτής, πῶν’ γενικὸς κασέρης.

(....)

E³

Ἡ τραγωδία τοῦς πλημμυροπαθεῖς 21. 12. 1949. Χ. Μ. Ἄζινοσ — Α. Ι. Γρίβας.
Τυπογραφεῖον «ΑΤΛΑΣ», Λευκωσία, 15.5 X 23.5, σελ. 7+1 λευκή, στ. 210.

Πάλιν μὲ θλίψιν στὴν καρκίαν τζ’αὶ πικραμμένα σ’εἴλη
τζ’αὶ δακρυσμένους ὀφθαλμοὺς νὰ σᾶς καλέσω, φίλοι.

“Ὅσοι σταθοῦν τριγύρω μου, ὅσοι ἀκροαστοῦσιν,
στοιοῦματῶ πολλὰς λίρες, ἂν δὲν κλαμουριοῦσιν.



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγουδιοῦ E³

Φαίνεται πλησιάζομεν στὰ ὕστερα τοῦ κόσμου 5
τζ’ ἀρκίνησεν τζ’αὶ δείχνει μας σημάδκια ὁ Θεός μου.

Κάμνει σεισμοὺς τζ’αὶ κεραυνοὺς, πλημμύρες, ἀνομβρίες,
ἴσως τζ’αὶ κόψομεν τζ’ ἐμεῖς ἀπὸ τὲς ἁμαρτίες,

“Ὅπως τζ’αὶ φέτος εἶχαμεν μεγάλην ἀνομβρίαν
τζ’ εἶχαμεν οἱ ρεσπέρηδες πολλὴν ἀνησυχίαν. 10

Ἄρκεψαμεν νὰ κάμνομεν δεήσεις, λιτανεῖες
τζ’αὶ ἀγρυπνίες μάλιστα μέσα στὲς ἐκκλησίες.

Δειτ’ ἐβρη στὲς δεκαεφτὰ σὰν ἦταν καλοτζ’αῖριν,
ἦταν ἡμέρα Σάββατον κοντὰ στὸ μεσομέριν. 15

Ἄρκίνησεν ὁ Πλάστης μου καταπαντοῦ νὰ βρέσ’ει
τζ’ ἔναν καρὰριν τὸ νερὸν τοὺς ποταμοὺς νὰ τρέσ’ει.

Ἐσυνεχίσαν τὰ νερά Κυριακὴν, Δευτέραν
ἐξόφωσεν κατὰ παντοῦ οὐλλὴν τὴν ἀτμοσφαῖραν.

Τὴν Τρίτην νύχταν μάλιστα ὀλομερὶς Τετάρτην,
ἐτρέχαν κάτω σ’ιονωτὰ οὔλα τὸν καταρράκτην. 20

Ἦ ἀυλάτζ’ιν ὡς παραύλακον τότες ἐπιντωθῆκαν
τζ’αὶ τὰ νερά τοὺς ποταμοὺς θάλασσεσ ἐγίνηκαν.

Ἦ ποπανωθικὸν τῶν γεφυρκοῦν πολλὰ ἐξησ’εἰλίσαν
τζ’αὶ μὲς στὲς στράτες τὰ νερά παντοῦ ἐπλημμυρίσαν. 25

Σὲ τέθοκιον βροχτινὸν τζ’αῖρον, σὲ τόσην τραμουντάναν,
πὸ χάνει [ἡ] μάναν τὸ παιδὶν τζ’αὶ τὸ παιδὶν τὴν μάναν,

ἐκατοντιάδες πλάσματα ἔν’ πὸ ξησιτωθῆκαν,
σὲ ἐκκλησιὲς τζ’αὶ σὲ τζ’αμὲς νύχτες ἐτζ’οιμηθῆκαν.

Οἱ καταρράχτες τ’ οὐρανοῦ καθεαυτὸν ἀνοιῖξαν
τζ’αὶ πλημμυρίσασιν τὴν γῆν ὀπόθεν ἐτυλίξαν. 30

Γιατὶ οἱ ὄτραπὲς μὲ τὲς βροντὲς δεντρά ἐξηριζῶναν
τζ’αὶ τὰ νερά τοὺς ποταμοὺς παμπόρκα ἐσηκῶναν.

Πολλοὶ μὲ τ’ αὐτοκίνητα ἐκόψαν μὲς στὲς στράτες,
ταξ’αὶ τζ’αὶ ἄλλα φορτηγὰ γεμάτ<a> ἐπιβάτες. 35

Πολλοὺς ἐπῆραν τὰ νερά, ψυχὴν ἐπαραδῶσαν,
πολλοὶ ἐκαταφέραν τὰ τζ’αὶ φύαν τζ’αὶ γλιτῶσαν.

Τὸ πρῶτον θύμα τὸ λοιπὸν τοῦ πρώτου αὐτοκινήτου
ἐγίνηκεν στὸ δίστρατον κοντὰ στὴν Ἀσ’ερίτου.

(....)
Τωρὰ ἔν’ ἡ συγκίνηση, ὁ πόνος τζ’αὶ τὸ κλάμαν,
κοντὰ στὴν Ἀσσίαν δηλαδὴ ἐπαίχτην ἄλλον δράμαν. 55

Ἀφάκειαν, Ἀσσίαν, δηλαδὴ σῶν δκυδῶ κωρκῶν τὴν μέση,
ἐστήσασιν οἱ δαῖμονες τοῦ σκοτωμοῦ ροθέσιν.

Ἦταν γιὰ τὰ αὐτοκίνητα σημενὴ μάλῃ τσάκρα,
τὸ δεῖλις π’ ἀρκινήσασιν νὰ ρέσσουν πὸ τὴν νάκρα.

(....)

E⁴

Ἡ φρικτὴ τραγωδία τῶν 17 πλασμάτων ἐκ τῆς πλημμύρας εἰς τὸ γεφύρι τῆς Ἀ-
φάνειας—Ἀσσίας. Τριῶν ἄλλων εἰς τὸ 5ον μίλι Ἀμμοχώστου—Λάρνακος τὴν
21/12/1949. Ποίημα συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέα Π. Μαππούρα ἐξ Ἀραδίππου
Λάρνακος. Τύποις «Ζαβαλλῆ», Λευκωσία, 11.5 X 15.5, σελ. 8, στ. 230.

στ. 26: χάνει μάναν/.

στ. 34: γεμάτον/.

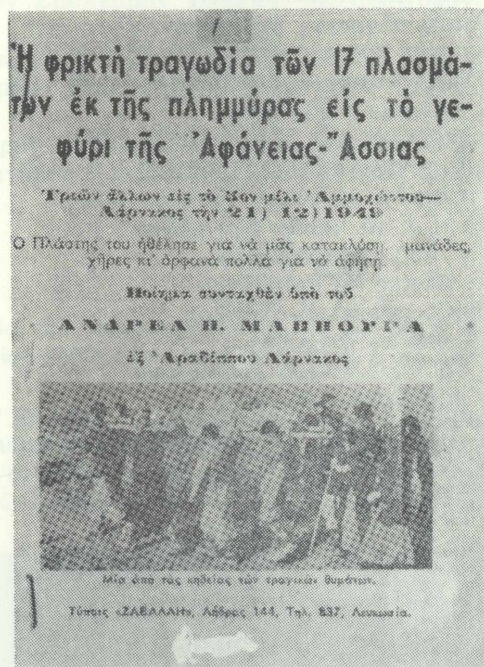
Ποῦ Δύσιν ὡς Ἀνατολὴν καὶ ποῦ Βορρὰν ὡς Νότον
καὶ ποῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς τὸν κόσμον προσκαλῶ τον.

Νὰ συναχτεῖτε Ἰδαχαμαὶ ὄλοι σας ἔναν τόπον,
ἀλλὰ συγγνώμην σὰς ζητῶ νὰ μὲν κάμνετε κρότον.

Δὲν θὰ σὰς πῶ γιὰ ἔρωταν, δὲν θὰ σὰς πῶ γιὰ φόνον,
διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ θὰ τραγουδήσω μόνον.

Ποῦ θέλησεν ὁ Πλάστης μου γιὰ νὰ μᾶς κατακλύσει,
μανάδες, κῆρες κι ὄρφανὰ ἔξαφνα νὰ ἀφήσει.

5



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγουδιοῦ Ε¹

Ἐβύθισεν πολλὰ χωρὰ στὸ πένθος τοῦ θανάτου
καὶ σπάραξεν κάθε καρκίαν καλοῦ κακοῦ πλασμάτου.

Ἐκάσαμεν γονιοὶ παιδιά, μόλις ἀναγιωθήκαν
καὶ ἄδικα τὰ ἄμοιρα στὸν ποταμὸν πνιγῆκαν.

Ἡ ἀτμοσφαῖρα βρίσκεται σήμερον λυπημένη,
ποῦ τὰ πολλὰ τὰ θύματα ἔν' μαυροφορημένη.

Ἐν' ἰκοσιδύο τὰ πλάσματα ποῦ πῆσαν καὶ χαθῆκαν,
μὲς στῆς πλημμύρας τὸ νερὸν ἀθῶα ἐπνιγῆκαν.

Εἶναι ποῦ τὰ πρωτάκουστα τῶν τελευταίων χρόνων,
ποττέ του δὲν θὰ ξεχαστεῖ αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἄκροαστεῖτε νὰ σὰς πῶ τωρὰ τὰ γεγονότα,
ἔστω καὶ ἂν τὰ γράψασιν ἐφημερίδες πρῶτα.

Μέσα στὸ σαρανταεννιά, μὲς στὸν Δεκέμβρη μῆναν,
πολλὲς μάνες ἐχίρησεν καὶ ὄρφανὰ ἐμείναν.

10

15

20

Σάββατον στὲς 17 μηνὸς τοῦ Δεκεμβρίου
ἀρχίνησεν καὶ ἔβρεχεν μὲ θέλημαν Κυρίου.

Σ' ὄλην τὴν Κύπρον ἔβρεχεν χωρὶς νὰ σταματήσει
καὶ δὲν ἔμεινεν ποταμὸς χωρὶς νὰ πλημμυρίσει.

Ἐσυνεχίσαν τὰ νερὰ καὶ λάμναν ὡς τὴν Πέφτην
κι ὄλου τοῦ κόσμου ἡ ψυχὴ στὸν φόβον ἐστερευῆθη.

Πολλοὶ στὲς πόλεις ἔμειναν μὲ τ' αὐτοκίνητά τους
καὶ δὲν ἀποφασίζασιν νὰ πᾶν εἰς τὰ χωριά τους.

Ἦταν σωστὸς κατακλυσμὸς ὁ κόσμος ποῦ θωροῦσαν,
πολλοὶ δρόμοι ἐκόπησαν, γιοφύρκα ξεχειλοῦσαν.

(...)

25

30

Ε⁵

Ἡ καταστροφὴ εἰς τὴν Λεμεσὸν ἀπὸ τὸν φοβερὸν κυκλώνα τὴν 22 Δεκεμβρίου 1969
καὶ ὁ τραγικὸς θάνατος τριῶν νέων Κύπρου Χριστοφόρου 26 ἐτῶν, ἀπὸ τὸν Ὑψω-
ναν, Γιαννάκη Βιλάνου 40 ἐτῶν, ἐκ Μέσα Γειτονιάς καὶ ὁ τραυματισμὸς πολλῶν
ἄλλων. Πολλοὶ ἄστεγοι καὶ πολλοὶ ἐρημώσεις. Συναχθὲν ὑπὸ Ἀνδρέα Μαππούρα
ἐξ Ἀραδίππου 1969. Τύποις: «Ἀναγέννησις», Λευκωσία, 15.5 X 23.5, σελ. 8,
στ. 326.

Παραμονὲς τῶν ἑορτῶν στῆς Λεμεσοῦ τὴν πόλη,
γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν γέννησιν ποῦ καρτεροῦμεν ὄλοι.

Σὰν ἐπροετοιμάζονταν καθένας νὰ πασκάσει,
ἦρτεν μιὰ μαύρη συννεφκιά οὔλα νὰ τὰ σκεπάσει.

Ἐνας κυκλώνας ἄγριος, μιὰ μαύρη ἀνεφέλη
ἐτύλιξεν τὴν Λεμεσὸν σὰν τὸν λαὸν τὸ τέλι.

Ἐπνιξεν οὔλην τὴν χαράν, ἐκάθην κάθε κκέφι
τζ' ἔμεινεν κόσμος ἀρκετὸς στῆς συμφορᾶς τὰ νέφη.

Κατάμαυρα Χριστοῦγεννα στὴν Λεμεσὸν ἐκάμαν,
μέσα στοῦ Χάρου τὴν χολήν, τὴν πίκρην καὶ τὸ κλάμαν.

Γιὰ τοῦτον ἀποφάσισα τραοῦδιν νὰ συντάξω,
σὲ πολιτεῖες τζ' αἰ χωρὰ νὰ πᾶ' νὰ τὸ φωνάξω.

Στὸν κόσμον οὔλον ν' ἀκουσεῖ τέτοιο κακὸν ποῦ γίνη,
σὰν παραμύθιν κάποτε στὲς γενεὲς νὰ μείνει.

Τὸ ἐνενηντατέσσερα πῶγινεν ἡ πλημμύρα,
τότε ἰκοστρία πλάσματα οἱ ποταμοὶ ἐπῆρα.

Γιὰ τζ' εἰνην τὴν καταστροφὴν ἔγραψεν ὁ Τζ' ἀπούρας,¹
σήμερα γράφει ὁ γνωστὸς τῆς Κύπρου ὁ Μαππούρας.

Πρῶτον λοιπὸν τοῦ Πλάστη μου τὴν χάριν θὰ ζητήσω,
γιὰ νὰ μοῦ δώσει ἀντοχήν γιὰ νὰ τὸ τραγουδήσω.

Τζ' ὅσοι κοντὰ μου συναχτοῦν νὰ μοῦ ἀκροαστοῦσιν,
νὰ 'χουν καρκίαν ποῦ σίδηρον, ἐννὰ κλαμουριστοῦσιν.

Γιατ' ἔν' ποῦ τὰ πρωτάκουστα στὴν Κύπρον ποῦ γινῆκαν,

5

10

15

20

1. Βλ. Ἡ πλημμύρα τῆς Λεμεσοῦ ὑπὸ Χρ. Τζαπούρα, ἐκ τοῦ χωρίου Κρητουτέρρας.
Ἐκ τοῦ τυπογραφείου ὁ «Εὐαγόρας» Α. Π. Μιχαηλίδου, Ἐν Λευκωσία 1895, 8ο,
σελ. 6, στ. 177. Βλ. καὶ Β. Μιχαηλίδου, Ποιήματα, Κύπρος 1972, σ. 71—72 (= Ἡ
31η Ὀκτωβρίου 1894 ἐν Λεμεσῶ).

τέτοια κακά στον τόπον μας ἔν ἑξανακουστῆκαν.

Τὸν πρόλογόν μου ὡς ἐδῶ τωρὰ θὰ σταματήσω
καὶ γιὰ τὴν μαύρην συμφορὰν ἐννὰ σὰς τραγουδήσω.

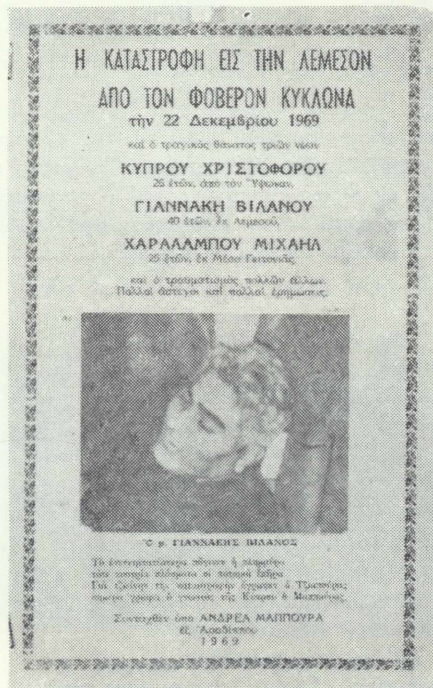
25

Τὸν πρόλογόν μου ὡς ἐδῶ τωρὰ θὰ σταματήσω
καὶ γιὰ τὴν μαύρην συμφορὰν ἐννὰ σὰς τραγουδήσω.

Τοῦ Δεκεμβρίου 'κοσιδύο, τέλος σχεδὸν τοῦ χρόνου,
ἔγινεν τοῦτον τὸ κακὸν τῆς πίκρας καὶ τοῦ πόνου.

30

Ὁ κόσμος σὰν ἐψοῦμνιζεν τὰ χρειάζόμενά του,
ἐφάνην πού τὴν θάλασσαν ἢ ππάλα τοῦ θανάτου.



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγουδιοῦ Ε⁵

Ποῖς ἔμπορεῖ νὰ φανταστῆί τέτοιαν θεομηνία,
καταστροφὴν ἀπέραντην καὶ τόσην ἐρημίαν;

Κατὰ ἡ ὥρα τέσσερις μετὰ τὸ μεσημέρι
ἐξέσπασεν τοῦντο κακὸν στίης Λεμεσοῦ τὰ μέρη.

35

Ὁλομερίς ὁ οὐρανὸς σὰν νὰ 'ταν καλοτζ'αίρι,

ὅπως τ' ἀσήμιν καθαρὸς, χωρὶς κανεὶς νὰ ξέρει
πὺς θὰ γινεῖ τέτοιοι κακὸν τζ'αὶ τόση τραμουντάνα,
νὰ κλαί' ἢ μάνα τὸ παιδὶν τζ'αὶ τὸ παιδὶν τὴν μάνα.

40

(....)

ΣΤ¹

Ἡ σεισμικὴ καταστροφὴ Ἐπτανήσων—Κύπρου. Ποίημα συνταχθὲν ὑπὸ Α. Θ. Ζυμπρῆ (ἐκ Παλαιομετόχου—Λευκωσίας). Τιμὴ γρ. 3. Λευκωσία Κύπρου 1953. Τύποις: Ἐωμᾶ Γ. Κυριακίδη—Λευκωσία, 11.5 X 23.5, σελ. 7+1 λευκῆ, στ. 199.

(Τὸ τραγοῦδι ὑπ' ἀριθ. Στ¹, τοῦ ποιητῆρος Α. Θ. Ζυμπρῆ, διετραγωδεῖ τὸν πόνο καὶ τὴν διαρκὴ θλίψη τῶν σεισμοπαθῶν τῆς Πάφου, τοῦ ἔτους 1953. Ἐντόπιωσι μᾶς κάνουν τὰ φιλόνηρωπα αἰσθήματα τοῦ ποιητῆρος, πού δὲ διστάζει νὰ συνδράμει κι αὐτὸς γιὰ ν' ἀνακουφιστοῦν τὰ θύματα τοῦ Ἐγκέλαδου. Γιὰ τὴν περίθαλψη τῶν θυμάτων πρωτοστατεῖ καὶ πάλι ἡ Ἐκκλησία (βλ. στ. 160 κ.έ.).

Νέον καθῆκον σήμερον θὰ ἐκτελέσω πάλιν
πού προξενεῖ κάθε καρδιάς συγκίνησιν μεγάλην.

Μὲ δακρυσμένους ὀφθαλμούς, μὲ θλίψη καὶ πικράδα,
θὰ πῶ τὴν μαύρην συμφορὰν πῶληξεν τὴν Ἑλλάδα.



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγουδιοῦ Στ¹

Δεύτερον γιὰ τὴν Κύπρον μας τὰ ὄσα ἐσυμβῆκαν,
πόσες μανάδες καὶ παιδιὰ ἐμαυροφορηθῆκαν.

5

Μ' αὐτὸ τὸ ἀπροσδόκητον κάθε καρδιά σπαράζει
καὶ κάθ' ἑλληνικὴ ψυχὴ θλίβεται καὶ στενάζει.

Κι ἐγὼ ὡς Ἑλλην σὴν ψυχὴ, ἢ θλίψη μὲ μαραίνει,
ὡς πῶν' τὰ μάτια μ' ἀνοικτὰ ποτὲ τῆς δὲν ἰ-βγαίνει. 10
Μ' ἄς δώσω θάρρος σὴν καρδιά, τὴν λύπη νὰ βαστάξω,
τὸ θλιβερὸ τὸ γεγονὸς παντοῦ νὰ τὸ φωνάξω.
Ἡ Κύπρος καὶ Ἐπτάνησα ἐκαταρημωθῆκαν,
ἀπὸ σεισμούς καὶ θύελλες τελείως σαρωθῆκαν. 15
Ἄρχισεν ἡ καταστροφὴ εἰς τὰς ἐννιά Αὐγούστου,
τὸ πλάσμα γὰ νὰ τὸ σκεφτεῖ, ἐννὰ ταραξεί ὁ νοῦς του.
Ἐνῶ πολλοὶ στὰ σπίτια τους ἦταν καὶ ἡσυχάζαν,
ἄλλοι ἐσυργιανίζασιν κι ἄλλοι διασκεδάζαν,
ἔξαφνα ὄλην τὴν χαρὰν ποὺ εἶχαν καὶ γαλήνην,
τὰ μετατρέπει ἡ τύχη τους εἰς θλίψη καὶ ὀδύνην. 20
Ἐπεσεν ἀπροσδόκητος σὴν γῆν θεημηνία,
μὲ πρῶτον ἰσχυρὸν σεισμὸν εἰς τὴν Κεφαλληνίαν.
Τότε λοιπὸν οἱ κάτοικοι σ' ἀπελπισμένο χάλι
ἐτρέχαν ἔξω στοὺς ἀγρούς, ὄλοι, μικροί, μεγάλοι. 25
Πολλοὶ ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς ἐβάλαν στὸν σκοπὸν τους
πῶς θὰ διαβεῖ καὶ ἔμειναν μέσα στὸ σπιτικὸν τους.
Ἄλλὰ οἱ τρομεροὶ σεισμοὶ παντοῦ συνεκισθῆκαν
καὶ ὡς τὴν Τρίτην τὸ πρῶτ' δεκαπλασιασθῆκαν.
Τότε ξαπλώθηκεν κι ἄλλοῦ τὸ ἴδιον φαρμάκιν,
σὴν Ζάκυνθος καὶ ἔπειτα εἰς τὴν μικρὰν Ἰθάκην. 30
Ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς σεισμούς ὄλα, τὰ πάντα, τρίζαν,
τοῖχοι καὶ στέγες τῶν σπιτιῶν ἐτρέμαν, ἐραγίζαν.
Κτίρια μολυβόκτιστα σὰν χάρτινα χαλοῦσαν
καὶ τὰ ψηλότερα δεντρὰ σὴν γῆν ἐγονατοῦσαν.
Μέσα σὲ τέτοια συμφορὰν καὶ τέτοια τραμουντάναν,
ποὺ κλαῖαν μάνες τὰ παιδιὰ καὶ τὰ παιδιὰ τὴν μάναν,
ἀσύρματοι, τηλεγράφοι ἀρχίσαν νὰ κτυποῦσιν,
ἔξω στοὺς ἄλλους ἀδελφούς τὸν πόνον τους νὰ ποῦσιν. 35
Οἱ δὲ σεισμοὶ καὶ θύελλες παντοῦ ἐσυνεχίζαν,
καταστροφὸς καὶ θάνατο στοὺς πάντας ἐσκορπίζαν. 40
Ὅλη ἡ γῆ ἐσειέτο σὰν σειέται τὸ δέντρον,
τρία νησιὰ ὀλόκληρα, τὰ ἄκρα καὶ τὸ κέντρον.
Τὸ κέντρον, τῆς Κεφαλλονιάς πρωτεύουσα Ἀργοστόλι,
ἐγίνηκεν ἐρείπια ὀλόκληρη ἡ πόλη. 45
Καθὼς κι ὀλόκληρα χωριὰ ποὺ γῆς ἔν' ποὺ χαθῆκαν
καὶ ἄνθρωποι ἀπειράριθμοι ἐκαταπλακωθῆκαν.
Τὸ πῶς ψηλότερον βουνὸν εἰς δύο ἐραγίστην
καὶ μέσα εἰς τὴν θάλασσα τέλος κατεκρημνίσθη.
Χωράφια, δρόμοι, γέφυρες, τὰ πάντα ἀναγειρτῆκαν
καὶ τὰ τρεχάμενα νερὰ τῆς γῆς ἐξηρανθῆκαν. 50
Καὶ σὴν Ἰθάκην μάλιστα τὰ ἴδια συμβῆκαν,
βουνά, χαράδρες, κτίρια ὄλα ἴσοπεδωθῆκαν.
Κι ἀπὸ τοὺς τρομεροὺς σεισμούς τὰ μνήματ' ἀνοικτῆκα
καὶ τοὺς νεκροὺς τὰ κόκκαλα ποὺ πάνω πεταχτῆκα. 55
Ἐπίσης καὶ ἡ Ζάκυνθος ἐκατεστράφην ὄλη,
τίποτα δὲν ἀπέμεινεν οὔτε χωριὸ μὲ πόλη.
Μάλιστα σὴν πρωτεύουσαν πολλὰς φωτιὰς ἀφταίνναν,
μαῦροι καπνοὶ σὰν σύννεφα μεσοῦρανα ἐβγαίνναν.

Χιλιάδες κόσμους καὶ ἐκεῖ ἐκαταπλακωθῆκαν
καὶ ἄνθρωποι ἀμέτρητοι μὲς σὴν φωτιὰν καῆκαν. 60
Οἱ δὲ σεισμοὶ συνέχιζαν μὲ λύσσα καὶ μανία
καὶ τέλος τοὺς κατέστρεψαν καθ' ἐπικοινωνία.
Ἄσούρματοι, τηλεγράφοι πλέον δὲν λειτουργοῦσαν,
οὔτ' ἔπαιρναν ἀπάντησιν, μὲ μήνυμαν διοῦσαν. 65
Τρία μερόνυχτα σωστὰ οἱ δυστυχεῖς κατοικοὶ
παντοῦ βρίσκουν τὸν θάνατο, τὸν τρόπο καὶ τὴν φρίκη.
Μέχρι τὴν Τρίτην οἱ σεισμοὶ τὰ πάντα καταστρέψαν
κι ἡ ὥρα ἐντεκάμιση ἐλαφρολιγοστέψαν.
Τότες Ἑλληνας ἀδελφοί, ναῦτες κι ἀεροπόροι,
στὸ ἔργο διασώσεως τεθῆκαν πρωτοπόροι. 70
Καὶ κάθε πίστης καὶ φιλῆς ὄλες οἱ Κυβερνήσεις,
κάθ' ἔθνος καὶ βασιλεῖον Ἀνατολῆς καὶ Δύσης,
μὲ προθυμίαν ἔστειλαν μὲ ὅ,τι ἰ-μποροῦσαν,
ροῦχα, τροφὴν καὶ φάρμακα σ' ἐκείνους ποὺ ἐζοῦσαν. 75
Ἔστειλαν ἡ Ἀμερικὴ μαζὶ μὲ τὴν Ἀγγλία
φάρμακα μ' ἀερόπλانا καὶ τρόφιμα μὲ πλοῖα.
Ἐπίσης καὶ ἀντίσκηνα τοὺς στείλαν νὰ περάσουν
καὶ μὲ αὐτὰ οἱ δυστυχεῖς ἐννὰ ξεχειμωνιάσουν.
Τότε λοιπὸν κι ἡ σεβαστὴ τῆς Κύπρου Ἐθναρχία,
σὰν ἔμαθε τῶν ἀδελφῶν τὴν τόσῃν δυστυχία,
μεγάλα σεβαστὰ ποσὰ, λίρες ἔδωσεν κείνη
κι ἐσούτησεν παγκύπριος ἔρανος γὰ νὰ γίνει. 80
Σ' αὐτὲς τὲς κρίσιμες στιγμὲς ποὺ παρουσιασθῆκαν,
τὰ μίση τὰ κομματικὰ ἐπαραμερισθῆκαν. 85
Κι ὄλοι πιστοὶ σὴν ἔκκλησιν τῆς Ἐθναρχίας τότες
δῶσαν γενναῖες εἰσφορὲς εἰς τοὺς Ἐπτανησιῶτες.
Λίρες χιλιάδες εἴκοσι ἔστειλαν σὲ δυὸ δόσεις,
ποὺ δῶσαν ὅλος ὁ λαός, κόμματα κι ὄργανώσεις.
Λοιπὸν μετὰ παρέλευσιν περιπτοῦ ἔναν μήνα,
αὐτὰ <ὄπου> προείπαμεν σὴν Κύπρον μας ἐγίνα. 90
Ἦταν μὰ Πέμπτη πρωῖνὸ στὲς δέκα Σεπτεμβρίου,
ἔξι καὶ πέντε ἀκριβῶς ἀνατολὴ ἡλίου.
Οἱ πλεῖστοι μὲς στὰ σπίτια τους ἤρεμα ἐκοιμοῦντο
κι ὀλίγοι μόνο γιὰ δουλειὰ στοὺς δρόμους ἐκινοῦντο. 95
Ἐξαφνα ὅμως ἡ χαρὰ ποὺ ἔχαμεν κι εὐτυχία,
μετατραπῆκαν ὄλεθρος, φρίκη καὶ δυστυχία.
Διότι ἡ τύχη θέλησεν κι ἐμᾶς νὰ μᾶς παιδέψει
κι ἔκαμεν ἰσχυροὺς σεισμούς γιὰ νὰ μᾶς καταστρέψει.
Λοιπὸν ἡ Κύπρος ἄρχισεν ὀλόκληρη νὰ τρέμει,
σὰν τὸ καλάμι στοὺς ἀγρούς ποὺ παίρνουν οἱ ἀνέμοι. 100
Δεκάξι δευτερόλεπτα οἱ τόποι ἐσουςιτῆκαν
καὶ τότε πόλεις καὶ χωριὰ ποὺ γῆς ἐχαλαστῆκαν.
Οἱ πολιτεῖες καὶ χωριὰ ποὺ ἔτυχεν [νὰ] πάθουν
εἶν' τὸ Κιδάσι, τὸ Στρουμπί, Κτῆμα καὶ Κάτω Πάφου.

στ. 90: πού/.

στ. 103: ἔτυχεν πάθουν/.

Σ' αὐτὰ τὰ μέρη οἱ φτωχοὶ καὶ δυστυχεῖς κατοῖκοι 105
 ἐζήσαν κι ὑποφέρασιν στῆς Κόλασης τὴν φρίκη.
 Γιατ' εἶδαν μὲ τὰ μάτια τους τῆς κόλασης τὰ πάντα,
 ποὺ φάνησαν στὸν τόπον τους μὲ τραγικὰ συμβάντα.
 Πρῶτον εἶδαν τῆς γῆς χαμαὶ τὸ χῶμα ποὺ πατιέται,
 ἐσάλειψεν, ἐχόρευεν, χωρὶς νὰ συγκρατιέται.
 Ἄμέσως καὶ τὰ σπίτια τους ἀρχίσαν νὰ χαλοῦσιν, 110
 <γι> αὐτὸ δὲν ἐπροφθάσασιν ἔξω νὰ πεταχτοῦσιν.
 Πτέφτουν οἱ στέγες μὲ ὄρμην καὶ τοὺς καταπλακῶσαν,
 πολλοὺς ἐκάμαν ἀχρηστούς κι ἄλλους ἐθανατῶσαν.
 Σὲ λίγα σπίτια πρὸς στιγμῆς ποὺ δὲν ἐχαλαστῆκαν,
 πεντέξι οἰκογένειες μπορέσαν καὶ σωθῆκαν. 115
 Τότε λοιπὸν κατὰ παντοῦ μηνύματα ἐπέψαν
 κι ἀμέσως ἀστυνομικοὶ καὶ ὁ στρατός ἐτρέξαν.
 Ἄλλα ὅμως τέτοιο φρικτὸ θέαμα π' ἀντικρίζαν,
 οἱ πὸ σκληρὲς καὶ ἄπונες καρδιές εὐθὺς ραγίζαν.
 Σχεδὸν ὅλοι οἱ κάτοικοι βρίσκονταν τοιλλημένοι 120
 ποὺ κάτω στὰ χαλάσματα, ποὺ ζώντας τους θαμμένοι.
 Παντοῦ φωνὲς ἀκούονταν, βοήθεια ζητοῦσαν,
 ὄλ' ὑπὸ τὰ ἐρείπια λαχτοῦσαν καὶ βογγοῦσαν.
 Τότες μαζὶ οἱ χωρικοὶ ὅλοι ἐβοηθοῦσαν,
 ἔξω ἀπὸ τὰ χῶματα τὰ πλάσματα τραβοῦσαν. 125
 Πολλοὺς ἐβγάλαν ζωντανούς, χλωμούς ἀπελπιμένους,
 κίτρινους σὰν φαντάσματα καὶ κατατρομαγμένους.
 Μάλιστα ποὺ ἐννιὰ χωριά, ὅπως μοῦ ἱστορίσαν,
 τριανταδύο λείψανα ἄψυχα ἐτραβῆσαν.
 Ὅπως ἀνεγνωρίσθησαν καὶ δημοσιευτῆκαν, 130
 οἱ πρῶτοι δεκατέσσερις ποὺ τὸ Στρουμπὴν ἐβγήκαν.
 Δυὸ τέκνα τοῦ Κωσιτῆ Λουκᾶ κι Ἑλένη Μιλτιάδου
 κι ἡ κόρη τῆς κατέβησαν στὰ ἔγκατα τοῦ Ἄδου.
 Ἐνας Ἀντώνης τοῦ Γιαννῆ καὶ κάποια Καλλισθένη,
 μία γριά Ἡλίανα καὶ Γιαννακοῦ Ἑλένη. 135
 Κάποιος Χαράλαμπος Γιωρκῆ καὶ Χάμπος Ζαχαρία
 καὶ τοῦ Δημήτρη ὁ Παναγῆς μαζὶ μὲ μιὰ Μαρία.
 Καθὼς καὶ κάποιοι Ζαπιτὲ Τοργούτ τὸ ὄνομά του,
 μὲς στὸ Στρουμπὴ καὶ αὐτοῦ ἦτανε ἡ δουλειά του.
 Ἐχασεν τὴν γυναῖκα του καὶ τ' ἀκριβὸ παιδί του, 140
 αὐτὰ τὰ δυὸ ποὺ λάτρευε εἰς ὅλην τὴν ζωὴν του.
 Εἰς τὸ Πισσοῦρι, τὸ μικρὸν τοῦ Σταύρου Δημητράκης
 καὶ εἰς τὴν Ἄρμου ἕτερος τοῦ Μιχαήλη Τάκης.
 Καθὼς καὶ εἰς τὴν Παναγιᾶν πέρασεν τοῦντο νέφος, 145
 ποὺ κάτω στὰ ἐρείπια πέθανεν ἓνα βρέφος.
 Καὶ ὁ Γιαννῆς ὁ Τούλουπος, σὰν μοῦ ἴπαν τοῦ ἰδίου,
 καὶ ἄλλος εἰς τὴν Χλώρακα Χρύσανθος Γεωργίου.
 Καὶ εἰς τὸ Κτῆμα μιὰ μικρὴ Χρυσούλλα Ἀντωνιάδη
 καὶ ὁ Ἀνδρέας Φυλακτῆ κατέβησαν στὸν Ἄδην. 150
 Στὴν Σταυροκόννου τέσσερα Τουρτζιὰ ἐσκοτῶθησαν
 καὶ τοῦτοι μὲς στὰ σπίτια τους ἐκαταπλακωθῆκαν.

στ. 111: κι αὐτό/.

Ἐνας Μεχρὲτ Ἐμῖρ Ἀχρὲτ κι ἡ Κκεζιμπὰχ Σαλήκη,
 Χασὰν Ζιά, Ππεμπὲ Ζιά κι αὐτ' εἶχαν μαύρη τύχη.
 Χατζηαφὲτ Χατζηαλλῆ στὸν Ἅγιον Κενδέα, 155
 Ἐσὰν Χασὰν Χατζιερχασὰν—Κιδάσι—παιδιά νέα.
 Αὐτὸς εἶν' ὁ κατάλογος τοὺς πρῶτους πεθαμμένους,
 τοὺς χριστιανούς κι ὀθωμανούς, τοὺς τρισμακαρισμένους.
 Σὰν ἀστραπὴ ἡ εἶδησις παντοῦ ἐμαθητεύτην
 καὶ εἰς τὰ φύλλα μονομιάς αὐτοδημοσιεύτην.
 Τότ' Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ μέγας Ἱεράρχης, 160
 τῆς Κύπρου ὁ Ἀρχιποιμὴν, ὁ σεβαστὸς Ἐθνάρχης,
 μὲ τὸν Χριστὸν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸν σταυρὸν του μόνο
 καὶ μὲ θλιμμένην τὴν καρδιὰν ἀμέσως παίρνει δρόμο.
 Στὰ χαλασμένα τὰ χωριά κι αὐτὸς ποὺ ἐπερνοῦσεν,
 τὸ θέαμα π' ἀντίκριζεν κι ἐκεῖνος ἐθρηνοῦσεν. 165
 Μέσα στοὺς θρήνους κι ὀδυρμοὺς τῆς Πάφου τῶν κατοίκων
 ἀρχίσεν τότε τῶν νεκρῶν τὸ ἱερὸν καθῆκον.
 Εἰς τὸ Στρουμπὴ τάφον πλατὺ τοὺς δώδεκα ἐσκάψαν,
 ἐκάμαν τοὺς νεκρῶσιμον τάξιν καὶ τοὺς ἐθάψαν.
 Καθὼς καὶ στ' ἄλλα τὰ χωριά θάψαν τοὺς πεθαμμένους, 170
 καθένας μὲ τὴν πίστιν του, τοὺς τρισμακαρισμένους.
 Τότε γιατροὶ κι ἀρχίατροι ἀπὸ τὴν Λευκωσίαν
 ξεκίνησαν γιὰ ἱερὴ στὴν Πάφον ἐργασίαν.
 Ὅταν στὸ Κτῆμαν ἔφθασαν, εἰς τὰ Νοσοκομεῖα 175
 μὲ νοσοκόμους κι ἀδελφὲς ἐστῆσαν χειρουργεῖα.
 Καὶ διορθῶναν τὲς πληγὰς ὅλους τοὺς πληγωμένους,
 ποὺ φέρναν ἀπὸ τὰ χωριά ποὺ βρίσκαν τοιλλημένους.
 Καθὼς καὶ ἡ Κυβέρνησις ἔκτακτα μέτρα παίρνει
 καὶ τρόφιμα μὲ φάρμακα κάτι στὴν Πάφον στέλνει.
 Ἐστείλειν καὶ ἀντίσκηνα καὶ τὰ διενεμῆσαν 180
 κι οἱ χωρικοὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς ἀμέσως τὰ ἐστῆσαν.
 Καὶ ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ πάλιν μὲ προθυμίαν
 στοὺς κάτοικους ποὺ πλήγησαν ἀπὸ τὴν θεομηγνίαν
 καὶ πάλιν σεβαστὰ ποσὰ πρώτη ἐκεῖνη δίδει 185
 κι εὐθὺς ἓναν παγκύπριον ἔβρανον τότ' ἀνοίγει.
 Καθὼς ὅλα τὰ Κόμματα κι οἱ ὀργανώσεις ὅλες
 καὶ οἱ ἐργάτες, οἱ ἀστοί, μὲς σὲ χωριά καὶ πόλεις,
 Ὅλοι χωρὶς ἐξαίρεσιν πρόθυμα νὰ προσφέρουν
 τὸν ὀβολὸν στοὺς ἀδελφούς ποὺ κλαῖν καὶ ὑποφέρουν. 190
 Διότι μέχρι σήμερον τέκνα μὲ τίς μανάδες.
 ἐμείναςιν εἰς τ' ἀνοικτὰ τριαντατρεῖς χιλιάδες.
 Ἐν' ἑκατὸν τριανταδύο χωριά ποὺ ἐχαλάσαν
 κι ὄτ' εἶχασιν οἱ κάτοικοι σὲ μιὰν στιγμὴν τὰ χάσαν.
 Τώρα ἀπ' ὅλους γενικὰ βοήθειαν ζητοῦσιν, 195
 γιὰ νὰ μποροῦν νὰ στεγασθοῦν, νὰ φᾶσιν, νὰ ντυθοῦσιν.
 Κι ἐγὼ ὡς Ἑλληνας ἀδελφὸς τὸ μόνον ποὺ θὰ πράξω
 π' αὐτὰ τὰ βιβλιάρια κάτι ποὺ θὰ εἰσπράξω,
 μέρος καὶ γὼ ἀπὸ αὐτὰ μὲ προθυμίαν δίνω
 στὸν ἔβρανον σεισημοπαθῶν Κυπρίων καὶ Ἑλλήνων.

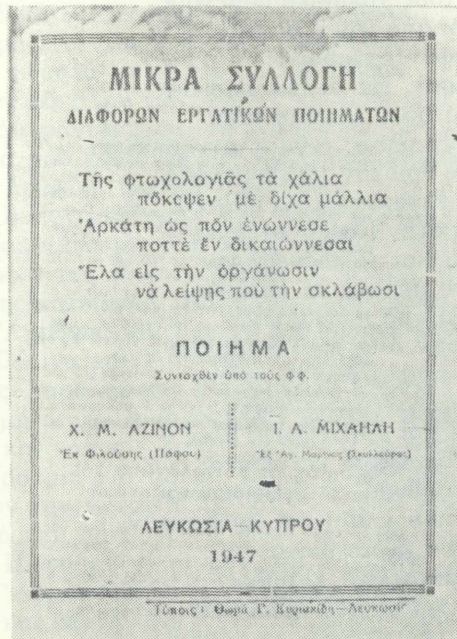
ΤΕΛΟΣ

Μικρά συλλογή διαφόρων έργατικῶν ποιημάτων. Ποίημα. Συνταχθέν ὑπὸ τοῦς φ.φ. Χ. Μ. ᾿Αζινον Ἐκ Φιλούσης (Πάφου), Ι. Α. Μιχαήλη ἐξ ᾿Αγ. Μαρίνας (Σκυλλούρας). Λευκωσία—Κύπρου 1947. Τύποις: Θωμᾶ Γ. Κυριακίδη—Λευκωσία, 11.5 X 15.5, σελ. 7+1 λευκή.

(Τὰ τραγούδια ὑπ' ἀριθ. Ζ1, Ζ2 καὶ Ζ3 ἀποτελοῦν πολύτιμες πηγές μελέτης τῆς πρόσφατης κοινωνικῆς μας ἱστορίας. Ἐδῶ ὑπογραμμίζεται τὸ μεγάλο χάσμα ποὺ χωρίζει τοὺς πλούσιους ἀπὸ τοὺς φτωχοὺς καὶ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν δευτέρων ἀπὸ τοὺς πρώτους. Οἱ ποιητάρηδες ὅμως δὲν περιορίζονται σὲ κούφιας διαπιστώσεις. Γίνονται πρόμαχοι τῶν λαϊκῶν δικαίων καὶ καλοῦν τὸ λαὸ (ἐργάτες, γεωργοὺς, τεχνίτες, πολίτες καὶ χωρικοὺς) σὲ ἀφύπνιση γιὰ κοινωνικὴ δικαιοσύνη καὶ ἐλευθερία).

᾿Οσοι ζοῦν στὸ μεταλλεῖον
πρέπει νὰ ξυπνήσουν ἄλιον.

Μεταλλωρύχε, ἄθρωπε, ποὺ βκάλλεις τὸ χρυσάφιν,
τσακρᾶς πουκάτω στὴν δουλειὰν
τζ'αὶ κουπαννιεῖς ψουμίν, ἑλλιάν,
δικιάολε, ἔν' γισάφιν;



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγουδιοῦ Ζ¹

Δουλεύεις μὲς στὰ σκοτεινὰ 5
τζ'αὶ μὲς στὰ ἐπικίντυνα
νὰ βκάλλεις τὸ ψουμίν σου
ἑλλιῶννεις ὅπως τὸ τζ'ερίν,
σὲ μιὰν κλωστήν πανπατζ'ερήν
κρεμμάζεις τὴν ζωὴν σου. 10

Εἶσαι πουκά' στὸν Χάρονταν,
δουλεύεις σὰν τὸν δράκονταν
μὲ οὐλλήν τὴν ὀρμὴν σου
σὲ κάθε ὥραν τζ'αὶ στιγμὴν
ποσ'ικοφαλιομηχανὴν 15
τραντάσσει τὸ κορμίν σου.

Ππέφτουσιν τζ'αὶ τὰ πόσ'ικα πάνω στὴν τζ'εφαλήν σου,
μήκακον, ἔπαθες κακόν,
μισὸν παίρνεις τὸ βασικόν,
νομίζουσιν ἔν' πολλύν σου, 20

ἔν πά' νὰ μείνεις νησιτικὸς τζ' ἔσοὺ τζ'αὶ τὸ παιδίν σου!
Ποὺ πά' στὴν ράσ'ην τοῦ φτωχοῦ τρώσιν, διασκεδάζουσιν,
ἄρκάτες πάντα νησιτζ'οί,
ποὺ θυσιάζουσιν τὴν ψυσ'ὴν
μὲς στὲς δουλειὲς τζ'αὶ σπάζουσιν. 25

Μεταλλωρύχος ἄδρωπος ποὺ κόφκει τὸ ματέμιν
τζ'αὶ ἢ τζ'οιλιά του νὰ 'ν' δκιολίν,
ἀποὺ τὴν πείναν τὴν πολλὴν
σὰν παρπατεῖ νὰ τρέμει. 30

Μεταλλωρύχε, ἄδρωπε, τὰ μάτια σου ν' ἀννοίξεις·
δὲ πόσοι ξένοι ἔρκουνται τζ'αὶ τὸ μυαλὸν νὰ πῆξεις
τζ'αὶ ζοῦσιν μὲς στὸν τόπον σου
τζ'αὶ πάσκουν μὲ τὸν κόπον σου
νὰ τοὺς ὑποστηρίξεις. 35

Δουλεύεις τζ'αὶ κουράζεσαι
τζ'αὶ πάντα φουτουρνιάζεσαι
τῆς πείνας τζ'αὶ τῆς πλήξης.
Τζ'εἶν' ἔν' κωσμένοι στὸν ππαράν,
μὰ τώρα ποὺ 'ρτεν ἢ σειρὰ
ἀντρείαν νὰ τοὺς δείξεις 40

τζ'αὶ δὲν ἔχεις κατάγνωσιν,
ἔλα εἰς τὴν ὀργάνωσιν,
τὸ σ'έριν σου νὰ σφίξεις.

Ζητοῦμεν πρὸ τῶν κόπων μας, πλάσμαν ἔν' ἐνοχλοῦμεν,
τῆς φτώσ'ιας ἔχουμεν πληγὴν, 45
οἰλλιᾶες πόδκια μὲς στὴν γῆν
τὴν νιότην καταλυοῦμεν.

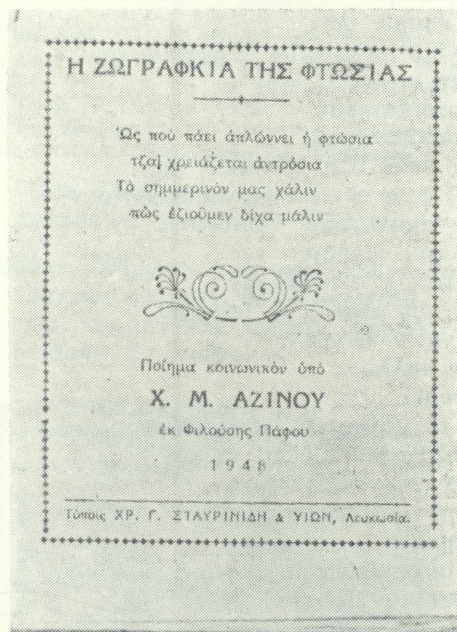
Ἡ ζωγραφικὰ τῆς φτώσ'ιας. Ὡς ποὺ πάει ἀπλώννει ἢ φτώσ'ια/τζ'αὶ χρειάζεται ἀν-
τρόσια/Τὸ σημερινόν μας χάλιν/πὼς ἐξιοῦμεν δίχα μάλιν/. Ποίημα κοινωνικόν
ὑπὸ Χ. Μ. ᾿Αζινου ἐκ Φιλούσης Πάφου. 1948. Τύποις Χρ. Γ. Σταυρινίδη & Υἱῶν,
Λευκωσία, 11.5 X 15.5, σελ. 7+1 λευκή, στ. 164¹.

Παρὰ στὴν φτώσ'ιαν τζ' ἀρφανιὰν πλάσμαν νὰ βασανιέται,
πά' 'ς τούνην γῆν καλλύττερα ἔνι νὰ μὲν γεννιέται.

1. Ἡ ἴδια φυλλάδα κυκλοφόρησε κι ἀπὸ τὰ τυπογραφεῖα «Παπατζιᾶκος», Λεμεσός.

Καθένας ξεχωριστικά ἔσ'εἰ τζ'αὶ τὸν καμὸν του,
 ὅποιου 'κλουθήσουν τζ'αὶ τὰ δυό, γερνᾶ πρὶν τὸν τζ'αιρὸν του.
 'Ἐμὲν 'παφοῦς ἐπλάστηκα μιὰν ὥραν ἔν με λείψαν
 τζ'αὶ ξέρω πὸς σικκίρτσιον, πὸς πείναν τζ'αὶ πὸς δῆψαν.

5



Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τραγούδιου Ζ²

Γιατὶ ἀρφανεύτηκα μιτοῆς πὸς μάναν τζ'αὶ πὸς τζ'ύρην,
 ἔξενομισταρώννουμεν, μᾶν ἔβκαλλα χαῖριν,
 τίτσιρος, ἀνυπόλητος, οὔλα τὸν κκλιντζ'ίρην.

10

'Ὅσα μαράζια ἐτράβησα ἕνας Θεὸς τὰ ξέρει:
 τσάμπες, ξηκουζαλίσματα, σὴν Μεσαρκὰν στὰ θέρη.

'Ἐτσι ἀναγιωθήκαμεν, μὲς στὸ ξενομιστάρην,
 ἔφαέν μας ἡ ξενιδικιά, ἡ τσάππα τζ'αὶ τὸ φκίάρην
 τζ' ἐμὲν τζ'αὶ τ' ἄλλα ἀδέρκια μου,
 ἔν' πόλικά τὰ τέρκια μου,
 μὰ 'χαμεν ὅμως χάριν.

15

Χάριν πολλὴν τζ'αὶ δκιαφορὰν πὸς τὸ παιδὶν τ' ἀρκόντου,
 πὸς 'σ'εν νὰ φάει τζ'αὶ νὰ πκιεῖ μέσα στὸ σπιτικὸν του.

Τζ'εῖνους π' ἀναγιωθήκασιν, μάνα μου τζ'αὶ χαρῶ σε,
 ὅ,τι γυρέψουν νὰ 'βρουν, ὅ,τι ζητήσουν δῶσε.

20

'Ἄλλ' ὅμως εἰς τὸ δκιάβασμαν, λοαρκασμὸν, γραψίμιν,
 στὸ βούρος, στὰ τριάπτηδικια, ἂν πείς τζ'αὶ στὸ διτζ'ήμιν,
 ἔν μᾶς ἐφτάννασιν ποττέ, ἦταν φτανὸς ὁ νοῦς τους,
 γιατ' εἶχαν ἄππωμαν πολλύν, πολλὴν πὸς τοὺς γονιούς τους
 ἐμεῖς τοὺς ἐδκιεβάζαμεν
 τζ'αὶ κάποτες ἐσάζαμεν
 τζ'αὶ τοὺς λοαρκασμούς τους.

25

Τζ'αὶ πὸς τὴν ἡλικίαν μου ἦταν τζ'αὶ πὸς μεγάλοι
 ὁ Δημοστένης, ὁ Θωμάς
 ἐπαῖρναν μάθημαν πὸς μᾶς,
 ἦταν σὰν παπαγάλοι.
 Τζ'αὶ μανισοῖ τους νὰ κοποῦν
 ἔν ἐξορτῶνναν νὰ τὸ ποῦν,
 ἐσπάζαν τζ' οἱ δασκάλοι.

30

Θυμοῦμαι 'κόμα ἕναν δκυὸ πὸς τὴν δικὴν μου τάξιν,
 ἄσιλα γαουρόβορτους πὸς ζέγγουν εἰς τ' ἀμάξιν.

35

'Ἄλλὰ γιατ' εἶχαν οἱ γονιοὶ τζ'ἐπκιάσασιν μοιράσιν
 σὴν ἀρκονκιὰν τζ'αὶ σὴν ψευκιὰν ποῖδς μπόρ'α τοὺς ἐφτάσει.

'Ἄλλοι ἐγίνησαν γιατροῖ, ἄλλοι ἔν' δικηγόροι,
 ἔασκοῦν ἕναν ἐπάγγελμαν τζ'αὶ τζ'εῖνον μὲ τὸ ζόριν,
 ἄλλοι μεγαλοκτῆμονες τζ'αὶ ξώπρωτοι ἐμπόροι.

40

Τζ'αὶ κάποι πὸς κερτίζουσιν σὴν ἐπιστήμην πρῶτοι
 ἔν ἔν' ἀρκοντονέγιωτοι, παρὰ παιδικιά τ' ἀγρότη.

'Ἦταν ὁ νοῦς τους πῶν' πολλὺς τζ' ἔν' μὲ σ'ιλιάδες λίρες,
 τζ' ἐμέναν ἔν' πελλάρα μου τζ' ἔν' παύκω πὸς τὲς γύρες.

45

'Ἐρκῶσαν τοὺς τζ'υροῦδες μας πὸς κόψαν μὲ ριάλια
 τζ'αὶ τόκον ἐπιτόκιον ἐπῆραν τους τὰ μάλια.

'Ἐνας πὸς τούτους πὸς λαλῶ, πὸς πῆεν νὰ σπουδάσει,
 ἔφαν ππαρὰν τοῦ βάρου του, μὰ τόπον ποῦ νὰ πκιάσει!

'Ἐνας πῶν' πὰ' στὰ γράμματα τζ'αὶ σὴν σπουδὴν ὁ νοῦς του,
 ἔν' μαλλωμένος ὁ ππαρὰς πάντα μὲ τοὺς γονιούς του.

50

Τζ' ἔτσι μεινίσκει ὁ φτωχὸς πάντα στρασκοζούλα
 τζ'αὶ ὁ στραὸς μπλεπάμενος νὰ τὰ γνωρίζει οὔλα.

'Ἦ πουρκιτζ'ή μου πῶκαμα αὐλάδες νὰ κτιστοῦσιν
 κάμνουσιν μιὰν κωμόπολιν, νὰ ποῦν νὰ σωρεχτοῦσιν.

55

Μ' ἀφῶν εἰσ'εν ὁ τζ'ύρης μου μοιράσιν νὰ μ' ἀφήκει,
 φαντάσου πόσα ἔχτισα τζ' ἕναν νὰ μὲν μ' ἀνήκει,
 εἶθεν νὰ ρίζω τέσσερα τὰ ὄσα δκιῶ στὸ νοίκιν.

Δουλεύκει ὁ φτωχόκοσμος μὲς στὸ ζουρκὸν κωσμένος,
 κάποτε ππέφτει νηστικὸς, κάποτε διψασμένος.

60

Τζ'αὶ τζ'εῖνοι πῶν δουλεύκουσιν ἔν' πάντα ἀλλαμένοι,
 καλὰ νὰ φᾶν, καλὰ νὰ πκιοῦν, γιατί ὁ λός πκοῖδς ἔνι;

Δουλεύκει μίσ' τὸ κρημαν τους, ἔντζ'ε λαλοῦν τὸ φέμαν,
 ἀβτέλλες τῆς φτωχολογιάς, πὸς πιπιλλᾶτε γαῖμαν.

Νὰ μὲν δουλεύκει τ' ἄλειτρον τζ' ἡ τσάππα, ἡ φασούλα,
 νὰ δεῖς ἂν μὲν νεκρῶσουσιν πάνω στὸν κόσμον οὔλα.

65

Προπάντων οἱ ρεσπέρηδες ἔν' πκιδὸ ἀδικημένοι,
 τοῦτοι πὸς μαλλαφοῦν τὴν γῆν τζ'αὶ νὰ 'ν' τζ'αὶ γρεωμένοι.

Τζ' ἔν' κάμνουν κρίσιν μόνοι τους τζ'αὶ νὰ σκεφτοῦν νὰ ποῦσιν
 τούτους πῶν' στύλλοι τῆς ζωῆς σφιχτὰ νὰ τοὺς κρατοῦσιν.

70

Πὸς ζοῦσιν πὸς τοὺς κόπους τους τζ'αὶ τούτους τζ'αὶ τ' ἀρκάτη,
 θέλουσιν νὰ τοὺς ρίξουσιν στὸ μαῦρον μονοπάτιν.

'Ἐχουσιν πάνω στοὺς φτωχοὺς δκυὸ πιθαμάδες στόμαν,
 ἔχουν τζ'αὶ τὴν ἀναίδειαν νὰ τοὺς φωνάζουν φτώμαν.

75

'Ἐτσι μὲ δίχως ἀντροπήν, μὲ γαῖμαν σὴν μουτσούναν,
 πρῶτος τους λόος πῶννα ποῦν ἔφαν σὰς ἡ κομπούνα.

Ἔνας φτωχὸς τὸ δῖτζιον του ἂν πεί νὰ τὸ φωνάζει,
 πάνω στὸ μεροκάματον τὸ χάλιν του ν' ἀλλάξει,
 βάλλουν του τὸν κομμουνισμὸν εἰς τὴν στιγμὴν ροθέσιν,
 ἔν' πορσεβίκοις, βλέπετε, ἀντρόςιν εἰς τὴν μέσην. 80
 Θέλουσιν νὰ ἔχουν τοὺς φτωχοὺς μούχτιν νὰ τοὺς δουλεύουν,
 καβάλλαν πά' στὸ σβέρκον τους, λεπτὸν νὰ μὲν πεζεύκουν.
 Ἦταν τζ'αῖρὸς τζ' ἐπέρασεν σκλάβος τζ' ἀφεντικόν του,
 ὁ κόσμος πικὸν ἐξύπνησεν τζ'αῖ θέλει τὸ δικόν του.
 Σύμφωνα με τὸν κόπον του νὰ νι τζ' ἡ πληρωμὴ του, 85
 ἐνιτζ'ε ζητᾶ του κουζουλε ἢ τίποτε περίπου.
 Τὸ κυριάτον νὰ χαθεῖ με τὴν ἀφεντοσύνην,
 ὁ κόσμος ἴσια νὰ περνᾶ με τὴν συναδελφουσίνην.
 Γιατὶ ἑδᾶπάνω ἔς τούντην γῆν πὸν πλάστημαν τζ'αῖ ζ'οὔμεν,
 με ἴσια δικαίωματα πρέπει νὰ παρπατοῦμεν. 90
 Ὅι ὁ ἕνας νὰ περνᾶ Λόρτος, ἔν' ἡχαντοσύνη!
 τζ' ἄλλος ἑποδὰ με κλάματα τζ'αῖ ἐλεημοσύνην.
 Ἐν' ὁ φτωχὸς, ἔν' ὁ λαὸς σπασμένα πὸν πκιερώννει,
 τζ'εἶνος ἔσ'εἰ δικαίωμαν νὰ ζέγγει, νὰ ξηλώννει. 95
 Για νὰ γνωρίσεις, ἄδρωπε, τῆς φτώσ'ιας τὸ σκολεῖον,
 ἔβκαλε κάρταν, δούλεψε μέσα στὸ μεταλλεῖον.
 Πκιάσε φκιάριν στὸ σ'έρνιν σου νὰ δρώσεις, νὰ ἑποδρώσεις
 τζ'αῖ πὸν τὸ σπάσμαν τῶν νεβρῶν, νὰ μὲν μπορ' ἂ ἰσώσεις.
 Νὰ βκάλεις φάλεις νὰ πνιεῖς πὸν τὴν πολλὴν τὴν κάψην,
 ἔναν μήναν διάστημαν ἢ ὄψη σου ν' ἀλλάξει. 100
 Νὰ πκιάσεις σιερότυλλον, ἄλυσον νὰ τὸν δῆσεις
 τζ'αῖ με τὸ ττέλλιν νὰ σταθεῖς πίσω νὰ τὸν ταυρίσεις.
 Ττόζιν τζ'αῖ πράμαν νὰ σμιχτοῦν, νὰ μποῦν στὰ σωτικά σου,
 φτώσε τζ'αῖ ξέρνα ταπισόν, νὰ βκάλεις τ' ἄντερά σου.
 Νὰ μουζωθεῖς τζ'αῖ νὰ γινεῖς μαῦρος σὰν τοὺς φελλάδες, 105
 σκάλες νὰ θκειῖς τζ'αῖ φαρωσιτόν, σκαλιὰ ἑκατοντάδες.
 Νὰ φᾶς ψουμὶν ὀλόμουζος με ττόζιν τζ'αῖ με πράμαν,
 νὰ πκιεῖς νερόν με ἑγιώματα, ἔτης ζωῆς τὸ δράμαν.
 Πὸν τοὺς κοσπέντε χρόνους σου ἢ νιότη κατὰ μέρος,
 νὰ σοῦ φωνάζουν οὔλλοι θκειῖ τζ'αῖ νὰ περνᾶς γιὰ γέρος. 110
 Ἐτο ποιδὸς ἔσ'εἰ λύπησες τζ'αῖ πρέπει νὰ γυρέψει
 τὸ δῖτζιον του, ἢ θέση του πέρκι καλλυτερέψει.
 Ἐν' ἐποχή νὰ σμίξουμεν ρεσπέρηδες, ἀρκάτες,
 νὰ ποῦμεν κάτω ὁ φασισμὸς, ζίφρος οἱ πλουτοκράτες.
 Τοῦτοι πὸν καταστρέψασιν φτωχοὺς, ἐξησπιτώσαν, 115
 ἑκάμαν τόσα θύματα τζ' ἀέραν τοὺς ἐδώσαν.
 Ἐναν ἀμπέλιν εἴκοσι φορὲς τὸ τελλαλίσαν,
 πόσους ἐξησπιτώσασιν, πόσες νησικὲς ἐσθῆσαν.
 Τώρα κάμνουσιν δωρεὰς Γυμνάσια νὰ χτίσουν,
 πάσκουν νὰ σώσουν τὴν ψυσ'ήν, τ' ὄνομάν τους ν' ἀφήσουν, 120
 ὅμως ὅτι ἐσπεύρασιν, πὸν τζ'εἶνα ἑννὰ θερίσουν.
 Ἐσ'εἰ ὅμως κάτι φτωχοὺς π' ἄμαν νὰ κουτσακώσουν,
 νὰ κάμουν λλίην σουρμαγιάν, ἔτσι χωρὶς νὰ δρώσουν.
 Ἐφῆσ' το πὸν σοῦ παίζουσιν τζ'αῖ τὸν ἀννοιχτομμάτην,
 τζ' ἄς μὲν ἔχουν τὰ λόγια τους πιλὲ οὔσιαν, τάτιν. 125

Κάθουνται μες στὸν καβενὲν τὸ πόδιν πάνω στ' ἄλλον
 τζ'αῖ λάμνει τζ'αῖ κατηγορᾶ τὸν ἕναν τζ'αῖ τὸν ἄλλον.
 Ἐκέρτισέν τα τίμια, ἔν' δουλευτῆς τεγγίτης;
 ὁ κλέφτης, ὁ ἀπέντιστος, ὁ μαυροαγορίτης! 130
 Τώρα ξεβαίνει τζ'αῖ ζητᾶ, θέλει νὰ μπεῖ μουκτάρης,
 ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησιᾶς, ταμίας, κουμαντάρης.
 Πὸν κάμνει με τουρκόπουλλος, ἔν' ἔσ'εἰ τέθοικον χάριν,
 ὅμως ὁ κόσμος ξέρει τον εἶντα καπνὸν φουμάρει.
 Ἡῦρεν τ' Ἀρχιεπισκοπικά, ἔπκιασεν μούχτιν λίρες,
 πὸν εἶσεν μες στὴν πούγγαν του πιλὲ μου με μπακκίρες. 135
 Ἐγένην μου τζ'αῖ ρήτορας, σφίνκεται τζ' ἑννὰ σπάσει,
 πὸν δκυὸ γαδάρους τ' ἄσ'ερον ἔν' μπόρ' α τὸ μοιράσει.
 Ὁ γιὸς τοῦ πισσανάσκατου, τ' ἀναθθεματισμένου,
 θαρκέται βάλλουν του τζ'αῖ φτίν, ἔτο φωνῆ τ' ἀνέμου.
 Ἐγιώ τὸ μόνον πὸν θωρῶ τούντην ζωὴν τοῦ κόσμου 140
 τζ'αῖ βκάλλω ἕναν λοαρκασμὸν τζ'αῖ κρίσιν μακίκοις μου,
 ἄλλοι νὰ τρῶν, νὰ πίννουσιν σ'αμπάνιαν τζ'αῖ σουγλούδκια,
 ἄλλοι ψουμὶν με τὲς ἐλιὲς τζ'αῖ με τὰ κρομμυοῦδκια.
 Ἄλλοι ἀνώγια τρίπατα τζ'αῖ κινηματογράφους,
 ἄλλοι στοὺς σταύλους τῶν βουδικιῶν τζ'αῖ ζωντιανοὶ στοὺς τάφους. 145
 Ἄλλοι με ἀερόπλανον τὸν τόπον νὰ γυρίζουν,
 ἄλλοι με κοντρογάδαρον τζ'αῖ τζ'εἶνον ἔν' τὸν ρίζουν.
 Εἶντα Θεὸς τὸ συγχωρᾶ, πκοιὰ κρίση τὸ κρινίσκει,
 γιὰ πκοιδὸς παπάς μες στὰ χαρκιὰ τοῦ Πλάστη μου τὸ θρίσκει;
 Κανέναν νόμον τοῦ Θεοῦ ἔν' ἔσ'εἰ νὰ τὸ γράφει, 150
 ἔν' τοῦτοι πὸν τὰ κάμνουσιν, πὸν ρίζουν τὸ χρυσάφιν.
 Μὰ τὸ δεντρὸν πὸν σ'ιάζετε πάει, ξεροφυλλιάζει,
 γιὰ τὸ δῖτζιον τὸ δεντρὸν ριζώννει τζ'αῖ δρατζιάζει.
 Ἐμεῖς ἑδαμέσα εἶμασιν οὔλλοι μαλλιὰ κουάριν,
 ὁ ἕνας ἑνὶν τραβᾶ ἑπό τζ'εἰ, ἄλλος ἑποδὰ τουμάριν. 155
 Τὸ μίος τὸ ἀτομικὸν πρέπει νὰ διαλύσει,
 γιὰ τὸ καλὸν τοῦ τόπου μας καθένας νὰ πασκίσει.
 Νὰ πκιάσομεν σ'ερκὲς σ'ερκὲς οὔλλοι ν' ἀγκαλιαστοῦμεν,
 μέσα στὸ χάος πὸν ἑμασιν νὰ δεῖς πὸν ἑννὰ θκοῦμεν.
 Ἐν' ἐποχὴ νὰ σμίξουμεν πολῖτες τζ'αῖ χωρκάτες, 160
 ἀμπελουργοὶ, ρεσπέρηδες, τεχνίτες τζ'αῖ ἀρκάτες.
 Τὸ δῖτζιον μας γιὰ ν' ἀκουστεῖ π' Ἀνατολὴν ὡς Δύσιν,
 ὅτι στὴν Κύπρον ζ'εἰ λαὸς πὸν μπόρ' α προχωρήσει,
 ἔν' ἄξιος τῆς τύχης του ἐλεύθερος νὰ ζήσει.

ΤΕΛΟΣ

Z³

Κ. Θ. Καρνέρα, Πὸν τὴν ἀρκὴν ὡς τὴν ὑστερκάν, Λευκωσία 1978, σ. 56 [Βιβλιοθήκη
 Κοκκινοχωριτῶν Λαϊκῶν Ποιητῶν, Ἄρ. 3. Διευθυντῆς Δρ. Κ. Γ. Γιαγκουλλῆς].

ΩΣΠΟΥ ΝΑ ΠΙΕΣΟΥΝ ΤΑ ΒΟΥΝΑ

Στὰ γρόνια πὸν ἑμου μισταρκὸς τζ' ἐγιώ τζ'αῖ τὰ παιδικιά μου
 τζ' ἐβοῦραν τζ' ἢ γεναίκα μου στοῦ πασανοῦ τὴν πόρταν

τζ' ἔν ἐθωρούσαμεν τ' ὄμπρὸς τζ' ἔκρουζεν ἡ καρκιά μου
 τζ' ἐστέκουμουν τζ' ἐτίμαζα τὴν μαύρην μου τὴν σόρταν,
 ἤμουν καλὸς τζ' ἐθέλαν με τζ' οἱ ξένοι τζ' οἱ δικοί μου 5
 τζ' αἱ θέμις ἤμουν γρισκιανὸς τζ' αἱ πατριώτης ἤμουν.
 Τωρὰ γιατί' ἐβαρέθηκα τὴν μισταρκὰν τὴν μαύρην
 τζ' αἱ θέλω νὰ 'ποτσιλληθῶ, γιατί' εἶμαι τσιλλημένος
 πουκάτω πὸ τὰ βάσανα, πουκάτω πὸ τὰ κάγρη, 10
 νὰ βρῶ τζ' ἐγιῶ ἀναπαμὸν, ὁ μαῦρος τζ' ὁ καμένος,
 εἶμ' ἄθεος, εἶμ' ἄπιστος, χαμένος, κολασμένος
 ἐγένηκα γιὰ ἄλλου τους τζ' εἶμαι 'πὸ οὔλα ξένος.
 Μ' ἄς ποῦσιν ὅ,τι θέλουσιν τζ' ἄς ποῦν ὅσα ξορτώσουν,
 ἐμεῖς ὄμπρὸς στὴν στρατάν μας τζ' ὅ,τι μᾶς γράφ' ἡ μοίρα, 15
 ὥσπου νὰ ππέσουν τὰ βουνά, οἱ τόποι νὰ γισ'ιώσουν,
 στραβοί, κουτσοὶ νὰ παρπατοῦν, μὲ δίχα κουμπιστήραν.
 Τζ' αἱ τότε 'ννὰ 'πολοηθῶ, νὰ πῶ τζ' αἱ ν' ἀρκινήσω
 τζ' ὅσα μοῦ εἶπασιν, διπλὰ νὰ τοὺς τὰ στρέψω πίσω.

Z⁴

Παύλου Λιασίδη, Ἡ παραλλαγή τοῦ τζιαιροῦ, Λευκωσία — Κύπρου 1937, σ. 49.

ΠΕΨΕ ΤΟΝ ΓΙΟΝ Σ' ΑΛΛΑΞΑΝΑ

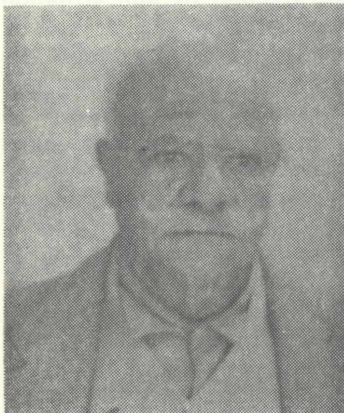
Ἀπὸ τὰ πολλὰ τραγοῦδια τοῦ Π. Λιασίδη πὸ μιλῶν γιὰ τὴ φτώχεια προτιμήσαμε αὐτό, γιατί' εἶναι εὐρύτητα διαδεδομένο στὰ λαϊκὰ στρώματα. Συναντήσαμε ἀρκετοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ πὸ τὸ γινώριζαν ἀπέξω.

Ἦρτεν τὸ Πάσκαν τζ' ἦβρεν μας πάλε κασουρωμένους,
 ἀδέκαρους, χωρὶς ροῦχα τζ' ἀπέτσωτους, κλαμένους,
 Πάλε ψουμὶν μὲ τὲς ἐλιές τζ' αἱ κρόμμυον πουπάνω,
 ψήχα τζ' ἐγεννηθήκαμεν στὸν κόσμον παραπάνω. 5
 Ἄτιμη φτώσ'ια, ἔφας μας, ἐξηκοκκάλισές μας,
 ἐρίζωσες πικὸν πάνω μας, ἐκληρονόμησές μας!
 Ἔντιζ'ε λαλεῖς νὰ πᾶς τζ' ἄλλοῦ νὰ πνάσσουμεν τζ' αἱ πάλε·
 ἔν ἐβαρέθης βάσανα πάνω μας βάλε, βάλε;
 Θεέ μου, πού 'σαι στὰ ψηλά, θωρεῖς ἀπενταρίαν,
 πῶς ἔν πᾶμεν στὴν ἐκκλησιάν, πέρκ' ἔν ἔσ' ἁμαρτίαν· 10
 γιατί' τζ' οἱ ἀντιμούτσουνοι τοῦ γιοῦ σου, τοῦ καλοῦ σου,
 τζ' ἔσὲν νὰ κατεβεῖς στὴν γῆν, ππαράες ἰ-ζητοῦν σου!
 Ἔ! Ποῦ νὰ κλάψουμεν ἐμεῖς τὴν τύχην μας τὴν μαύρην,
 π' ὅπου τζ' ἄν πᾶς, θέλουν ππαράν; ἔν κάμνεις πῶσσω κάγριν;
 Γιὰ τοῦτον σὲ ξηκάσαμεν τζ' ἔσέναν τζ' αἱ τὸν Γιόν σου 15
 τζ' ἀρκήνησες τζ' αἱ κάμνεις μας σεισοὺς πὸ τὸν θυμόν σου.
 Ἄμμᾶν τζ' αἱ φταίουμεν ἐμεῖς τζ' αἱ θέλεις νὰ μᾶς χάσεις·
 ἔτσ' ἦβραμεν τζ' αἱ κάμνουμεν. Τὴν κόλασιν νὰ βράσεις
 τζ' αἱ ρίψε τον τζ' εἰμέσα τζ' εἰ πάντα τὸν θεορπαίχτην,
 τζ' εἶνον, τὴν δείξην τοῦ ππαρᾶ στὴν γῆν πὸ πρωτοσκέφτην. 20
 Τζ' ἄν θέλεις τζ' ὁ θυμός σου πικὸν τέλεια νὰ σοῦ περάσει,
 πέψε τὸν Γιόν σ' ἄλλαξανὰ τὰ πράματα νὰ σάσει.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΗ



Γεννήθηκε στη Μελίνη στις 11.11.1896. Παντρεύτηκε στα Έπταγώνια στις 26.10.1924. Άσκούσε το επάγγελμα του υποδηματοποιού. Ζει και έχει έννέα παιδιά.

ΞΕΝΗΣ ΠΑΤΣΑΛΟΣ

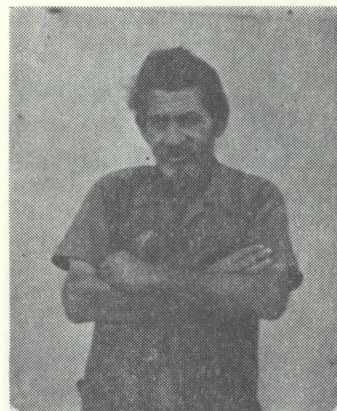


Γεννήθηκε στο Παραλίμνι το 1901. Είναι ένας από τους κορυφαίους λαϊκούς ποιητές των Κοκκινοχωριών. Τα «Ποιήματά» του κυκλοφόρησαν το 1979 από το «Κλάμπ 2001».

ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ Ι. ΓΡΙΒΑΣ

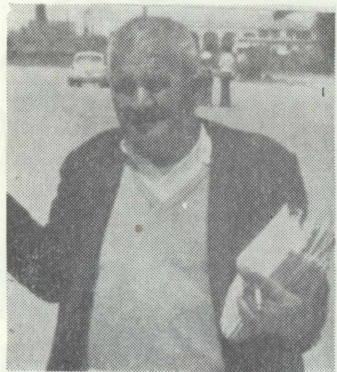
Γεννήθηκε στην Έπισκοπή Μωρού Νερού το 1890 και πέθανε το 1961. Ύπηρξε επαγγελματίας ποιητάρης και συνεργάστηκε επανειλημμένα με το Χ. "Αζινο, Α. Μαπούρα, Ι. Μιχαήλ και Λ. Καραφωτιά.

ΑΝΔΡΕΑΣ Θ. ΖΥΜΠΡΗΣ



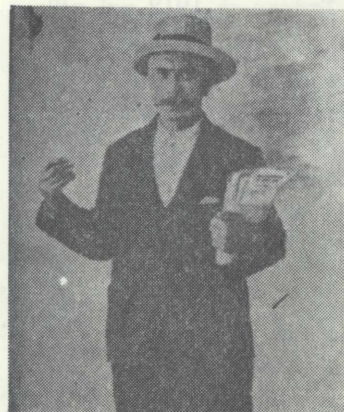
Γεννήθηκε στο Παλιομέτοχο το 1923. Ύπηρξε επαγγελματίας ποιητάρης, ή υπερβολική χρήση όμως οίνοπνευματωδών υπέσκαψε την υγεία του και σταμάτησε την ποιητική δημιουργία του.

ΑΝΔΡΕΑΣ Π. ΜΑΠΠΟΥΡΑΣ



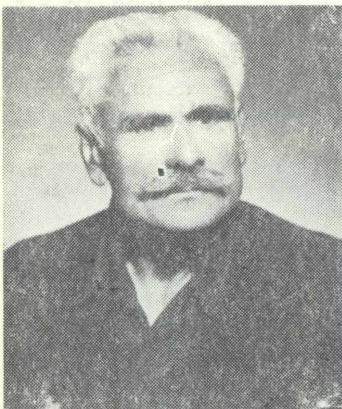
Γεννήθηκε στην Άραδίππου το 1918. Είναι από τους σημαντικότερους ζώντες ποιητάρηδες αφηγηματικών τραγουδιών. Διγόστιχα ποιήματά του κυκλοφόρησε ο ίδιος στη συλλογή του «Οί γερο - πλάτανοι», Λευκωσία 1978.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ Θ. ΠΑΛΑΙΣΗΣ



Γεννήθηκε στ' Αύγору το 1871 κι απέθανε το 1949. Θεωρείται ένας από τους καλύτερους και πολυγραφότερους ποιητάρηδες που γνώρισε ή Κύπρος. Κυκλοφόρησε, έχτος από τις δεκάδες φυλλάδες του, τρεις ποιητικές συλλογές. Το όνομά του γοητεύει ακόμη πολλούς ανθρώπους του λαού.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΤΑΚΚΑΣ



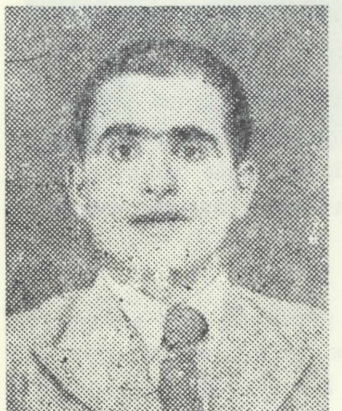
Γεννήθηκε στο Λιοπέτρι το 1918. Άσκει το επάγγελμα του βοσκού. Είναι επιδέξιος τσαττιστής και τραγουδιστής έρωτικών τραγουδιών. Άξιολογότεο είναι και το ποιητικό του έργο, δημοσιευμένο σε δυο συλλογές: «Το ξηφώτιν» και «Στύλλωμαν του μεσομερικού» (1978).

ΚΩΣΤΗΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΣ



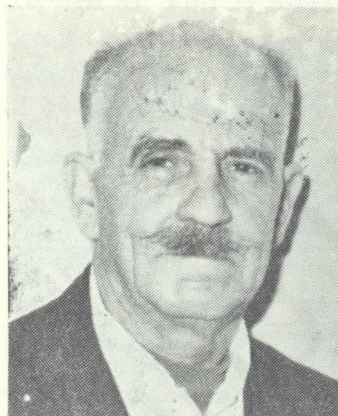
Γεννήθηκε στην Άγ. Νάπα το 1908 και πέθανε το 1978. Ήταν κοινοτάρχης, γεωργός και γιός λαϊκού ποιητή. Η ποιητική του δημιουργία συγκεντρώθηκε και δημοσιεύτηκε στο «Τζ'εφαλόβρυσον» (1978).

ΝΕΟΦΥΤΟΣ Χ. ΜΑΥΡΙΔΗΣ



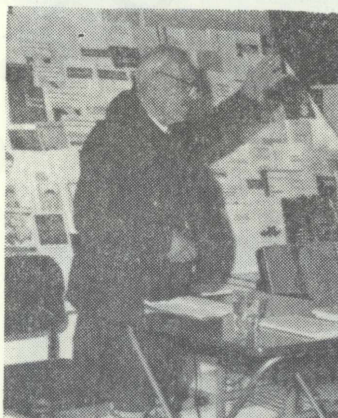
Γεννήθηκε στη Ν. Σπάρτη το 1912 και πέθανε το 1967. Κυκλοφόρησε γύρω στις δεκατρείς ποιητικές συλλογές με λαϊκά ποιήματα. Το 1978 ή Βιβλιοθήκη Κυπρίων Λαϊκών Ποιητών κυκλοφόρησε τα «Τζ'υπριώτικα τραούδια» του.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Μ. ΑΖΙΝΟΣ



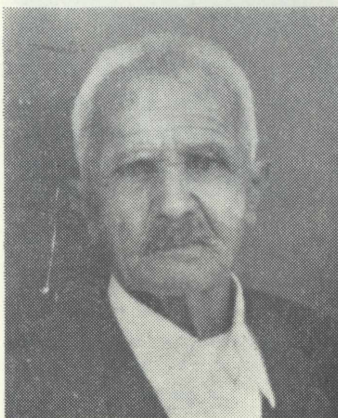
Γεννήθηκε στη Φιλούσα το 1905. Ώς το 1956 κυκλοφόρησε πάνω από 100 αφηγηματικά τραγούδια του σε φυλλάδες. Το επάγγελμα του ποιητάρη άσκει και σήμερα στην Αυστραλία. Σε τόμο κυκλοφόρησαν το 1972 τα σατιρικά του άπαντα.

ΠΑΥΛΟΣ ΛΙΑΣΙΔΗΣ



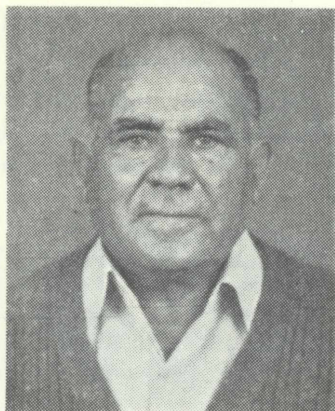
Γεννήθηκε στη Λύση το 1901. Στο δρόμο της ποίησης μπήκε σαν ποιητάρης το 1921. Είναι ο ύπατος των λαϊκών ποιητών της Κύπρου. Ώς σήμερα κυκλοφόρησε 12 ποιητικές συλλογές.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΠΙΠΗΣ



Γεννήθηκε στο Άργάκι το 1891. Ζει πρόσφυγας στην Κοκκινότριμιθιά. Άσκούσε το επάγγελμα του γεωργού. Άνήκει στην οικογένεια των Πίπηδων, λαϊκών οργανοπαιχτών.

ΝΙΚΟΣ Χ. ΚΟΥΚΑΤΗΣ



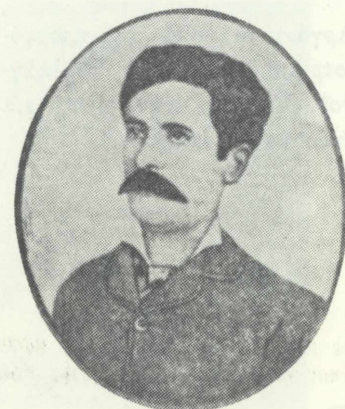
Γεννήθηκε στη Φασούλα τὸ 1914. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ποιητᾶρη τὸ ἄσκησε μόνο κατὰ καιροῦς· γύρισε μάλιστα πεζὸς ὀλόκληρη τὴν Κύπρο, γιὰ νὰ ἐκτελέσει τὰ τραγῳδία του, σὲ ἡλικία 15 χρονῶν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ



Γεννήθηκε στὸ Λυθροδόνα τὸ 1895. Ἀσχολεῖτο μὲ τὴ γεωργία, σήμερα ὅμως ἀσκεῖ τὴν «ποιηταριτζ'ή», κυκλοφορώντας τὰ ποιήματά του σὲ φυλλάδες.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ



Γεννήθηκε στὸ Λευκόνοικο τὸ 1849 περίπου καὶ πέθανε στὴ Λεμεσό τὸ 1917. Εἶναι ὁ ποιητὴς τῆς 9ης Ἰουλίου καὶ θεωρεῖται ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς τῆς Κύπρου. Τὰ «Ποιήματά» του κυκλοφόρησαν μὲ πρωτοβουλία τοῦ Δήμου Λεμεσοῦ (1972²).

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ Λ. ΖΑΧΑΡΟΥΛΛΑΣ



Γεννήθηκε στὴν Ἀραδίππου τὸ 1896 καὶ πέθανε τὸ 1966. Τύπωσε ἀρκετὲς ποιητάρικες φυλλάδες. Ἄνώνυμα κυκλοφοροῦν σήμερα καὶ δρισημένα ἀνέκδοτα ἀστεῖα του.

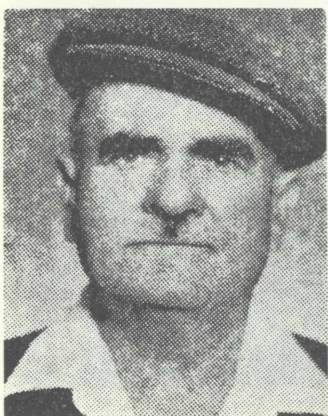
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ



Γεννήθηκε στὸ Λευκόνοικο τὸ 1892 καὶ πέθανε τὸ 1962. Ἦταν λαϊκὸς ὀργανοπαίχτης (βιολᾶρης) καὶ ποιητᾶρης. Ἦταν ἐπίσης συγγενὴς τοῦ Βασ. Μιχαηλίδη.

ΑΡΕΣΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Γεννήθηκε στὴ Βάσα Κοιλανίου τὸ 1876 καὶ πέθανε τὸ 1946. Κυκλοφόρησε ἀρκετὲς ποιητάρικες φυλλάδες. Φαίνεται ὅτι συνδέεται, ὅπως καὶ ὁ Χρ. Θ. Παλαίσης, πολὺ μὲ τὸ Δ. Λιπέρτη.



Γεννήθηκε στην Ξυλοτύμπου το 1900. Άσκει το επάγγελμα του βοσκού. Είναι ο πιο ρωμαλέος λαϊκός ποιητής των Κοκκινοχωριών. Το 1937 κυκλοφόρησε τα «Τραούδια του βοσκού», το 1974 «Τὰ νερά του Μάρτη» και το 1978 «Ποὺ τὴν ἀρχὴν ὡς τὴν ὑστεράν».

ΑΝΤΩΝΗΣ Γ. ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

Ήταν λαϊκός οργανοπαίχτης (λαουτάρης) και, κατά καιρούς, ποιητάρης, από τη Φασούλα. Πέθανε το 1950.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Γεννήθηκε στη Φασούλα το 1909 και πέθανε το 1936. Ως ποιητάρης συνεργάστηκε με τον δημοχώριό του Α. Γεωργίου (Μαυροβουνιώτη).

ΙΩΣΗΦ ΜΙΧΑΗΛ

Γεννήθηκε στην Α. Μαρίνα Συκκούρας το 1910 και πέθανε το 1963. Ήταν βοσκός, άσκησε όμως με επιτυχία και το επάγγελμα του ποιητάρη.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Γεννήθηκε στην Άχνα το 1893 και πέθανε το 1958. Άσχολείτο με τη γεωργία και τη κτηνοτροφία. Ή άνομβρία του 1931 και η φτώχεια που άκολούθησε τον άνάγκασε νά γίνει ποιητάρης.

- άδάτζ'η, ή = ή σκάφη του μύλου.
- αγγρίζουμαι = δυσανεστούμαι, έρεθίζομαι, θυμώνω (<άγγριος).
- άγκανίζω = γκαρίζω (<άρχ. όγκώμαι).
- άλα τρέ = άγορά τρίτη (<ίταλ. alla tre).
- άμπουστα, ή = μέτρο χωρητικότητας των σιτηρών που ίσοδυναμεί με το 1/2 του κιλού (<ίταλ. busta).
- άνεδρία, ή = ή έλλειψη νερού, άνομβρία.
- άντρός'ιν, τὸ = πέτρα που βάζουν μπροστά και πίσω από τους τροχούς των τροχοφόρων για νά μη κυλούν (<άντιτρόχιον).
- άνυπόλητος, ό = ξυπόλητος.
- άξαμώννω = μετρώ με την πήχη, εξετάζω, συγκρίνω τὸ μέγεθος άντικειμένου (<άξαμος <λατ. examen).
- άπέντιστος, ό = αυτός που δέν έχτιμάται (<ά στερ. + τουρκ. beğenmek).
- άποτάδα, ή = δίψα (<στερ. + ποτ-άδα).
- άπόχη, ή = διχτυωτός θύλακος με τον όποιο παγίδευαν άκρίδες (<ύπέχω).
- άππωμαν, τὸ = θάρρος, παραχάδεμα (<άρχ. άπωθώ).
- άρκάτζ'ιν, τὸ = ρυάκι, σϋλάκι (<ρύαξ).
- άρκοτταμακέρης, ό = ό υπερβολικά φιλάργυρος (τουρκ. tamahkâr).
- βάζω = βοώ (<βαβάζω, Ήσϋχ.).
- βολιτζ'ιν, τὸ = δοκάρι τής στέγης (<γαλλ. volige).
- βουννισμός, ό = ήχος, θόρυβος (<βουννίζω = ρίχνω κάτι <δινέω).
- βούρνα, ή = γούρνα.
- δρίσσω = σιωπώ (<άρχ. φρίττω).
- γιωρκώ = παράγω (για τὰ σιτηρά) (<γεωργώ).
- γομάριν, τὸ = φορτίο που μπορεί νά μεταφέρει στη ράχη του ένα ζώο.
- ζάβαλλε = κρίμα, καημένη μου (<τουρκ. zavalli).
- ζαπουννίκιν, τὸ = άδυναμία, στενοχώρια, μτφ. πείνα (<τουρκ. zebun).
- ζαττιν = είτε έτσι είτε άλλιώς (<τουρκ. zati).
- ζιμπούνιν, τὸ = γιλέκο (<ένετ. zipon).
- ζίφος, ό = άχρηστος, μάταιος, μτφ. τίποτε (<τουρκ. zifos).
- ζουρκόν, τὸ = άκαθαρσία.
- ζύα-μόνα = μονά ζυγά.
- ζοντάκρα, ή = τανάλια, δοντάγρα, που από τὸ άρχ. όδοντάγρα.
- θεμωνιά, ή = θημωνιά, σωρός καλαμών σιταριού, άχύρου.
- καζάς, ό = διοικητική περιφέρεια, έπαρχία (<τουρκ. kaza).
- καλαθουρίν, τὸ = μικρό καλάθι.
- καλανκιά, ή (και κατατζ'ιά) = τὸ νοικοκυριό, (ρ. καταγγειάζω = ταχτοποιώ άγγεία).
- καράριν, τὸ = κανονικό όριο (<τουρκ. karar).
- κασαπάς, ό = πόλη (<τουρκ. kasaba).
- κουλάφιν, τὸ = κολακεία (<τουρκ. gıläf).
- κορτζής, ό = ύπάλληλος που σφράγιζε τὰ σιτηρά στο άλώνι, μέχρι που νά έλθει ό εισπράχτορας νά πάρει τή δεκάτη (<τουρκ. kol-cu).
- κόσσ'ινον, τὸ = κόσκινο.
- κουκωμένα ένν. κτήματα = χαλίτικα χωράφια (<κούκος).
- κουλλουπά = ψιλοβρέχει.
- κουτζ'ουλα = μόλις και μετά δυσκολίας (<τουρκ. güç ile).

* Άποδελτιώνονται οί χαρακτηριστικότερες μόνο λέξεις.

κρέϊτον, τὸ = πίστωση, ἐμπιστοσύνη (<ἰταλ. credito).
 κρούζω = ἀναφλέγω, μτφ. δαγκάνω, γιὰ τὰ φίδια (<ἀρχ. κρούω).
 λαμνίζω = ξεκινῶ (<ἀρχ. ἐλαύνω).
 λαώννω = φυγαδεύω, ἐρεθίζω (<οὔσ. λαβή).
 λιχάρκα, τὰ = μυλόπετρες.
 μάλιν, τὸ = περισούσια, κτήμα (<τουρκ. mal).
 μίσι = πρόσφυμα πού σημαίνει ὑπόθεση (<τουρκ. mis ἢ mis ἢ mis).
 μισία, ἡ = μίσος.
 μουτίρης, ὁ = κυβερνητικὸς ἀξιωματοῦχος (<τουρκ. müdür).
 νακκουρίν = ἓνα κομμάτι (<φρ. ἓναν κουρίν).
 νισκιά, ἡ = ἐστία, τζάκι (<ἀρχ. ἐστία).
 ξεχαστιασμένοι, ὁ = ντροπιασμένοι (<ἀρχ. χάσκω).
 παρτίν, τὸ = μέρος, κομμάτι, μερίδιο.
 ἴπασπάζω = ἐλευθερώνω, γλιτώνω κάποιο ἀπὸ τὰ χέρια ἄλλου (<ἀποσπάω-ῶ).
 πιντώννω = ἐνώνω, συνδέω (<γαλλ. pinte).
 ἴποταρίζω = ἀπλώνω τὸ χέρι γιὰ νὰ δώσω ἢ νὰ πάρω κάτι (<ἀπὸ + ταῦρος).
 ἴποτζ'ιαλᾶρω = σταματῶ, σιγῶ, ἡσυχάζω.
 πουρκιτζ'η = τὸ ἐπάγγελμα τοῦ «πουρκου» = βοηθὸς χτίστη (<ὑπουργέω-ῶ).
 ππούλλιν, τὸ = γραμματόσημο (<τουρκ. pul).
 πυρά, ἡ = ζέστη (<πῦρ).
 ρήση, ρέσιμο καὶ ρησιάνας = τὸ αὐλάκι πού δημιουργεῖ τὸ πέρασμα τοῦ νεροῦ, παραύλακο, ποταμάκι (<ρέσσω <ἀρχ. ρήσσω).

ρκώννομαι = χρεώνομαι.
 ρόβιν, τὸ = τὸ φυτὸ ὄροβος, vicia ervillia, (<ὄροβος).
 ροθέσιν, τὸ = πέτρα πού χρησιμοποιεῖται σὰ σύνορο, σύνορο (<ὄροθέσιον).
 σάζουμαι = ἐτοιμάζομαι, μτφ. περνῶ καλὰ (<μσν. ισάζω).
 σαρκά, ἡ = μικρὴ σκούπα (<σαριά).
 σασ'αρισμένοι = σαστισμένοι, βιαστικὸς (<τουρκ. şaşır-mak).
 σικκίρτιση, ἡ = στενοχώρια (<τουρκ. sikil-mak).
 σικουέστρο, τὸ = ἀναγκαστικὴ πώληση (<ἰταλ. sequestro).
 σκοντολογία, ἡ = κοντολογία, σύντομα (<κοντὸς-λόγος).
 σουξουλῶ = ἐνεργῶ ἐναντίον κάποιου ὑπουλα, ἐρεθίζω κάποιο ἐναντίον ἄλλου ὑπουλα.
 τααντῶ = ἀντέχω, ὑπομένω (<τουρκ. dayan-mak).
 ταπισὸν = ἀπὸ πίσω, κατόπιν, ἔπειτα.
 τίτσιρος, ὁ = ὀλόγυμνος (<ἀρχ. τιτθίον).
 τουλεττισμένοι, ὁ = συνηθισμένοι, μτφ. κουρδισμένοι (<τουρκ. tulüti).
 τσάκρα, ἡ = παγίδα (<μσν. γαλλ. chance ἢ caŕcre).
 τσάρκιν, τὸ = τροχός, σιδερένιο περιτύλιγμα βαρελιοῦ, λαιμητόμος (<τουρκ. çark).
 τσιλλῶ = πιέζω, πατῶ (<ἀρχ. τίλλω;).
 τταμίνιν, τὸ = ὑπολογισμὸς, συμπέρασμα (<τουρκ. tahmin).
 φάλια, ἡ = ὀπὴ τοῦ τουφεκιοῦ ὅπου τοποθετεῖται τὸ καψούλι.
 φασούλα, ἡ = δρεπάνι (<γαλλ. faucille ἢ ἰταλ. falciuola).
 φεκκίριν, τὸ = σκέψη, στενοχώρια, λύπη (<τουρκ. fikir).
 φτανά, τὰ (ἐνν. χωράφια) = ἄγωνα, λεπτὰ (<ἀρχ. πτανός).
 χάκκιν, τὸ = δίκαιο (<τουρκ. hak).
 χάπια, ἡ = κούμνα, πῆλινο δηλ. ἀγγεῖο ὅπου φύλαγαν τὰ χαλλούμια ἢ τὸ γάλα.
 χολέτρα, ἡ = ὑδρορροή (<χολέρα).
 χουζουλῆ = προσόν, γνώση (<τουρκ. husul).

Τὸ βιβλίον αὐτὸ τυπώθηκε
 τὸν Ἰούλιον τοῦ 1979
 σὲ 1000 ἀντίτυπα
 στὰ καλλιτεχνικὰ τυπογραφεῖα
 «ΒΙΟΛΑΡΗ»
 Τηλ. 72499
 Λευκωσία.

Ὁ Δρ. Κ. Γ. Γιαγκουλλῆς, συγγραφέας τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, γεννήθηκε στὸ Γερόλακκο τὸ 1943. Τὸ 1962 ἀποφοίτησε ἀπὸ τὸ Παγκύπριο Γυμνάσιο Ἀρρένων—Κύκκου. Σπούδασε φιλολογία στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Μετὰ ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ του θητεία, δίδαξε σὲ διάφορα Γυμνάσια τῆς ὑπαίθρου. Στὴ συνέχεια ξαναπῆγε στὴ Θεσσαλονίκη (1974), ὅπου ἀναγορεύτηκε διδάκτορας τῆς φιλοσοφίας (1977) καὶ ἐπέστρεψε στὴν Κύπρο, ὅπου ἐργάζεται ὡς καθηγητής.

Ὁ συγγραφέας δημοσίεψε ὡς τώρα ἀρκετὲς μελέτες γύρω ἀπὸ τὴν κυπριακὴ λαϊκὴ λογοτεχνία. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιμέλεια καὶ ἔκδοση 12 τόμων μὲ ἔργα Κυπρίων λαϊκῶν ποιητῶν, κυκλοφόρησε καὶ τὰ παρακάτω βιβλία:

Ὁ ποιητάρης Γ. Κροκότης (1969)

Οἱ ποιητάρηδες τῆς Κύπρου (1976).

Νέα Ἑλληνικὰ Γ' τάξης Γυμνασίου (1977).

Ἡ τεχνικὴ τοῦ ποιητάρικου δίστιχου (1978).

Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου